

TÜRKİYE PROGRAMI

27 Kasım - 01 Aralık 2011 tarihleri arasında
İrlanda Cumhuriyetine gerçekleştirilen
“Çatışmaların Çözümü” konulu
Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti Raporu

TÜRKİYE PROGRAMI

27 Kasım - 01 Aralık 2011 tarihleri arasında
İrlanda Cumhuriyetine gerçekleştirilen
“Çatışmaların Çözümü” konulu
Karşılaştırmalı Çalışma Ziyareti Raporu

Demokratik Gelişim Enstitüsü
11 Guilford Street
Londra WC1N 1DH
Birleşik Krallık
tarafından yayınlanmıştır.

www.democraticprogress.org
info@democraticprogress.org
+44 (0)203 206 9939

İlk baskı 2012

© DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2012

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır. Vakıf Kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108.

Bu yayının telif hakları saklıdır, ancak, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin ya da önceden izin alınmaksızın herhangi bir yöntemle çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

İçindekileri

ÖNSÖZ.....	7
Katılımcılar.....	9
Türkiye'den Katılımcılar	9
Parlamenteler	9
Gazeteci ve Yazarlar	9
Akademisyenler ve Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri	10
Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti Katılımcıları.....	10
Karşılaştırmalı Çalışma Gezisinin amaçları.....	12
YUVARLAK MASA TOPLANTILARI, SEMİNERLER ve TOPLANTILAR	14
27 Kasım 2011 – Battle of Boyne Ziyaretçi Merkezine Özel Gezi.....	15
27 Kasım 2011 – Carton House, Akşam Yemeği Tartışması	17
Yemek Öncesi Sunum:	17
Yemek Sonrası Sunum:.....	20
BÖLÜM 1 : 28 Kasım 2011, Pazartesi – Carton House	27
BÖLÜM 2 : 28 Kasım 2011, Pazartesi – Carton House	55
Akşam Yemeği Tartışması	88
Dublin Kalesi Özel Gezisi.....	96
BÖLÜM 3: 29 KASIM 2011, Salı.....	97
Öğlen Yemeği.....	134

BÖLÜM 4: 29 Kasım 2011 – İrlanda Parlamentosu.....	136
BÖLÜM 5: 29 Kasım 2011 – Dáil Éireann	143
Akşam Yemeği Tartışmaları	145
İrlanda Parlamentosu (Dáil Éireann).....	145
BÖLÜM 6: 30 Kasım 2011, Çarşamba – Carton House	147
BÖLÜM 7: 30 Kasım 2011, Çarşamba – Carton House	162
BÖLÜM 8: 30 Kasım 2011, Çarşamba	162
Akşam Yemeği : Jonny’s Fox, Dublin Dağları	185
Gezinin Türkiye Basınındaki Yankıları	187
Sonuç Gözlemleri.....	188
Ek: İrlanda Cumhuriyeti Karşılaştırmalı Çalışma Gezisine katılanlar tarafından yazılmış bazı köşe yazılarından s eçmeler	189

Önsöz

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI) Türkiye programı, Türkiye’de demokratik bir çözümün gelişmesi için, farklı tarafların biraraya gelip bilgi, fikir, kaygı ve önerilerini paylaşabilecekleri bir atmosfer oluşturmayı amaçlamaktadır. Enstitünün çalışmaları arasında araştırma, kamuoyunun yaygın bir şekilde tartışmaya katılımına imkan sağlayacak yuvarlak masa toplantıları, seminerler, çalışma atölyeleri ve konferanslardan oluşan pratik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar yoluyla bu alanda Türkiye’de halihazırda yapılmakta olan çalışmaların desteklenmesinin yanısıra bu tür çalışmaların farklı bölgelere yaygınlaştırılması da amaçlanmaktadır.

Enstitünün çalışmaları, anayasa üzerine çalışmalar, çatışma yaşayan toplumlarda anayasa hazırlanması, çatışma sonrası toplumlar, ifade ve örgütlenme özgürlüğü, kültür ve dil hakları, siyasal katılım ve temsil, çatışmanın çözülmesinde kadınların rolü, adalete erişim, hakikat ve uzlaşma komisyonları dahil olmak üzere geçiş dönemi adaleti ile ilişkili konularda araştırma va tartışmalar yapılmasını içermektedir.

DPI bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere, farklı kesimler ile Türkiye’den ve yurtdışından uzmanların katılımıyla gerçekleştirilecek karşılaştırmalı çalışmalar için gerekli koşulları oluştururken, bir yandan da benzer durumlarda uygulanıp olumlu sonuçlar alınmış olan farklı mekanizmaların analiz edilip karşılaştırılmasını amaçlayan çalışmalar da yürütmektedir.

Enstitünün yürüttüğü çalışmalar, hem siyasal hem de yerel düzlemde demokratik bir çözümün sağlanması için kilit özellikteki sorunlar üzerine konsensüs sağlamaya imkan verecek çoğulcu bir siyasal zeminin geliştirilmesini destekler niteliktedir.

Bu rapor 27 Kasım – 1 Aralık 2011 tarihleri arasında İrlanda Cumhuriyetinin başkenti Dublin'e yaptığımız karşılaştırmalı çalışma gezisi kapsamında yapılan faaliyetleri ve yuvarlak masa toplantısında yapılan tartışmaların detaylarını içermektedir. Çatışmaların Çözümü ve İrlanda Barış Süreci üzerine yoğunlaşan bu çalışma gezisi 2011 yılının temmuz ayında Londra, Belfast ve Edinburgh şehirlerine yapılan gezi serisinin devamı özelliğini taşımaktadır. Benzer konularda Güney Afrika, Galler ve diğer ülkelerde yapılması planlanmaktadır. Bu karşılaştırmalı çalışma gezileri serisinin, öncelikle katılımcılar için değerli ve faydalı bir faaliyet olmasını, aynı ölçüde Türkiye'deki tartışmalara da olumlu bir katkı sunmasını umut ediyoruz.

Bu raporun hazırlanmasındaki katkısından dolayı Jo Weir ve diğer DPI çalışanlarına özellikle teşekkür etmek istiyoruz. Bu geziye yaptıkları evsahipliği için İrlanda Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığına ve yardımları için Glencree Barış ve Uzlaşma Merkezine (Glencree Centre for Peace and Reconciliation) ayrıca teşekkür etmek istiyoruz.

Cengiz Çandar, Yılmaz Ensaroğlu, Bejan Matur, Mithat Sançar, Sevtap Yokuş, Kerim Yıldız

DPI Uzmanlar Konseyi
Haziran 2012

Katılımcılar

Türkiye'den Katılımcılar

Parlamenteler

- Ayla Akat : Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Milletvekili
- Lütfi Elvan: Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Milletvekili
- Levent Gök: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Milletvekili
- Nazmi Gür: Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Milletvekili
- Nursuna Memecan: Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Milletvekili
- Mustafa Sezgin Tanrıku: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Milletvekili
- Mehmet Tekelioğlu: Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Milletvekili
- Abdullah Levent Tüzel: Bağımsız Milletvekili

Gazeteci ve Yazarlar

- Ali Bayramoğlu: Köşe yazarı ve siyasal yorumcu, Yeni Şafak Gazetesi
- Ayhan Bilgen: Köşe yazarı ve Günlük Gazetesi Editörü
- Hasan Cemal: Gazeteci, Milliyet Gazetesi Köşe yazarı
- Cengiz Çandar: Yazar ve Radikal Gazetesi Köşe Yazarı
- Hilal Kaplan, Gazeteci, Televizyon Programcısı ve Yeni Şafak Gazetesi köşe yazarı
- Bejan Matur: Şair ve yazar

Akademisyenler ve Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri

- Yılmaz Ensaroğlu: DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Hukuk ve İnsan Hakları Çalışmaları Koordinatörü
- Mithat Sancar: DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku alanında uzman Öğretim Görevlisi ve Taraf Gazetesi Köşe yazarı
- Sevtap Yokuş: DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku alanında uzman Öğretim Görevlisi

Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti Katılımcıları

- Altay Cengizer: Türkiye Cumhuriyeti İrlanda Büyükelçisi
- Bernard Durkan: Fine Gael Partisi Milletvekili, İrlanda Parlamentosu Dış İlişkiler ve Turizm Ortak Komitesi Başkan Yardımcısı
- Brian Glynn: Dış İlişkiler Departmanı Çatışmaların Çözümü Birimi Direktörü
- Catriona Vine: DPI Programlar Direktörü
- Colette Nkunda: Glenree Centre, Dublin
- Cyril Brennan: Dış İlişkiler Departmanı Anglo-İrish Bölümü (Güvenlik)
- David Cooney: Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri (Iveagh House'ta verilen yemeğe evsahipliği yapmıştır)
- David Donoghue: Dış İlişkiler Departmanı Siyasal İlişkiler Direktörü

- Derek Mooney: İrlanda Savunma Bakanlığı eski Özel Danışmanı
- Eleanor Johnson: DPI
- Eoin Ó Murchú: Siyaset Muhabirleri Birliği eski Başkanı, Radio na Gaeltachta Radyosu siyaset editörü
- Eric Byrne: İşçi Partisi Milletvekili
- Peder Tim Bartlett: Maynooth Üniversitesi öğretim görevlisi ve Belfast Katolik Piskoposu Danışmanı
- Gerard McCoy: İrlanda İçin Uluslararası Fon (International Fund for Ireland) kurumu ortak direktörü
- Gerry Adams: Milletvekili ve Sinn Féin Partisi Genel Başkanı
- Gerry Kelly: Dış İlişkiler Departmanı Anglo Irish Bölümü (Uzlaşma)
- Ian White: Glencree Centre Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Direktörü
- Jo Weir: DPI
- Julian Clare: İrlanda Hükümeti Rusya/Avrupa/Balkanlar Balkanlar/Avrupa Konseyi Bölümü
- Kerim Yıldız: DPI Direktörü
- Sir Kieran Prendergast: Britanyalı eski diplomat ve BM Siyasal İlişkiler Alt Sekreteri.
- Maureen O'Sullivan : İrlanda Cumhuriyeti Parşamentosu Bağımsız Milletvekili
- Maurice Manning: İrlanda İnsan Hakları Komisyonu (Irish Human Rights Commission) Başkanı
- Michael Culbert: Coiste, Belfast

- Michael Forbes: İrlanda Hükümeti Rusya/Avrupa/Balkanlar Balkanlar/Avrupa Konseyi Bölümü Direktörü
- Niall Burgess: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Anglo Irish Bölümü Direktörü
- Richard Moore: Gazeteci, İrlanda Dışişleri Bakanlığı eski Sözcüsü
- Ryan Feeney: Ulster Belediyesi Kalkınma, Strateji ve Halkla İlişkiler Bölümü Başkanı
- Paddy Buckenham: İrlanda Dışişleri Bakanlığı
- Pádraig Mac Lochlainn: Sinn Féin Partisi Dışilişkiler Sözcüsü
- Professor Vincent Comerford: Tarihçi
- Senatör David Norris: Bağımsız Milletvekili
- Senatör Jim Walsh: Fianna Fáil Partisi Milletvekili

Karşılaştırmalı Çalışma Gezisinin amaçları

27 Kasım – 1 Aralık 2011

Dublin'e gerçekleştirilen karşılaştırmalı çalışma gezisi daha önce Birleşik Krallığa yapılan geziye katılan katılımcıların İrlanda – Kuzey İrlanda Çatışması üzerine yaptıkları incelemelerin devam ettirilmesi, amacıyla düzenlenmiştir. Geziye Türkiye'den ana siyasi partilerin temsilcileri (hem hükümet hem de muhalefet partilerinin temsilcileri), kilit özellikte ki karar verici isimler, gazeteciler ve akademislerin yanısıra Birleşik Krallık ve İrlanda'dan barış, çatışma ve demokrasinin inşası gibi konular üzerine uzman değişik kesimlerden kişiler katılmıştır.

Gezi sırasında Türkiye ile yakından ilişkili konular incelenmiştir. İşlenen konular arasında şunlar yer almaktaydı: Hükümetlerin rolleri, barış sürecinde medya ve sivil toplum, barışın dili, barış sürecinin bir parçası olarak haklar ve kimlik. Dublin gezisi sırasında işlenen bu konular elinizdeki bu raporda geniş olarak işlenmiştir.

Bu gezi sayesinde katılımcıların karşılaştırmalı durumlar hakkında bilgi sahibi olması, analiz ve karşılaştırma yapmaları ve İrlanda çatışmasını olumlu sonuçlar elde ederek çözüme ulaştıran çeşitli çözüm mekanizmalarını inceleme imkanı bulması sağlanmıştır. Katılımcılara, çatışmanın köklü değişikliklere uğrayıp dönüşmesi ve barışı inşa etmenin araçları konularında daha derin bir algıya sahip olmaları için önemli bir fırsat sağlanmıştır. Ayrıca yuvarlak masa toplantıları ve yapılandırılmış söylemler yoluyla katılımcıların bilgi, fikir, kaygı ve zorluklar konusunda karşılıklı paylaşımlarda bulunması için imkan yaratılmıştır.

DPI, katılımcılara açık bir diyalog kurma ortamı yaratarak, barış ve demokratik ilerlemenin zemininin daha da geliştirilmesini sağlamaya çalışmaktadır.

YUVARLAK MASA TOPLANTILARI, SEM NERLER ve TOPLANTILAR

27 Kasım 2011 Pazar, Maynooth, County Kildare bölgesinde bulunan Carton House'a varış

DPI çalışanları, katılımcıları konaklayacakları Carton House Hotel'de karşılamışlardır. Maurice Fitzgerald 1170 yılında Normanlara karşı Dublin'in alınmasında aktif rol oynadıktan sonra Carton House'un bulunduğu bölgedeki kasabaları içeren Maynooth bölgesinin Lordu sıfatına layık görülmüş ve Carton House'ta o tarihten buyana Fitzgerald Ailesinin mülküne geçmiştir.

Temelleri 17. yüzyıla kadar uzanan Carton House kırsal bir alan üzerine kurulmuştur. Sakin ve sessiz bir bölgeye kurulmuş olan Carton House karşılaştırmalı çalışma gezisi katılımcılarına kütüphane, yemek odaları ve geniş bahçesinde karşılıklı tartışmalar yürütme imkanı vermiştir.

Carton House

27 Kasım 2011 – Battle of Boyne Ziyaretçi Merkezine Özel Gezi

Dublin gezisi programı çerçevesinde katılımcılar için Battle of Boyne muharebe alanına ve Ziyaretçi Merkezine özel bir gezi düzenlenmiştir.

Battle of Boyne İrlanda tarihinde çok önemli bir olaydır. Parlamantonun III. William ve II. James'in kızı Mary'yi İngiltere ve İskoçya'nın tahtına geçmeye davet etmesini takiben II. James tacını geri almak üzere harekete geçmiştir. Bu muharebe aynı zamanda İrlandalı Protestan ve Katoliklerin çıkarları açısından

da oldukça önemlidir. Nihai sonuçları olan bir muharebe olmasa bile Protestan bir örgütlenme olan Orange Order için ciddi bir destek sağlanmasına imkan vermiştir.

The Battle of Boyne Ziyaretçi merkezinin gezilmesi sırasında katılımcılara İngiltere ile İrlanda, bunun yanısıra Protestanlar ile Katolikler arasında yaşanan uzun döneme yayılmış çatışmalar konusunda bilgiler verilmiştir. Aynı zamanda bu merkezin barış sürecinde oynadığı önemli rol üzerine de bilgiler verilmiştir. Barış sürecinin bir parçası olarak bu muharebe alanı, İrlanda hükümeti ile Orange Order örgütlenmesinin ortak çalışması ile yeniden düzenlenmeye başlamıştır. The Battle of Boyne ziyaretçi merkezinin açılışı Birinci Bakan Ian Paisley ile dönemin İrlanda Başbakanı Bertie Ahern tarafından ortaklaşa gerçekleştirilmiştir. Bu açılış töreniyle her iki lider kamuoyu karşısında ilk kez el sıkışırken, aynı zamanda ülkenin çatışmadan sonra hangi aşamaya vardığını göstermek açısından da önemli bir olaya işaret etmektedir.

İrlanda'nın bağımsızlığına kavuştuğu 1922 yılından buyana bu ülkeyi ziyaret eden ilk İngiliz Monarşi Ailesi üyesi olan Kraliçe II. Elizabeth, 2011 yılındaki gezisi sırasında bu muharebe alanını da gezmiştir.

27 Kasım 2011, Carton House, Akşam Yemeği Tartışması Yemek Öncesi Sunum:

Konuşmacı: Prof. Vincent Comerford, Tarihçi

Prof. Vincent Comerford, 2010 yılının Şubat ayına kadar Maynooth'ta bulunan İrlanda Ulusal Üniversitesinde İrlanda tarihi dersleri vermekte idi. Prof. Comerford İrlanda Ulusal Üniversitesinden mezun olduktan sonra Dublin'de bulunan Trinity College'de 19 yüzyıl ortasında İrlanda siyaseti üzerine doktorasını tamamlamıştır. Uzun akademik kariyeri boyunca 1988 – 2010 yılları arasında İrlanda Ulusal Üniversitesi Modern Tarih Bölüm Başkanlığı yapmıştır. Halen İrlanda Tarih Topluluğunun Danışma Komitesi ve İrlanda İnsani ve Siyasal Bilimler Araştırma Konseyi Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerini sürdürmektedir.

Akşam yemeği öncesi İrlanda tarihi üzerine olan sunumuna başlayan Prof. Comerford konuşmasında İrlanda tarihini hem İrlanda hem de Britanya bakış açısından değerlendirmelerde bulunmuştur.

Tarihçi Prof. Comerford Carton House'ta katılımcılara hitap ederken

Prof. Comerford: Bundan bin yıl önce, her biri sağlam ve köklü 4 ulus ortaya çıkmıştır: Bunlar İngiliz, İskoç, Galler ve İrlanda uluslarıydılar. Ancak uluslardan birisi daha zengin, daha güçlü ve siyaseten daha tecrübeliydi. Bu ulus İngiliz ulusuydu. Dünyanın genelinde olduğu gibi, İngilizler zamanla kendilerini bu diğer 3 ulus üzerinde de hakim kıldılar. Bu hakimiyet boyunca İngilizler aynı zamanda ‘iyi idare’ ve ‘iyi din’ nasıl olacağına dair de kendilerini diğer 3 ulusa dayatıyordu.

1200’li yıllara gelindiğinde İngiltere İrlanda’nın neredeyse yarısını kontrol ediyor, çok sayıda İngiliz İrlanda’ya yerleşiyordu. Bu gelenler arasında bu içinde bulunduğumuz, az sonra yemek salonunda yemek yiyeceğimiz ve sizinde buradayken konaklayacağınız Carton House’un sahibi olan Fitzgerald ailesi de vardı. James Fitzgerald, Kildare Kontu ve Leinster’in ilk düküydü. Parlamentoyu ziyaret ettiğinizde Leinster House’u göreceksiniz. Bu ev Fitzgerald ailesi tarafından yaz ayında kalınacak bir ev olarak inşa edildi ve aile bu evde 1815’e kadar yaşadı. Üçüncü Dük’ün Leinster House’u satma kararı sonrası aile bu eve yerleşmiştir. Leinster House’un satışından elde edilen para ile Fitzgerald ailesi Richard Castle isimli tanınmış bir mimar ile anlaşarak Carton House’u yeniden restore ettirmiştir. 1500’lü yıllarda İngiltere Kralı VIII. Henry zamanında, bir İngiliz devleti kurmak için ciddi bir zorlama girişimi başlatıldı. Kral hem İngiltere hem de İrlanda üzerinde hakimiyet kurmak istiyordu. İngilizler ülkede kendilerine sadık olan insanların olması ile yetinmiyor, İrlanda üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmak istiyordu. Kral VIII. Henry döneminde İrlanda Reformu hareketi başlatıldı. Kraliçe I. Elizabeth döneminden sonra

İngilizlerin Protestan olduğu tanımından ziyade Protestanların İngiliz olduğu söylemi hakim olmaya başladı. Protestanlar tahta bağlı kesimler olarak görülüyorlardı.

İrlanda'nın Katolik kökenli kesimlerinin büyük bir çoğunluğu bu reformlara karşı çıktılar ve bunun bir sonucu olarak din yüzyıllar boyunca İrlanda'daki çatışmanın ana sebebi haline geldi. Bu çatışma daha sonra Protestanlar ile Katoliklerin İrlanda'yı kontrol etme mücadelesine evrildi.

Belki de çoğunuzun duyduğu bir hikaye anlatılır burada. 1920'li yıllarda çatışmalar sebebiyle buradaki pekçok insan evlerine kısıtılıp kalmıştı ve evleri yakılmaktaydı. İrlandalı militanlar bu içinde bulunduğumuz Carton House isimli binayı yakmaya geldiklerinde, kendilerine göre büyük bir İrlanda yurtseveri olan Lord Edward Fitzgerald'ın bir portresinin duvarda asılı olduğu, eğer evi yakarlarsa resmin de yanacağı söylenir. Bunun üzerine ev yakılmaz. İrlanda tarihinin ne kadar karmaşık olduğunu en iyi anlatan örnek budur bence.

1800'lü yıllarda Britanya hükümeti, İrlanda ile Britanya arasında bir birlik kurmaya karar verdi. Ancak İrlanda'da yaşayan topluluğun büyük bir bölümü Birlik düzenlemesini uzun süreli bir çözüm olarak görmedi. Bu görüşteki insanlar Milliyetçi/Cumhuriyetçilerdi. Birlikçiler ile Cumhuriyetçiler dolayısıyla Katolikler ve Protestanlar arasındaki bölünme bu aşamada daha fazla göze çarpıyordu. 1914 yılında, 1. Dünya savaşının arifesinde Britanya İrlanda'ya 'Yerinden Yönetim (Home Rule)' hakkı vermeyi kabul etti ki bunun anlamı İrlanda İmparatorluk

sınırlarında kalmak karşılığında kendi kendisini yönetecekti. Ancak nüfusun yüzde 20'sini oluşturan Birlik yanlıları bu karara karşı çıktı ve silahlı mücadele yoluyla direneceklerini belirtince bu değişikliğin savaş sonrasına ertelenmesi kararı alındı.

Ancak savaş beklenenden uzun sürdü. 1968 yılında İrlanda'da bir isyan hareketi başladı. Kuzey İrlanda'nın Katolik azınlığı tarafından başlatılan isyan hareketi Britanya destekli Birlik modeline karşıydı. Bu ayaklanma yenilgiye uğrasada harekete o anda verilmesi gereken canlılık kazandırılmıştı. Ortaya çıkan bu desteğin çoğunluğu Sinn Fein siyasi partisine yönelmiştir.

Yemek Sonrası Sunum:

Konuşmacı: Sir Kieran Prendergast

Sir Kieran Prendergast Carton House'ta katılımcılara hitap ederken

Britanyalı eski bir diplomat olan Sir Kieran Prendergast Birleşmiş Milletler Eski Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından

1997 yılında Siyasal İlişkiler Müştaşarı görevine getirilmiştir. Sir Prendergast bu görevi 2005 yılına kadar sürdürmüştür. Görevi sırasında Darfur'da yaşanan savaşta yaşanan insan hakları ihlalleri için yardım çağrılarında bulunan Sir Prendergast aynı zamanda Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi için 2004 yılında yapılan müzakere sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu görevinden önce Dışişleri Bakanlığı Özel Sekreter Yardımcılığı, Birleşik Krallığın Birleşmiş Milletler Misyon üyeliği, İsrail Başkonsolosluğu, Zimbabve ve Kenya Yüksek Komiseri (High Commissioner), Birleşik Krallık Türkiye Büyükelçiliği gibi görevlerde de bulunmuştur. Birleşik Krallık Ankara Büyükelçiliği'nde görev almanın yanı sıra, Birleşik Krallık'taki NATO Bölümü, Kıbrıs ve Hague'de diplomasi servislerinde de görev almıştır.

Sir Kieran Prendergast: İnsanların kimliği kendilerini nasıl hissediyorlarsa o'dur. Onlara başka bir kimlik inşa etmek ya da onların kimliklerini inkar etmek hatadır. Her nasıl hissediyorlarsa öyle olmalarına izin vermelisiniz. Buna izin vererek onların kimlik hissiyatının zamanla azalmasını sağlıyor olabilirsiniz. Her eylem aynı derecede karşı eyleme sebep olur, fizik kuralı bunun en iyi açıklamasıdır. Eğer birinin kimliğini bastırırsanız aynı oranda kimlik talebini de yükseltmiş olursunuz. Gençliğinde bir devrimci olan amcam bir seferinde 'İrlanda dilinin kullanılmasını yaygınlaştırmanın en iyi yolu, hükümetin bu dili yasaklaması olur' demişti. Çünkü İrlanda dilini konuşan insan sayısı oldukça azalmaktadır ve bu dilin konuşulması için talebi arttırmak için böyle bir yasak yeter de artar. Bu açıdan dikkat çekmek istediğim ilk nokta kimliğin önemli olduğudur.

İkinci dikkat çekmek istediğim nokta ise, Türkiye'deki sorunu çözmek için çaba sarfetmek için nereden başlamak gerektiğidir. Bana göre güven arttırımı oldukça önemlidir. Bu noktada tarafların herbirinin yapması gereken karşı taraf için nelerin önemli olduğunu tespit etmektir. Ben Birleşmiş Milletler için çalışırken, zaman zaman bazı adımlar atmaları için gerekli zemini yaratırdık. Genelde önemli sorunları bir anda en kökten çözmek mümkün değildir. O sebeple önünüzü görebilmeniz için küçük adımlar ile başlamak faydalı olabilir. Bazen yüksek ses ile konuşmamakta gerekebilir. Örneğin, karşı taraf için hangi kavramları kullanmanın rahatsızlık verdiğini tespit edip, bu kavramları kullanmamak, en nihayetinde güven arttırımını sağlamaya yardım edebilir. Bu kavramları kasıtlı olarak kullanmadığınıza dair işareti sonrasında karşı tarafa vermelisiniz.

Türkiye son derece zor bir dönemden geçmektedir ve ülkedeki çatışmanında ülke içindeki insanlar tarafından çözümlenmesi gerekir. Bu sorun dışardan insanlar tarafından çözülemez. Bu çözümü sağlama niyetinin bir parçası olarak tarafların birbirlerini anlaması, diğer tarafın neden böyle hareket ettiğini algılamaya çalışması gerekir. Bu sebeple belli bir oranda hayal gücüne de ihtiyaç vardır.

Örneğin ben İsrail'deyken, terörizmin kendi kendine ortaya çıktığına dair yaygın bir his vardı. Ama gerçekte herşeyin bir nedeni, gerekçesi vardır. Bir sebepten dolayı ortaya çıkmıştır ve

sizin karşı tarafın perspektifinden bakarak bu sebepleri tespit etmeniz gerekir. Bir diğer önemli konu ise yaptıklarınızın durumu daha da zorlaştırmaması gerektiğidir.

Profesör Comerford konuşmasında 1916 yılınının Paskalya döneminde yaşanan ayaklanmadan bahsetti. Benim babaannem bu ayaklanmanın o dönemde hem Dublin hem de İrlanda'nın genelinde halk desteğinden oldukça yoksun olduğundan bahsetmişti. Bunun gerekçesi insanların ayaklanmanın yanlış bir zamanda olduğunu düşünmesiydi. İnsanlar Birinci Dünya Savaşının tam ortasında silahlı bir ayaklanmaya başlamanın zamanlamasının doğru olmadığını düşünüyorlardı. Bunun yerine beklenmesi taraftarıydılar. İrlanda'da da yaşanan isyan sürecinin tetiğini Paskalya Bayramı ayaklanmasının çektiğini düşünmüyorum. İsyân süreci Britanya hükümeti bir tepkiydi ve bir sonra yaşanan durum ise şehitlik mertebesinin oluşturulmuş olmasıydı. Kendisi bir Protestan olan İrlanda'nın en büyük şairlerinden W.B.Yates, 1916 yılındaki Paskalya Bayramı Ayaklanması için şunları yazmıştı:

*Bir ayet gibi yazıyorum –
MacDonagh ve MacBride
Ve Connolly ile Pearse
Şimdi ve içinde bulunduğumuz zamanlarda,
yeşilin her yıprandığı yer değişti,
bütünüyle değişti:
korkunç bir güzellik doğdu.*

İşte bu duygu onyıllar boyunca yankılanıp durdu. Eğer Britanya hükümeti bu insanları infaz etmemiş olsaydı, sonrasında neler olacağını kimse tahmin edemezdi. Belki de tarihten başka bir şekilde bahsediyor olacaktık. İşte tam buradan çıkarılacak dersler var.

Dikkat çekmek istediğim başka bir nokta ise, güç kullanımının oyunun kurallarını gerçekten değiştirdiğidir. Peki bu soruna nasıl yanıt bulacağız? Siyaset yapıcılarının bu konu üzerinde ciddi bir şekilde düşünmesi gerekir. Ben Birleşmiş Milletler'de çalışırken sıklıkla gerillalar sorununa eğilmek zorundaydık. Gerillaların bize sordukları temel soru : '*Silahlarımızı neden bırakalım ki? Elimizde bir tek bu silah var*'. Peki bu çizginin ötesine nasıl geçeceğiz? Bizim yanıtımız ve Margaret Thatcher'ın da Güney Afrika devlet başkanına söylemesini önerdiğimiz şey, bu soruya yanıt olarak 'bu insanlara açık ve net bir şey vermediğiniz sürece onların silahları tümüyle bırakmasını bekleyemezsiniz' olmuştur. Belki silahlı faaliyetlerin bir süre ile askıya alınmasını sağlayabilirsiniz ancak eğer hükümetten güçlü ve süreklilik arzeden bir yanıt gelmez ise bu eylemsizlik durumu uzun süre devam etmeyecektir. Ateşkesler siyasal çözüm için bir zemin yaratırlar. Bu zeminin doğru doldurulması ve nihayetinde silahlı eylemlerin sürekli olarak kesilmesinin sağlanması gerekir. İrlanda örneğine baktığımızda, IRA'nın güç kullanmaktan vazgeçmesi ile birlikte durum değişmiştir. Dışardan birisi olarak siz siyasetçiler, akademisyenler ve siyaset yapıcılarının üzerinde

düşünmesi gerekenin bu güvenin nasıl sağlanabileceği, taraflar arasında bu güvenin nasıl oluşturulacağı üzerine yoğunlaşmak olduğunu düşünüyorum.

Birleşmiş Milletler'deki çalışmalarım sırasında biz benzer sorunlar üzerine çalışırken sorunlara bir bütün halinde bakardık. Çoğu çalışmamıza 'herşey üzerinde anlaşma sağlanana kadar hiçbir konuda anlaşma sağlanmamıştır' hükmü hakim olurdu. Herşeyin gizli tutulması gerektiği için, bir bütün halinde paket çözümler hazırlanırdı. Eğer herşeyi kamuoyuna tek tek açıklarsanız o zaman ciddi eleştirilerin yolunu açmış olursunuz. İnsanların her şeyi bir bütün halinde görmesi gerekir. Bu benim Birleşmiş Milletlerde çalışırken ve dolayısıyla gerillalar ve ilgili hükümetlerle irtibattayken takındığım genel yaklaşımdı.

Türkiye ile ilgili olarak pek çok kez şiddetin bitmesi durumunda iyi şeylerin olacağı ifade edilmiştir. Ancak eğer güven inşa edeceksek bu konuda daha net yaklaşımlar ortaya koymalıyız. Silahlı mücadelenin artık uygun bir yöntem olmadığını nedenleriyle tespit etmemiz, buna karşılık en uygun şekilde nelerin gelebileceğini belirlememiz gerekir. Bunların bir gizlilik içinde yapılması gerekir ki her iki tarafta bu bütünsel yaklaşımın getirdiği avantajları görebilsin. Türkiye'nin dışından birisi olarak benim kişisel hissim sürece dair daha fazla kafa yorulması gerektiğidir. Kıbrıs'ta klasik anlaşmanın sağlanması ancak bundan sonra muğlak ve taviz vermeye dayalı yüksek düzeyde anlaşmalar olmayacağı kararının alınmasından sonra

gerçekleşmiştir. Bütün yasalar gözden geçirilmiş, ilgili yasalarda değişiklikler yapılarak yeni bir Anayasa hazırlanmıştır. Siz parlamento üyelerinin de önümüzdeki dönemde yeni anayasa üzerine yapılacak görüşmelerde yapacağınızın bu olduğunu tahmin ediyorum.

Yine kendi tecrübeme dayanarak ifade etmek isterim ki, bu süreçte geniş bir konsültasyon çalışması yapılmalıdır ve bu konuda aceleci hareket edilmemelidir. Ne kadar geniş bir konsültasyon yapılırsa sonuçları da o kadar iyi olur. Ayrıca insanlara süreçte pay sahibi oldukları hissini vermek oldukça önemlidir. Dünyanın en iyi anayasaları herkesin fikirlerini paylaşıp, katkıda bulunduğu anayasalar olur.

Bu süreçleri yaşayan insanlar olarak çözümleri bulacak insanlarda sizlersiniz. Ancak size şunları söylemek isterim: Pozitif olun ve vazgeçmeyin. İyimser olun, provokasyonlara gelmeyin. Eğer provoke edilmeye izin verirsiniz her zaman provoke edilirsiniz. Eğer provoke edilmeyi reddederseniz kimse sizi provoke edemez. İlerleme sağlarken bir denge bulmanız gerekir ki bu dengeyi bulurken terörle mücadele yasası gibi yasalarıda gözden geçirmeniz gerekir. Batıda yaşayan bir insan olarak, Türkiye’de binlerce insanın gözaltına alınıp tutuklandığını ve cezalandırıldığını görmek kolay kabul edilecek bir şey değildir. Ancak ilerleme sağlanacak olan yolu siz belirleyeceksiniz.

*DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi Cengiz Çandar Carton House'ta
Sir Kieran Prendergast'ı katılımcılara takdim ederken*

BÖLÜM 1 : 28 Kasım 2011, Pazartesi – Carton House

Konu: Şiddet Sebebiyle Bölünmüş Toplumlarda Medya ve Gazetecilik

Katılımcılar:

Eoin Ó Murchú, Siyaset Muhabirleri Birliği eski Başkanı, Radio na Gaeltachta Radyosu siyaset editörü

Richard Moore, Gazeteci ve Dışişleri Bakanlığı Eski Sözcüsü

Moderatör: Kerim Yıldız, DPI Direktörü

Kerim Yıldız: Eoin Ó Murchú, 40 yılı aşkın süreyle İrlanda dili ve İngilizce yayın yapan pekçok medya organında çalışmış bir gazetecidir. Uzun yıllar boyunca Parlamento'nun basın

bürosunun başkanlığını yapmıştır. Kuzey İrlanda çatışmasına hem bir aktivist hem de bir gazeteci olarak bütün yaşamı boyunca dahil olmuş bir isimdir.

Eoin Ó Murchú: Sözlerime başlarken dikkat çekmek istediğim ilk nokta medyanın ve gazetecilerin barış sürecinin doğal birer dostu olmadığıdır. Bazı bireysel gazeteciler öne çıkıp çatışmanın nasıl sona erebileceğine bakıyor olabilirler, ama medyanın tavrının arkasında medyanın sahiplerinin yaklaşımı yatar. Bu medya sahipleri genelde yeni fikirler ve yeni mücadelelere karşı durma eğilimi gösterirler. İrlanda meselesinde barış sürecine vurgu yapılması medyadan gelen bir talep değildi mesela. Bu talep siyasal örgütlerden ve anlaşma belgelerinden gelmiştir.

Bana göre medya İrlanda barış sürecinde hatalı bir rol oynamıştır. Barış sürecini başlatan en önemli adımlardan birisi, Sinn Fein partisi başkanı Gerry Adams ile Katoliklerin desteklediği ılımlı Sosyal Demokrat Emek Partisi (Social Democrat and Labour Party) lideri John Hume arasındaki görüşmelerdi. İrlanda medyası yaygın bir şekilde Adams ile Huma arasındaki bu konuşmaları kınama yaklaşımı takınmıştır. Özellikle en fazla satan haftasonu gazetesi olan Sunday Independent gazetesi bu konuşmaların yapıyor olmasını dahi kınayan uzun yazılar yayınlamıştır. Buradan çıkarılabilecek en temel ders, barış sürecine dahil olacak kesimlerin medyanın otomatik olarak onların bu çabasını destekleyip yanında olacaklarını düşünmemeleri gerektiğidir. Bunun en iyi örneklerinden birisi yakın dönemde yapılan devlet

başkanlığı seçimlerinde de yaşanmıştır. Bu süreç içinde İrlanda medyası cumhuriyetçi adaya karşı çok büyük bir kampanya başlatmıştır.

İlerleme sağlama noktasında medyanın önemli bir rol oynadığı, süreçte görev alan herkes için kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü tartışmaların yer aldığı alan medyadır. Bu sebeple barış süreci içinde yer alanların medyada yer almak için şartları zorlamaları gerektiğini akıllarında tutmaları gerekir. Bu kesimlerin medya içinde sürece karşıt duran, muhalif yaklaşan, hatta kendi siyasi rakiplerinden bile daha fazla sürece karşı duran yaklaşımlar olabileceğini bilerek hareket etmeleri gerekir.

İrlanda bağlamında düşündüğümüzde ise, herkesin kabul etmiş olduğu bir yaklaşım vardı ki o da karşınızdaki insanın ne düşündüğünü, neden öyle düşündüğünü, arkasındaki sebeplerin ve gerçek isteklerin neler olduğunu anlamaya çalışma yaklaşımıydı. Bu noktadan sonra ise yapacağınız şey, hangi ortak zeminlerde buluşacağınızı tespit etmek ve karşı tarafın yapacağı eleştirileri dinlemek olacaktır. Önemli başka bir şey de süreç boyunca, karşı tarafın yanıtlaması gereken soruların sayısının daha fazla olduğunun farkında olduğumuz halde, bizim hangi soruları yanıtlamak zorunda olacağımızda bilincinde olmaktır. Soruları yanıtlamaya hazır olmak atılacak adımların ilkidir. Bu noktada İrlanda basınının çok kolaylaştırıcı bir rol oynadığını söyleyemeyiz çünkü basın çatışmanın sadece tek bir yönüne yoğunlaşmıştır.

Medyanın bu sorunun çözümü noktasındaki umudu, çatışmanın ana taraflarından birinin marjinalleşmesi sonucu sorunun kendiliğinden çözüleceği yönündeydi ve bu marjinalleşecek taraf olarakta Cumhuriyetçileri görüyorlardı. Çok açık olarak görülmektedir ki bu yaşanmadı ve Milliyetçi-Cumhuriyetçi hareket ülkenin kuzeyinde hiç bir grubun sahip olmadığı kadar güçlü bir konuma erişti.

Bu konuya ilişkin görüşlerim üç katmandan oluşmaktadır. Birincisi, medya sahiplerinin özellikle de gazete sahiplerinin sağlıklı eğilimlere sahip olmadığı, medyadaki mücadelenin de hassas sınırlarının oldukça titiz bir şekilde zorlanması olduğudur. İkincisi, ilişkide olacağımız insanların asıl niyetleri ve saiklerine karşı ciddi bir hassasiyet göstermenin gerekliliğidir. Son olarak ise bu sürecin bir bütün olarak oldukça uzun bir zaman yayıldığını ve dolayısıyla zaman zaman bazı çelişkilerde barındırdığını kabul etmektir. Bir İrlandalı gazeteci bu süreçleri uygun 3 eylem ile özetlemiştir: 'yan çizmek (dodge), dürtüklemek (nudge), kıpırdatmak (budge). Bunlardan neyi kastetmiştir ona bakalım: Yan çizmek (dodge) ile yaşananlar etrafındaki belli orandaki belirsizlikten bahsetmiştir. Dürtüklemek (nudge) ile bir şey yapmak için küçük cesaretlendirmelerde bulunmayı kastetmiştir. Kıpırdatmak (budge) ile ise en nihayetinde ilerleme sağlamak için büyük bir zorlama yapılması kastedilmektedir.

İrlanda sürecindeki en önemli eksiklerden birisi -ki genel anlamda gelişmeleri de olumsuz etkilemiştir, sürece dahil olan

bir medyadan ziyade bir tarafta durarak sürece dair sürekli olarak şüpheci yaklaşımlar sergileyen bir medya yaklaşımı olmasıdır. Bu tür bir durumun üstesinden gelmek her durum için farklı olabilir. Ama bizim süreçten çıkardığımız en büyük derslerden birisi bu etkileşim olmuştur.

Dikkat çekmek istediğim bir diğer nokta ise devletin yayıncı kuruluşunun, özel yayın kuruluşlarından farklı olmayan yaklaşımıydı. Devletin yayıncı kuruluşları devlete düşman olan birimlerle irtibata geçmekten çekiniyor, bu da sürecin yavaşlamasına sebep oluyordu. Barış sürecinin kilidi, hükümetin ve siyasi partilerin bir anlaşmaya varmış olmasından ziyade, onların temsil ettiği toplumların uzlaşma fikrini kabul etmesi ve daha yavaş ilerleyen bir süreç istemesi olmuştur. İrlanda medyasının tartışması gerekende sürece gerçek anlamda yardımcı olmak için nasıl yaklaşılması gerektiği idi.

Son bahsetmek istediğim nokta ise radikal medyanın zaman zaman karşı tarafın kendi gazetelerinde yazması için çaba sarfetmesiydi. Bu yol ile sadece görüşler ifade edilmekle kalınmıyor, aynı zamanda bu gazetelerin sıkı okuyucu kitlelerinin karşı tarafın ne söylediğini duyması imkanı sağlanmış oluyordu. Bazı dönemlerde insanlar bir polisin Cumhuriyetçilerin gazetesine yazmasına karşı çıktığı için bunu uygulamak zor olabiliyordu. Ama bu tür durumlar silahlı mücadelenin belli bir dereceye kadar elde etmiş olduğu kazanımlar sonrasında silahlı mücadelenin artık daha fazla kazanım getiremeyeceğine, dolayısıyla da kendi

siyasal platformlarınızı destekleyen toplumları bu uygulanacak yeni stratejiye hazırlamak açısından çok önemlidir. İlerleme sağlayacak olan strateji, her kesimin hassasiyetlerini dikkate alan ve içinde farklı stratejileri barındıran yaklaşımdır.

Özetlemek gerekirse medya, barış süreci mücadelesinin yürütüleceği tarafsız bir alan değildir. Bu açıdan medyanın içindeki insanların, ana öğeler tarafından verilmiş olan kararlara karşı mücadele etmesi gerekir. Medya içindeki bu olumsuz direnişe karşı diğer öğeleri cesaretlendirmek, onları çatışmanın sebebinin ne olduğuna dair demokratik bir değerlendirme yapma tartışmasına katmak gerekir.

Sunum sonrası DPI Direktörü Kerim Yıldız tarafından soru ve cevap bölümü açılmıştır:

Catron House'ta düzenlenen Yuvarlak Masa toplantısının konuşmacı ve katılımcıları

Soru: Medya'nın barış sürecine yaklaşımı nereden kaynaklanıyordu? Medya neden böyle bir yaklaşım almıştır?

Eoin Ó Murchú: Ülkenin güneyinde barış sürecine yönelik belli bir oranda korku ve kaygı vardı.

Soru: Türkiye'de medyanın kamuoyunun fikrini ve söylemini oluşturma konusunda ciddi bir gücü vardır. Barış sürecine dair yayınlar konusunda medyanın hangi dereceye kadar sorumluluğu vardır?

Eoin Ó Murchú: İnsanların kendi aralarında konuştuklarıyla, seçmenlerin duydukları arasında farklılık ve çelişkiler vardır. Geçmişte medyanın barış sürecine olumsuz yaklaştığı, hatta savaşı geri getirmek yaklaşımında yayınlar yaptığına dair çok sayıda örnek vardır. Bunun yanısıra medyanın barış sürecine yönelik olumlu yaklaşımlarda bulunan kesimlere karşı sempatik olmayan yaklaşımlara girdiği de görülmüştür.

Soru: Barış sürecinde medya hangi taraftan yana tavır almıştır? Medyanın sürecin tarafları üzerindeki etkisi ne olmuştur?

Eoin Ó Murchú: Fianna Fáil Partisinden Cumhuriyetçi Todd Andrews'un dediği gibi : 'Medya özgürlüğü dediğiniz şey medya sahibinin yazılmasını istediği şeyi korkusuzca yazmanızdır'. Medya geleneksel olarak kendisini destekleyenlerin isteklerini karşılayan bulvar basın şeklinde varolmuştur. Örneğin Güney'de

yayınlanan *Irish Times* gazetesi toprak sahipleri ve benzer insanlara yönelik bir gazetedir. Medya barış sürecine karşı olmasa bile yinede sürece destek olacak şekilde hareket etmemiştir. Kuzey İrlanda çatışmaları döneminde Yayın Hakkı Kanununun (Broadcasting Authority Act) 31. bölümü Sinn Féin ve IRA üyelerini sansürlemek ve medya'ya erişmelerini engellemek için uygulanmıştır. Bu yasa maddesini getiren ise Fianna Fáil partisi olmuştur.

Soru: İnternet medyasının rolü ne olmuştur?

Eoin Ó Murchú : Bu tür medya organları kapalı medya çemberini aşmışlardır. İnternet ve sosyal medya şimdilerde oldukça yaygın kullanılmakta, fikir, olay ve gerçekleri paylaşma noktasında önemli bir rol oynamaktadır, çünkü medya sahipleri tarafından kısıtlanamamaktadırlar. Ancak bu kaynaklar oldukça yenidir ve İrlanda Barış sürecinde bugün oynayabilecekleri kadar önemli bir rol oynama fırsatları olmamıştır.

Soru: Barışın dilini geliştirmek için herhangi bir öneriniz varmı?

Eoin Ó Murchú: Adalet olmadan barış olmaz. Adaletin insanlar için neden anlam ifade ettiğini anlamak önemlidir. Bunu anlayabilirsek birbirimize karşı nasıl bir dil kullanacağımızı da daha iyi anlar, birbirini tehdit etmeyen bir dil yakalamış oluruz.

Soru: Çatışma ve barış sürecinde medya hangi oranda kendine otosansür uygulamıştır?

Eoin Ó Murchú: Medya’da bahsedeceğimiz konulara dair gerçekler konusunda çok dikkatli olmanız gerektiğine dair genel bir kural vardır. Eğer bir bilgidен şüpheniz varsa yazmayın deriz mesela. Gazetecilerin gerçekleri yazmak gibi bir sorumlulukları vardır, ama günün sonunda sansür uygulanacaksa onu da yapacak olan editörleridir. Bunun yanısıra daha önce bahsettiğim Yayın Hakkı Kanununun 31. Bölümü ile İrlanda’daki siyasi partilerden gelen baskılarda sansüre yol açmıştır.

Soru: Toplumun çatışma sonrası dönemdeki gelişmelere hazırlanması noktasında medyanın rolü üzerine kendimize hangi dersleri çıkarabiliriz?

Eoin Ó Murchú: Çatışmanın devam etmesini istemiyorsanız o zaman gerekli tartışmanın yaşanması için uygun kanalları açmanız gerekir. Medyanın kimin elinde olduğu gözönüne alındığında bunu yapmak elbette kolay bir durum değildir. Ancak gazetecilerin sıkı bir şekilde çalışıp barış süreci için bir diyalog ortamı yaratması, sürecin merkezinde yer alan fikirlere ifade imkanı vermesi, sürecin farklı noktalarındaki insanların reaksiyonlarını ölçmesi ve siyasal partilerin fikirlerini ifade etmesine imkan sağlaması çok önemlidir. Bunu yaparak medya, kamouyu ile siyaset yapıcılar arasında bir köprü görevide görecektir.

Richard Moore: İrlanda’nın çeşitli yerlerinde bölgesel ve ulusal medya da çalışmıştır. Irish Press gazetesinin haber editörlüğünü

yaparken 1990'lı yılların ortasında İrlanda hükümeti için çalışmaya başlamıştır. 1994 – 1997 yılları arasında Gökkuşluğu Hükümeti (Fine Gael, İşçi Partisi ve Demokratik Sol arasındaki koalisyon hükümetinin adıdır) döneminde basın ve siyaset danışmanı olarak görev almıştır. Bu rolüne sonraki Fianna Fáil-PD ve Fianna Fáil-Yeşiller Partisi hükümetleri dönemlerindeki dahil ederek 2011 yılına kadar devam etmiştir.

Hükümetler boyunca süren görevleri sırasında Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Eşitlik ve Adalet Reformu Bakanlıklarında sözcü ve basın danışmanı olarak çalışmış, başta Kuzey İrlanda'ya yetki devrini içeren ve 2006 yılının Ekim ayında imzalanan St Andrew Anlaşması olmak üzere Kuzey İrlanda ile ilgili bütün konularla yakından ilgilenmiştir.

Richard Moore: İçinde bulunduğumuz bu muhteşem bina aynı zamanda bizim geçmişimizin bir yansımasıdır. Barış sürecine karşı çıkan ayrılıkçı küçük bir Cumhuriyetçi grup olsa da barış sürecine sağlam bir şekilde girilmiştir. 1960'lara bir bakın – geçen akşam televizyonda yayınlanan 'Reeling in the Years (Yılların Çilesi)' isimli bir belgesel izliyordum. Bir yıllık zaman içinde çekilen görüntülerden oluşan belgeselde yarım saat boyunca seçilmiş görüntüler izletiliyor ve hangi süreçlerden geçildiği anlatılıyordu. Geçen akşamki bölüm 1964 yılına odaklanmıştı ve Derry kentinde yaşanan ayrımcılığı anlatıyordu. Bu program 1964 yılında gösterilse, Katolik toplumunun Birlikçiler tarafından ayrımcılığa uğradığını tasvir etmiş olurdu. Katolikler

şehirde çoğunluk olmalarına rağmen, kendi gelecekleri üzerine söz sahibi değillerdi. Bu 1964 yılında yani İrlanda'nın tamamıyla farklı bir ülke olduğu, Güney ile Kuzey arasında gerçek ve derin bir bölünmüşlük hissinin olduğu zamanlarda yaşanıyordu.

Benim doğduğum şehir Galway'de (ülkenin batı yakasındadır) yaşayan insanlar ile Kuzeyde yaşayan insanlar arasında çok sınırlı bir etkileşim vardı. Buna rağmen 1968 ve 69'lu yıllarda Sıkıntı Dönemi'nin başlamasının sebebi benim tahminime göre Kuzey İrlanda hükümetinin kendi din kardeşlerine yönelik aşırı zorbalıkları ve ayrımcı uygulamaları olmuştur. 1970-71 ve 72 yıllarında daha ciddi sorunlar yaşanmaya başlayınca hükümete ciddi eleştiriler yapılmaya başlanmış, aynı zamanda adanın hızla bir sivil savaşa sürüklendiği korkusu varlığını hissettirmeye başlamıştır. Bu açıdan dönemin hükümeti üzerinde, Kuzey'deki çatışmayı kontrol altında tutup Güney'e de sıçramasının engellemesi için ciddi bir baskı oluşturulmuştu. Bütün bunların yanısıra ülkenin kuzeyinde gerçekte ne olduğuna dair bazı gazeteciler dışında genel anlamda ciddi bir bilgisizlik durumuda vardı. Ülkenin kuzeyindeki duruma, toplumların bölünmüş haline ve hükümetin hareket tarzına çok az bir oranda odaklanma vardı. Ancak vahşet artıp ölümler devam ettikçe (bu noktada tamamiyle açıksözlü davranmak gerekir. Bundan yaklaşık 40 sene önce ayırım gözetmeden insanları vurmalar, bombalamalar ve sakat bırakmayla sonuçlanan olaylar yaşanmaktaydı) toplumlarda daha fazla kamplaşıyordu. Bu gelişmelerin sonucunda demokratik kurumlar Güneydeki hükümet üzerine

ciddi bir baskı kurmaya başladılar. Daha öncede bahsettiğim gibi çatışmanın Güney'e yayılması konusunda bir korku vardı. Bu toplantıda medya'dan ve hükümet ile ilişkilerinden bahsediyoruz. Bu noktada bahsetmek gerekir ki Yayın hakkı Yasasının 31. Bölümü dönemin Çalışma Bakanı Connor Cruise O'Brien tarafından uygulamaya konulmuş, böylece belli silahlı grupların televiyon ve radyo yayınlara erişmesi engellenmiştir. Yaşanan bu trajik ölümlere ve acımasız öldürme eylemlerine rağmen Güney'de bulunan hükümet ile belli bir oranda Britanya hükümetinin aldığı insiyatif sayesinde büyük bir çaba sergilenerek barış sürecine girilmiş ve 1980'li yıllarda bu süreç daha fazla şekillenmeye başlamıştır. Karşı tarafa barış önerisinde bulunmak ve çatışmanın taraflarını bir masanın etrafında toplamak ciddi bir marifet gerektirir. Bu marifetli olmanın anlamı sürece dahil olacak kişilerin ciddi bir gizlilik içinde ve arka planda hareket etmesi demektir. Belli zamanlarda da inkar etmeleri gerekir. Bana göre sürecin gizli tutulmasının sebepleri, toplumda varolan gerginlik, öldürme ve bombalama eylemlerine katılan insanların sürece dahil edilmesi, siyasi kesimlerle ilişkilmesi sonrasında bu siyasilerin bağlı olduğu partiler için doğacak ciddi sorunları devre dışı bırakılmasıdır. Ölüm olayları sonrası pek çok insanda ciddi bir kızgınlık ve iğrenti durumu ortaya çıkmıştı. Bu yüzden barış sürecini işletmeye çalışan siyasetçiler ve iki toplumdan bireylerin çok dikkatli davranması gerekiyordu.

Benden önceki konuşmacı sevgili Eoin dönemin en büyük milliyetçi ve Katolik çoğunluğa hitap eden partisi Sosyal

Demokrat ve Emek Partisi lideri John Hume'dan bahsetti. John Hume'un Sinn Fein lideri Gerry Adams ile görüştüğüne dair bilgiler sızmaya başlayınca, bir yayın organı Hume'a karşı oldukça sert ve düşmanlık derecesine varan yayınlar yapmaya başladı. Bu durum elbette diğer politikacılar üzerinde de zincirleme bir etkide bulundu. Bir kişinin yapmak istediklerinin bir gazete tarafından böyle bir saldırıya maruz kaldığını gördüğünüzde elbette bu durum sürece dahil olan diğer insanları da etkiler. Bu medyanın bu tür durumlara etkisini gösteren önemli bir örnektir. Sürecin 1980'li yıllarda nasıl geliştiği, 1994 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına varana kadar her iki taraftan insanların ne tür riskler alıp karşı tarafla ilişkiye geçtiği, silahlı grupların sürece dahil edilerek silahlı mücadeleyi bırakma yoluna kadar varacak bir sürecin nasıl başlatıldığına dair yeterince belge mevcuttur. Son 10 – 12 yıllık süre içinde hem SDLP hemde Ulster Birlik Partisi içinden bazı insanlar sürecin bu noktaya gelmesinde en ağır işleri kendilerinin yaptıklarını ifade etmekte. Ancak bilinmesi gerekir ki onlarda bu süreç hükümetler tarafından belli bir noktaya taşınınca bu sürece yanaşmışlardır. Masada parası en değerli olanlar elinde silah olanlardı. Oyunu etkili şekilde değiştiren de buydu. Eğer elinizdeki silahlar alınırsa, toplum üzerinde en fazla etkisi olan ve değişimi yaratan siz olursunuz. Şiddetin yaşandığı toplumlarda hükümetlerin ve politikacıların yapacağı şey silahları susturmaktır. O yüzden elinde silahı olanların eli daha kuvvetlidir.

Sürecin kendisine dönersek, Hayırlı Cuma Anlaşması uygulanmaya başladıktan sonra Sinn Fein ve Kuzeydeki bazı silahlı grupların üyeleriyle sınırlı düzeyde resmi görüşmeler başladı. Ben o dönem Kuzey'deki barış görüşmeleri sürecine doğal olarak dahil olan Dışişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığının sözcülüğünü yapıyordum. Bu görevin bir parçası olarak medya ile ilişkilendirmelerimin çoğu fazlasıyla koreografik olmaktaydı. Elbette hem kuzey hem de en önemlisi Britanya hükümetiyle arka planda ilişkide olmayı hafife alamazdım. Hem hükümet hem de dönemin Britanya başbakanı, çatışmanın bütünü anlamında barışın sağlanması için ciddi bir siyasi yatırımda bulunmuşlardı. Bu yatırımın anlamıda medya ile her irtibatlandırığınızda çok hem de çok dikkatli olmanız gerektiğidir. Hazırlanmış her basın açıklamasının çok dikkatli düzenlenmiş olması gerekir. Kapı ardındaki görüşmelere hem resmi hem de bakanlıklar düzeyinde olağanüstü oranda bir katılım sağlanıyordu. Her ne adım atarsanız atın çok hassas bir zemin üzerinde hareket ettiğinizi sürekli aklınızda tutmanız gerekiyordu. Söyleyeceğiniz başıboş bir kelime sürece çok ciddi zararlar verebilir, süreci geri götürebilir, barış sürecine örgütler adına dahil olan insanlar olmasına rağmen yine aynı örgütler içinde sürece karşı çıkan kesimlere istemeden imkan sunmuş olabilirsiniz. Martin McGuinness ve Gerry Adams gibi silahlı örgütü ve onların destekçilerini sürece katmaya çalışan insanların bunu sağlayabilmesi için Britanya ve İrlanda'dan gelen resmi mesajların birbiriyle uyumlu olması gerekiyordu. Bu açıdan hükümetlerin kullanması gereken dilin ne kadar önemli olduğunu tekrar hatırlatmak isterim. Süreç

içinde yanlış cümlelerin kurulduğu birkaç durum yüzünden süreç geri gidebilir, silahlı grupların destekçilerini, bu örgütlerin liderleri ve Sinn Fein gibi bu örgütler ile birlikte masaya gelmeye çalışan kesimleri ürkütebilir. Britanya ve İrlanda hükümetlerinde benim gibi görevlerde bulunan insanlar sık sık medya tarafından gelişmeleri yorumlamak üzere aranılır ve gazeteciler bize ‘Bu neden önemlidir? Şu kişi şunu söylüyor sizin yorumunuz nedir?’ gibi sorular sorarlar. Bu tür durumlarda benim gibi insanlar, yani ne söylediği konusunda çok dikkatli olması gereken insanlar ile gazeteciler arasında yoruma dayalı bir tür savaş yaşanır, çünkü söyleyeceğiniz herhangi bir şeyi farklı, olumsuz ya da doğru olmayan şekilde yansıtması sözkonusu olan gazeteciler vardır. Ancak arka plandaki gelişmelerin kamuoyuna aktarılması önemlidir. Böylece kamuoyu neler yaşandığının farkında olacaktır. Dediğim gibi bu dönem tehlikeleri içinde barındıran gergin bir ruh hali içerir.

Özgün bir başka durum ise – ki muhtemelen bu silahların sustuğu bütün çatışmalar için geçerli olabilir – Belfast kökenli gazeteci sayısının baskın olmasıydı. Ortada bir şiddet ve ölüm tablosu vardır ve silahlar susar. Bunun akabinde gazeteciler bir sonraki süreci takip etmek isterler. Barış süreci işlemeye başladığında, her iki tarafın güç kazandığı bir durumda ne yapacağız? Süreç oldukça uzun bir süreçti, bunu hem dışişleri bakanlığındaki görevim sırasında hem de diğer bakanlıklardaki görevlerim sırasında farkettim. Bir ileri bir geri atılan adımlar inanılmaz boyuttaydı. Bir grup bir odadayken, diğer bir grup

diğer odadaydı, birileri de her iki grup arasında gider gelirdi. Ancak Belfast dışında kalan bir medya endüstrisi daha vardı ki bu diğer medya Belfast medyasının aksine kargaşa ve ölüm üzerine direk haber yapma imkanına sahip olan bir medya değildi. Aynı zamanda bu medyanın yeni bir dil öğrenmesi, sonu belirsiz olan ve değişik kesimleri bir masa etrafında bir araya getirip ortak bir gelecek üzerine bir çözümde buluşturmayı, amaçlayan bu süreci nasıl haber konusu yapacaklardı? İşimiz elbette zor birşeydi. Eğer boşluğu siz doldurmazsanız o zaman başka birşey doldurur. Görevimiz sırasında düzenli olarak masum basın açıklamaları yapardık. Açıklamamızın içinde çok önemli birşey olmasa dahi medya tarafından haber olarak ciddi bir önem verilirdi. Bunun anlamı ortada başkalarının dolduracağı bir boşluk bırakmadığımızdı. İskoçya'nın St Andrews bölgesinde denize ve golf sahasına bakan, gözlerden uzak bir otelde üç ya da dört gün kaldım. Yinede bizi bekleyen tam bir medya ordusu vardı. Kapılar ardında taraflar arasında görüşmeler yapılıyor, her bir taraf kendi çözümünün kabulü için müzakere ediyordu. Benim ve Britanya hükümetinin Kuzey İrlanda Ofisindeki diğer görevlilerin işi ise her iki saatte bir bu medya ordusuna bilgi vermek, kayda değer gelişmeler olmasa dahi 'bazı ilerlemeler sağlandı' mesajı veya 'uzlaşma' gibi sözcükler içeren açıklamalar yapmaktı. Bu sözcükler tek başına bir anlam ifade etmeseler dahi gündemi işgal etmeye yetiyorlardı.

Siyasetçiler ciddi bir takibin olduğu koşullar altında çalışmakta zorlanırlar. Ama eğer uzun yıllardır birbirlerinin boğazına

sarılmış olan toplumlardan insanları bir masa etrafında toplayıp, gelecek üzerine birlikte çalışmalarını sağlamaya çalışırsanız ve kamuoyu ilgisinde son yıllarda onların üzerine odaklandığını (St. Andrews'ta bu ilgi tamamıyla onların üzerindeydi) dikkate alırsanız, kendinizi bir anda tarafların çekindikleri ve içinden geldikleri topluma her an dönmeye hazır oldukları bir ortamda bulabilirsiniz. Medya açısından baktığımızda ise medya'ya onlara yetecek kadar bilgi vermiş olursanız, medya'yı mutlu etmiş olacağınız gibi, sürece dahil olan taraflarında çekinip kendi toplumları içine çekilmesini önlemiş olursunuz.

Medya'nın sorumlulukları konusuna gelince, Eoin 'medya hükümetin bir dostu olmayacaktır' cümlesi ile bu konuyu yeterince iyi özetlemiş oldu. Medya kendisini yaşananları günlük olarak ve normal bir şekilde yayınlayan bir organ olarak görecektir. Gelecek perspektifiyle yaklaşmayacaktır. İrlanda Dışişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığında görevli benim gibi insanlar, brifingler ve diğer her türlü yardımlarla, ortada resmi bir açıklama olmasa dahi arka planda yaşananlara dair medyada haberlerin yer almasını sağlamaya çalışıyordu.

Bana ilginç gelen bir diğer şey ise, medya ile birlikte çalışırken bir dizi gazetecinin sürecin içinde birer aktör haline geldiğini görmektir. İçinde buldukları durumun doğası gereği, yani hem hükümet hem de silahlı gruplarla ilgilendikleri için bir süre sonra bu gazetecilerin gizli kanallara dahil olduklarını, bilgi taşımaya başladıklarını görmek bana çok ilginç gelmişti. Bana göre onlara

göre bir görev değildi. Gazeteciler neredeyse birer aktör haline geliyor, kendilerinin güvenilir bir aracı olduklarını düşünüyorlardı. Ben ise onların böyle bir rolü olduğunu düşünmüyordum.

Kökleri çok eskiye dayanan bir çatışmaya çare bulmaya çalışırken eğer siyaset ile medya'yı birbirine karıştırırsanız, kontrolü sağlamakta güçlük yaşarsınız. Bu yüzden hem İrlanda hem de Britanya'daki yetkililer için kontrolü sağlamak uzun zaman aldı, çünkü sürecin taraflarının bir masa etrafında biraraya getirilmesi, sürece dahil olan siyasetçilerin ürkmesine imkan vermeden medya sürecinin idare edilmesi gerekiyordu. Çünkü eğer medyanın belli yaklaşımı sebebiyle siyasetçiler çekinip, kendi toplumları içine geri çekilebilirlerdi.

Richard Moore'un sunumunu takiben DPI Direktörü Kerim Yıldız tarafından soru ve cevap bölümü açılmıştır:

Soru: Sizin görüşünüze göre oyunun kurallarını değiştiren ne olmuştur?

Richard Moore: Bana göre bunu sağlayan en büyük başarı ateşkes olmuştur. Bu süreci John Hume ve diğer siyasetçiler tam bir gizlilik içinde, kapalı kapılar ardında ve büyük bir çaba sarfederek, aynı zamanda da 'uzun dönem planınız nedir? Çatışmaya daha ne kadar devam edeceksiniz?' gibi soruları da açıklıkla sorarak sağlamışlardır. Oyunu değiştiren diğer aktörler ise her iki taraftan dini liderler olmuştur ki onlarda tarafları gizli kanallar üzeri görüştürmüşlerdir. Eğer büyük ölçekli çatışmalarla

ilişkili süreçlere dahil olursanız durumunuz çok zordur, çünkü arabanıza konulmuş bir bombayla havaya uçurulabileceğiniz kaygısıyla yaşarsanız ve bu durumda ‘iki sene içinde hangi seviyede olacağız? Hangi noktada rakibimiz ile eşit noktada olacağız?’ gibi konular üzerine yoğunlaşmanız zor olur. Ama bence oyun kurucu roller John Hume ve makul unsurları bir araya getirmek için önemli çabalar sarfeden her iki taraftan dini liderler tarafından oynanmıştır. Bir diğer unsurda cumhuriyetçilerin Birleşik İrlanda’yı sorunun sona ermesi olarak görmeleriydi. En azından cumhuriyetçiler ulaşmak istedikleri amacın farkındaydılar. Birlikçi silahlı gruplar açısından bakıldığında, onların siyasal angajmanının aynı oranda olmadığı, bir iki isim dışında siyasi liderleri tarafından hayalkırıklığına uğratıldıklarını söylemek mümkün olabilir. Oyunu tümünden değiştirecek olan ateşkes sağlanırsa sonrasında herşeyi yapmak mümkün olur. Silahlar susmayana kadar insanlar kendi köşelerinde kalmaya devam edeceklerdir. Diğer herşeyin gerçekleşmesini sağlayan ateşkes olmuştur.

Soru: Çatışmanın dilini kullanan medya’ya karşı mücadele etmenin yolu nedir?

Richard Moore: Medya her zaman kendi gündemiyle hareket edecektir. Eğer medya benim gibi veya siyasetçi bir kişi tarafından idare edilirse gazetecilerin ilk tepkisi direnmek olacaktır. Ben gazatecilikte yaptığım için işin iki tarafınıda görme şansım oldu. İlk tepki herhangi bir girişime karşı direnmek olacaktır.

Basın özgürlüğünün anlamı ‘ben bir kişiyi değil herkesi ve ortak çıkarları temsil ediyorum’ demektir. Yazılı ya da görsel medya dahil olmak üzere, bütün medya organlarında bu noktalarda kilit rol oynayabilecek, mantıklı, ilgi alaka gösterecek isimler meydana çıkacaktır.

İçinde 400-500 kişi barındıran bir yapıyı düşündüğümüzde, bu yapı içinde ister editoryal anlamda isterse yazdıklarıyla belirgin roller alacak 4-5 kişi olacaktır mutlaka. Bu tür bir durumda yapmanız gereken bilgi akışını sağlamaktır. Ben medyanın çeşitli kademelerinde çalıştığım için bir gazeteciyi durduracak olan şeyin bilgi elde etmek olduğunu iyi bilirim. Yaklaşık onbeş – onaltı yıl boyunca medya, hükümetin değişik birimleri, iletişim ve ulaşım alanlarında çalışan biri olarak gazetecilerin oldukça konuşmaya meraklı olduklarını öğrenmiş oldum.

Telefonu kaldırıp bir gazeteciyi arasam ve kendisine gizli ya da açıktan ‘birşeyler söyleceğimi’ ifade etsem karşımdaki kişiden en az kendi vereceğim kadar bilgi alırım. Temelde dürtülecek olanlar, kilit konumdaki olan – ki eğer bu bir gazeteyse, bu bir köşe yazarı ya da editör olabilir - etkili isimlerdir. Sizin onlar ile tartışacağınız konular gazetede bir iç tartışma haline gelebilir mesela. Elinize büyük bir balyoz alıp onların karşısına çıkmak ve ‘ben hükümetim, yayın tonunuzu değiştireceksiniz’ demek hiç fayda etmeyecek birşeydir. Bu tür bir yaklaşımın hiç bir etkisi olmayacaktır.

Medya sahiplerin yaklaşımı konusunu değerlendirmek istersek: Medya sahipleri İrlanda'da bile yayın organlarında neler söylenmesi gerektiği üzerinde etkilidirler. Ulusal radyo programcılarında birini medya organının sahibine zıt gittiği için işten çıkarmıştır. Ama bana göre hem yazılı, hem görsel basın çalışanları çok güçlü insanlardır. Bu önemli bir noktadır, çünkü bu insanlar arasında etkili konumda olanlarla bir iç tartışma ortamı başlatıp konuya belli şekilde yaklaşmalarında etkili olabilirsiniz. Hükümetteki insanların yapabileceği yöntemde bu olmalıdır.

Barışı sağlamak için her ne girişimde bulunursanız bulunun karşı çıkacak gazeteciler olacaktır. Her ne yaparsanız yapın düşmanca yaklaşanlar ortaya çıkacaktır. Basın özgürlüğü sayesinde her türden görüş ifade edilecektir. Medya yaşananları farklıda yorumlayabilir. Barış süreci gözle görülür değişiklikler içeren bir süreçtir. Bu süreçle birlikte insanlar kendi konumlarının zayıfladığı korkusuna kapılabilir, ya da toplumun genel kurallarının dışında hareket eden diğer kesimlerin güçlendiğini düşünebilir. Vahşet olaylarına karışmış insanları sürece dahil edip, onlarla oturup konuşacağınızı ifade etmeniz insanların çok rahatlıkla kaldıracağı bir durum değildir ama aynı zamanda büyük bir değişimde işaret eder.

1980'li yıllarda bu görüşmelere başladığında, herşey gizli kanallar üzerinden yapıyordu. Bunun gizli olmasının sebebi, sürece dahil olan insanların, sıradan insanların şiddete dahil olan insanlar ile görüşüldüğünü öğrenmeleri sonrası ortaya

çıkacak riskin farkında olmalarıydı. Bu çok büyük bir problemdi, çünkü üzerinde yaşadığımız bu adada yaşayan insanların büyük bir kesimi ‘birilerini öldüren ya da sakat bırakan insanlarla konuşmayın, onları dışlayın’ görüşünü savunuyordu. Halkın bu durumu içselleştirebilmesi için yapılması gereken en doğru şey bu gizli görüşmelerdi. Gizli görüşmeler devam ederken sizinde barışa doğru bazı adımlar atmanız gerekir ki işte bu yüzden bu adımları atıyorduk. Örneğin Sinn Fein ve IRA bir bildiri yayınlar ya da bir yerde bir konuşma yapardı ve orada kullanılan dil kayda değer olarak yorumlanabilirdi. Bütün bu konuşmalar süreç içinde birer bebek adımı gibidir. Konuşmayı yapanların mesajı karşı tarafça doğru yorumlandıkça, medya’da kullanılan dilin ilerici, önceden ifade edilen dilden farklı olduğunu farkedebilir. İşte bu dildeki değişim yoluyla topluma süreç içinde bir ilerleme sağlandığı hissi verebilir, aslında o kötü görülenlerin ‘o kadar da kötü olmadığı’, insanların sadece siyah veya beyaz olmadığını düşünme noktasına getirebilirsiniz. Silahlı örgüt lideri bile olsanız sizinde iyi bir tarafınız olabilir. Bu süreç, her iki taraftan insanlara karşı tarafın ilerici, düşündükleri kadar kötü insanlar olmadıklarını görme imkanı sağladı. İşte bu konuşmalar yolu ile atılan bebek adımları nihayetinde süreci geliştirir. Ama bunun için medyanın sürece dahil olmasına ihtiyacınız vardır. Bunlar oldukça önemlidir ve tam da bu sebepten dolayı süreç ile ilgili o basın brifingleri yapılmıştır. Bu sayede medyaya süreçte nasıl ilerlemeler sağlandığını görme ve prizmanın dışından bakma imkanı yaratılmıştır. Bebek adımları atmanıza rağmen en nihayetinde gerçekte bir noktaya erişmiş oluyorsunuz.

Soru: Medya'nın algısını değiştirmek mümkünmüdür? Bunu yapmak için ne tür adımlar atmak gerekir?

Richard Moore: Birkaç tane köşe yazarı vardı. Bunlardan biride Eamon Dunphy adında tanınmış bir köşe yazarıydı. Kendisi Millwall takımının eski bir futbolcusuydu. Oldukça kötü bir oyuncu olmasına rağmen her nasılsa medyaya gazeteci olarak girmişti. Bu köşe yazarı Gerry Adams ile konuşulmasına şiddetle karşı çıkıyor, gizli kanallar üzerinde yapılan pek çok şeye ciddi olarak karşı çıkıyordu. Ona göre teröristlerle konuşmak tümünden yanlış bir şeydi. Ama şimdi geldiği noktada kendisi yakın dönemde yapılan devlet başkanlığı seçiminde aday olan Sinn Fein adayı Martin McGuiness'i desteklemekteydi. Fikrini değiştiren bir dizi insan oldu. Bunu yaptıkları için bu insanların doğru olmayan ya da iğrenç bir şey yaptıklarını düşünen de olmadı, çünkü toplumun kendiside geçen zaman içerisinde fikirlerini değiştirdi. Gerçekte toplumun kendisi fikir anlamında medya'dan da hep bir adım ötede olmuştur, çünkü insanlar kötü olduğunu düşündükleri insanların aslında o kadar da kötü olmadığını gördüler, bu insanların söyleyeceklerinin 'belkide önemli şeyler olacağını' düşünmeye, oturup sorunları çözenin ve geleceğe bakmanın daha iyi bir seçenek olduğunu gördüler.

Medya çok önemlidir. Aranızdan bazıları siyasetçi. Yaşarsınız, ölürsünüz, yeniden seçilirsiniz ya da seçilmezsiniz, insanlar bir değeriniz olduğunu ya da olmadığını ya da belli bir hedef etrafında hareket ettiğinizi düşünebilirler. Bu açıdan siyasetçilerin cesur

adımlar atması gerekir. Bu ada üzerinde yaşayan bazı siyasetçiler barış süreci için çok çok cesur adımlar attılar. Şu senaryoyu gözönüne getirin: Ölümlerin ve öldürmelerin devam edip insanların derinden zedelendiği bir zeminde, kapalı kapılar ardında bunlardan sorumlu olanlarla görüşüp sürekli bir barış ortamı yaratmaya çalışıyorsunuz. Kamuoyunun bu süreç hakkında bilgisi genelde sınırlı olacak, detayları fazlasıyla bilemeyecek ve elde edeceği bilgilerin çoğunuda medya tarafından yorumlanmış şekilde onlara aktarılacaktır. İşte bunun bir uzantısı olarak bazı insanlar sorumluluk almak için öne çıkacaklardır ve siyasetçilerinde yapmaları gereken budur. Böylece siyasetçilerin içinde buldukları rahat alanın dışına çıkıp kendilerine muhalif olan bu kesimlerle ilişkilmesi gerekir. İrlanda tarafından bu alanda geliştirilmiş bazı tecrübeler vardır ve diğer ülkelerde bu süreçten çok şey öğrenebilirler. Bu bebek adımlarını, medyanın sürece çekilmesini içeren sürecin kontrollü bir şekilde uygulanması gerekir. Eğer bu yolculuk boyunca birilerinin sınırları boşalırsa – ki süreç boyunca birkaç kez yaşanmıştır – bu süreci etkileyip geri götürebilir.

En nihayetinde medya hayati bir rol oynamaktadır. Mesela İrlanda’da birkaç gazete teröristlerle yapılacak herhangi bir girişime karşı çıkmaktaydı. Kullandıkları dil ‘bunlar insanları öldürüyorlar. Bunlar öldürmeyi durdurana kadar onlarla konuşmamalısınız’ şeklindeydi. Bunu yaparsanız bir yere varamazsınız. Bu sebeple görüşmelerin gizli, radarlardan uzak olması ve sürece dahil olanların da sınırlarına hakim olması

gerekliyordu. Hakkını vermek gerekirse sürece dahil olanlar sinirlerine hakim oldular. Daha öncede ifade ettiğim gibi bizde ilerlemeye işaret eden bir dil kullanmaya başladık. En nihayetinde gazeteciler mantıklı insanlardır ve eğer bu insanlara bilgi aktarırsanız, hatta kullanamayacakları kadar dahi bilgi verirseniz (onlara bu bilgileri kullanamayacaklarını, çünkü kullanılmaması gerektiğini söyleyebilirsiniz) onlar bu bilgileri kullanabilir ve bu bilgileri veren insanlar 'lütfen benden bahsetmeyin' diyebilir. Medya ile ciddi bir güven ilişkisi kurulmalı, bu insanlara nihayetinde ne elde etmek istediğimizi ve sürecin ilerlediğini gösterebilmeliyiz.

Eoin Ó Murchú: Sinn Fein/IRA sorunu (Birlikçiler ve Kuzey'de ki medya Sinn Fein-IRA şeklinde kullanılmaktaydı ki bu Sinn Fein'i rahatsız etmekteydi) ile ilgili olarak ilk hissedilen şey Sinn Fein gibi belli ölçüdeki zalimlikler için emirler veren bir yapıyla, silahlı eylemler için emir verenlerle irtibatlanmadığı sürece barış süreci ile ilgili olarak ilişkilinmesinin anlamsız olduğu yönündeydi. Bu konuda ülkenin güneyindeki hakiki his ise hem IRA'nın hem de aynı zamanda Birlikçilerin dahil olduğu öldürme olaylarının Cumhuriyet adına ya da onunla ilişkili olarak yapılmasına karşı bir kızgınlık vardı. Sinn Fein ve IRA ile ilişkilinme konusunda derin bir nefret, terörist ve katillerle konuşulmaması, öldürme eylemlerini durdurmadıkları sürece onlarla ilişkiye geçilmemesi yönünde bir his vardı. Bu zor bir durumdu.

Soru: İnsanların bakış açısı noktasında medyanın hangi dereceye kadar sorumluluğu vardır?

Eoin Ó Murchú: Ülkenin güneyinde iktidardaki partilerde dahil olmak üzere genel anlamda ülkenin yeniden birleşmesi yönünde bir istek vardır. Yani zeminde ciddi bir desteğin varolduğundan bahsedebiliriz. Ancak kullanılan taktikler, özellikle öldürme olayları ile sonuçlanan taktikler konusunda insanların aynı fikirde olduğunu söyleyemeyiz. Ben Richard'ın kullandığı terminolojiyi kullanmayacağım ancak insanlar sivillerin öldürülmesinden hoşnut kalmadılar. Bunun demokratik özgürlükler mücadelesine nasıl katkı sağlayacağını idrak edemediler. Ancak silahlı mücadele sona erdikten sonra 'özgür, bağımsız, birleşik ve demokratik İrlanda hedefine barışçıl yollar ile ulaşılması için' gerekli rolün oynanması konusunda kamuoyunca ciddi bir beklenti oluştu. Bu yaklaşım çok güçlüdür ve bu süreci ilerletmeye çalışıyoruz.

Bana göre her çatışmanın başlangıç, orta ve sonuç aşamaları vardır. Bu aşamaların örgütlerin belli birimleri tarafından ilerletilmesi gerekir. Birşey elde etmeleri gerekir ve bunu da demokratik methodlardan yoksun bırakıldıkları için ancak zor yoluyla elde ederler ama nihayetinde barışında dilini yakalarlar. İrlanda medyasının özellikle son yirmi yıllık sürecine bakıp, her iki tarafın kullandığını dili incelemek ve sonuçta tarafların nasıl birbirlerine yaklaştığını gözlemlemek gerekir. Öyle zamanlar vardı ki taraflar arasında görev yapan araçlar yazdıkları her kelimeyi taraflara sorar, onların böyle bir sözcük kullanılmasından memnun olup olmadığını sürekli olarak kontrol ederlerdi.

Çatışmanın her kesiminden insanların katıldığı bir dizi etkinlik yapılmıştır ve bu insanlar nihayetinde iktidar gücünü paylaşmaya başlamışlardır. Yarından itibaren bu geziniz sırasında muhtemelen bu insanların pekçoğuyula tanışacaksınız, onlarda size fazlasıyla süreci anlatacaklardır. Eminim o dönem bu işe siyasal açıdan dahil olan kesimler pekçok kez başlarındaki şapkayı çıkarıp defalarca ‘karşı tarafa bir milim bile yaklaşmayan, herhangi bir imtiyaz imkanı vermeyen bu adamlar için niye uğraşıyoruzki?’ diye kendi kendilerine sormuşlardır. Uzun bir sürece yayılan ciddi çabalar sarfedildi. En nihayetinde aradaki karşılıklı şüpheler yumuşamaya, ortak bir geçmişten geldikleri hissi ağır basmaya başladı. Bir diğer şey ise karşı taraftan medyadan insanlar aynı binada yer almak durumunda kaldılar ve doğal olarak öğlen yemeklerinde, çay aralarında bir araya geliyorlar, süreci işliyorlardı. Bunun sürece çok önemli bir etkisi oldu. Süreç için çok önemli olan ve her iki tarafında kabul ettiği bir dil vardı ki her bir kelimesi büyük bir ciddiyetle kullanılırdı. Bu dil işte bu küçük adımları yani bebek adımlarını atmak için kullanılıyordu. Gerçekten oldukça uzun bir süreçti. Bu dilin bir kitapçık haline ya da bir sözlük haline getirilmesi mümkün değil, çünkü bu dil ülkeden ülkeye değişir, ama şablon burada ortaya konulmuştur diyebilirim.

Soru: Barış sürecinde medya hangi taraf yanlısıydı?

Richard Moore: Çok sıklıkla ve kolayca kullanılan ‘kıyım’ ‘vahşet’ ‘bilmem şu öldürüldü’ ‘mezalime neden oldun’ gibi sözcüklerin ve

cümlelerin kullanıldığı katı bir dil kullanılıyordu ki karşı tarafın kabul edeceği bir dil değildi. Ölümlerin adı ‘öldürme’ konulmuştu. Bugün bile Sinn Fein’in kullandığı dil çok kesin bir dildir. Yakın dönemdeki başkanlık kampanyasına kısmen katıldım. Burada farketmişim şey ben sanki bir süredir Sinn Fein ile hiç irtibatta olmamışım şeklindeydi. Bir ara IRA tarafından öldürüldüğünü düşündüğüm David Kelly ile ilgili bir durum oldu ve onun silahlı çatışmada öldüğü söylendi. Martin McGuinness’e bu dili kullandığı için karşı çıkıldığında ‘yaşadığımız üzüntü ve korkuyu anlıyorum’ şeklinde bir cevap verdi. 1970’li yıllarda Belfast’ta ortadan kaybolan Jean McConville’in ölümüyle ilgili soruya da aynı cevabı verdi. Demek istediğim bu keskin dilin bugün bile hala kullanıldığı ve halkın bundan rahatsız olduğudur. Bir örgütün bu tür durumlarda vereceği cevap şudur ‘ben kimseyi öldürmedim. Bir çatışma sürecindeydim ve bu insanlar bizim üzerimizde kurulan baskının bir sonucu öldüler’. Kullanılacak dil oldukça önemlidir.

Soru: Medya ile siyaset arasındaki ilişki nasıldı?

Richard Moore: Birlikte çalıştığım bakanlardan Dermot Ahern 2004 yılında Dışişleri Bakanı görevine getirildi. Bu ülkedeki en ilginç şey Dışişleri Bakanının Kuzey ile ilgilenmesidir. Normal bir ülkede bununla İçişleri Bakanlığı ilgilenir. Dermont Ahern Kuzey’e ilk ziyaretini yaptığında kendisine bende eşlik ettim ve ilk basın toplantısına yaklaşık 25 tane gazeteci katıldı. O dönem barış süreci önemli bir aşama kaydetmişti. Alınması gereken

epey bir yol vardı, ama yinede oldukça önemli bir aşamadaydı. Karşısında 25 tane gazeteci vardı ki aynı meslekten bu kadar insanla yüzyüze kalmak tehlikeli bir durumdur. Kendisine ömründe Sinn Fein'in Güneyde ki hükümete katıldığını görüp görmeyeceği soruldu. Soruya çok samimi bir yanıt verdi ve olabileceğini ifade etti. Bu cevap onu epey bir sıkıntıya soktu, çünkü Kuzey'de ki medya onu IRA/Sinn Fein destekçisi bir siyasetçi olarak görmeye başladı ki onu gerçekten tanımıyorlardı. Bu küçük dalganın etkisi uzun sürdü ve Birlikçiler ile güveni tekrar inşa etmesi epey bir zaman aldı.

BÖLÜM 2: 28 Kasım 2011, Pazartesi –

Carton House

Konu: Barışın İnşasında Sivil Toplumun Rolü

Katılımcılar:

Ryan Feeney: Ulster Belediyesi Kalkınma, Strateji ve Halkla İlişkiler Bölümü Başkanı

Peder Tim Bartlett: Maynooth Üniversitesi öğretim görevlisi ve Belfast Katolik Piskoposu danışmanı

Michael Culbert: Coiste kurumu

Moderatör: Kerim Yıldız, DPI Direktörü

Ryan Feeney, 2006 yılından buyana Ulster Belediyesi Geylik Atletik Derneği (Ulster Council Gaelic Athletic Association) kalkınma, strateji ve halkla ilişkiler bölümü başkanlığı görevini yürütmektedir. Aynı zamanda Kuzey İrlanda Polis Birimi Yönetim Kurulu üyesidir.

Ryan Feeney ‘Kültürel Alanda Barışın İnşası : Yapısal Değişim’ konulu bir sunum yapmıştır.

Peder Tim Bartlett, İrlanda Katolik Kilisesi Lideri Kardinal Seán Brady’nin danışmanıdır. Belfast kökenli olan Peder Bartlett, Sıkıntı Yıllarında (Troubles) bölgede yaşamıştır. İnanç ve Politika üzerine Mezheplerarası Grubun üyesi olan Peder Bartlett aynı zamanda polis sistemi reformu konusunda Katolik Kilisesinin sözcülüğünü yapmıştır. Peder Bartlett, Kuzey İrlanda Devlet Bakanlığı (Secretary of State for Northern Ireland) tarafından kurulan Kuzey İrlanda için Haklar Beyannamesi (Bill of Rights for Northern Ireland) forumunun üyeliği görevinde de bulunmuştur.

Hali hazırda Bütün Ada için Katolik Kilisesi Adalet ve Barış Konseyi (Catholic Church all-island Council for Justice and Peace) Sekreterliğinin yanısıra Sosyal Sorunlar Üzerine Kiliseler arası Toplantı Komitesi üyesi görevlerindeki sürdürmektedir. Geçmişte Belfast’ta bulunan St. Mary Üniversitesinde ilahiyat dersleri vermiştir.

Peder Bartlett ‘Uzlaşma İnsiyatiflerine Olanak Sunulması’ üzerine sunum yapmıştır.

Eski bir siyasi mahkum olan Michael Culbert Cumhuriyetçi siyasi mahkumların oluşturduğu bir ağ olan ‘*Coiste na n-Iarchimí*’nin direktörlüğünü yapmaktadır. Sosyal hizmet görevlisi olarak çalışırken 1978 yılında 16 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Serbest bırakıldıktan sonra yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve Coiste’da önce tam zamanlı danışman, daha sonrada bölgesel gelişme sorumlusu olarak çalışmıştır. 2008 yılında ise kurumun direktörlüğü görevine getirilmiştir. Cumhuriyetçi eski mahkumlar ile onların ailelerinin sosyal, ekonomik ve duygusal koşullarının düzeltilmesi için çalışmaktadır.

Michael Culbert ‘Mahkumların Barış Sürecine Katılımı’ konusunda bir sunum yapmıştır.

Ryan Feeney: Geylik Atletik Derneği (The Gaelic Association – GAA) İrlanda adası üzerinde kurulu bulunan en büyük spor ve kültür örgütüdür. Üye sayısı bir milyonun üzerindedir ki bu da tüm ada nüfusunun 5’te 1’ine denk gelir. Geylik Futbolu, Hurling (Hokey benzeri bir İrlanda spor oyunu), Rounders (Amerikan futbolu benzeri bir İrlanda spor oyunu), Hentbol, Camogei (Kadınların oynadığı Hokey benzeri bir İrlanda sporu) ve Kadınlar arası Geylik futbolundan oluşan 6 spor alanından sorumlu olan güçlü bir kültürel organdır. Amatör sporlarla uğraşan, ailelere dayalı ve gönüllü çalışan bir kurumuz. GAA

gelirlerinin yüzde 85'ini kulüplere ve topluma yatırım olarak kullanmaktadır. Toplam malvarlığı yaklaşık 2.5 milyar euro olan bir kurumdur ve müteveli heyeti aracılığıyla idare edilir. Ada üzerindeki gönüllü çalışmaların yüzde 42'si GAA aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. En büyük sosyal kaynak yaratan kurum olduğu gibi sağlık, adalet, kamuoyu oluşturma ve kapasitelerini yükseltme alanlarında etkisi vardır ve biz kendimizi adeta İrlanda toplumunu bir arada tutan bir tutkal gibi görmekteyiz.

Özellikle Kuzey İrlanda'da bazı kesimler GAA'ye İrlanda Kültür ve Sporu üzerine çaba gösteren bir kurum olduğu şüpheyle bakmakta, onun toplumun bir kesimini, özellikle Cumhuriyetçi ve Milliyetçi kesimleri temsil eden bir yapı olarak görmektedir. İrlanda adasının tarihine bakıldığında derneğin oldukça tartışmalı bir tarihi olduğunu söyleyebiliriz. 1884 yılında kurulan derneğin, amacı kültürel değeri olan İrlanda oyunlarını topluma yeniden tanıtmaktı. Faaliyet yılları boyunca farklı boyutlardaki Cumhuriyetçilik fikriyle ilişkili olmuş, çatışmalar döneminde de arzu etmeden sürecin içine sürüklenmiştir. 1981 ie 1993 yılları arasında Kuzey'de ciddi bir kargaşa yaşanırken, GAA'de kendini bu durumun tam ortasında bulmuştur. Açlık grevlerinin başladığı dönemlerde GAA içinde hem açlık grevlerini destekleyenler hem de karşı çıkanlar vardı. O dönem GAA başkanı olan Micky Harte'in kardeşi Ulster Belediye Başkanıydı ve kendisi o dönem GAA'nın siyasetin dışında kalması için fazlasıyla çaba sarfetmiştir. Bunun sonucu olarak yeni bir kural işleme konularak GAA adına ya da GAA

mülk alanları içinde hiçbir siyasal faaliyetin yapılamayacağı kararı alınmıştır. Örneğin biz Avrupa'nın en büyük dördüncü, İrlanda'nın da en büyük stadını yaptık. Bu stadı yaparken kendi bütçemizden 400 milyon Euro harcarken, İrlanda hükümetide 41 milyon Euro yatırım yapmıştır. Yapılan ekonomik yatırıma bakarsanız bizim stadın sahibi olmamız gerekir, ama stad işte orada herkesin kullanımına açık bir yapıt olarak durmaktadır.

Az önce bahsettiğim kural sebebiyle stadta siyasi parti toplantıları yapılması taleplerini reddetmek zorunda kaldık. GAA'nın o dönem Kuzey İrlanda'nın Polis gücü olan Royal Ulster Constabulary (RUC) ile de zor bir ilişkisi olmuştur. 2001 yılına kadar RUC'nin aktif bir üyesi olarak GAA'nın parçası olamazdınız. Kuzey'de Cumhuriyeçiliğin geniş bir yelpazesini temsil ediyorduk. Kural 21 olarak adlandırdığımız kural GAA üyelerinin polis ya da Britanya Ordusuna katılmasını engelliyordu. Geçen Cuma günü Polis Kuvvetleri (PS), İrlanda Oyunlar Derneği (IGA) ve Garda Síochána arasında GAA'nın Genel Merkezi olan Coerke Park stadında bir futbol maçı oynanmıştır. Bu çok önemli bir şeydir, çünkü bu tür bir şeyin bundan 12 yıl önce GAA kuralları sebebiyle yapılması mümkün olamazdı.

Kurumumuz pek çok kulübe ve spor müsabakaları için verdiği kupalara Patrick Pearce ve Thomas Clarke gibi İrlandalı yurserverlerin isimlerini vermiştir. Bu sebeple Birlikçi toplumda GAA'nin rolüne ilişkin ciddi şüpheler vardır. Son 5 yılda GAA, Birlikçi militanlarla, önde gelen Birlikçi siyasetçilere dostluk elini

uzatmak için bir program uygulamaya başlamıştır. Bu çalışmamız sırasında özellikle Belfast'ta bir anlamda unutulmuş Birlikçi toplum üyelerinin farkına vardık. İşçi sınıfından Birlikçi toplum üyelerinin yaşadığı yerlerde yoksulluk ve eğitim imkanlarının eksikliğini gördük. Bu insanlar bizimle oturup kendi bölgelerinin geliştirilmesi için yardımcı olup olamayacağımız konuştular. Aynı zamanda GAA'nin İrlanda Kültürü eksenli çalışmalarına büyük bir ilgi gösterdiler. Toplumun kendisine dayanan, spor ve gönüllülük esaslı kurumlaşmamıza ilgi duyduklarını gördük.

Daha öncede ifade ettiğim gibi GAA'nın İrlanda adasında bir milyondan fazla, dünyanın diğer alanlarında ise 300.000 üyesi vardır. Ben GAA'nın maaş ödediği bir yöneticiyim ve Kelly eyaletinde kendi yönettiğim gönüllü bir spor kulübüm var. Benim yaptığım gibi kendi eyaleti için tamamıyla, amatör bir şekilde spor yapan ve bunun karşılığında para almayan, aldıkları parayı da yeniden toplum düzeyinde yatırıma yönlendiren birkaç kişi var. Kendimizi büyük toplum modelinin parçası ve ada üzerindeki toplumsal yaşama olumlu katkıda bulunan bir kurum olarak görüyoruz. Birlikçi toplumun bu modele ilgi duymasının sebebi ise onların kendi toplumlarında böyle bir işleyiş modeli görmek istemesidir. Bizde bu modeli kendilerine sunduk ve kendi toplumlarında bir kapasite gelişimi sağlamak için elimizden gelen yardımı yaptık, yapmayada devam ediyoruz.

Son birkaç yıldır polis kuvvetleri konusu ile ilgileniyoruz ve bu konuda olumlu ilişkiler kurmaya çalışıyoruz. Ben polis kuvvetleri

konusunda görev alan en üst düzey GAA yöneticilerinden biriyim, çünkü aynı zamanda Polis Kuvvetleri Yönetim Kurulu üyesiyim. 2001 yılı öncesi benim GAA adına böyle bir görevi almam düşünülemezdi. GAA'nın yaptığı Kuzey'de bulunan toplumun birbirine yakınlaşması ve daha fazla bağlanması için olumlu bir rol oynamaktır.

Şu anda Kuzey'deki duruma baktığımızda barış sürecine karşı olan küçük bir azınlık var. Barış sürecine karşı çıkan küçük bir Cumhuriyetçi grup Katolik kökenli polis memuru Ronan Kerr'i öldürdü. Bu grubun belli bir hedefi olmadığı gibi Kuzey'de yaşayan toplum üzerindeki etkisi de çok azdır. Ronan Kerr aktif bir GAA üyesiydi ve benim hatırladığım kadarıyla GAA ve Kuzey İrlanda Polis Servisi (PSNI) ilk kez aynı kişinin tabutunu beraber omuzlamış cenaze törenini birlikte düzenleyerek barışa karşı çıkan kesimlere çatışma günlerinin geride kaldığına dair güçlü bir mesaj vermişlerdir. Bu adada yaşayan insanlar Hayırlı Cuma Anlaşması ile yaratılan bugünkü yapısal yapı üzerine oy kullanmışlardır. Ben bu anlaşmaya Evet oyu verdim ki o zaman 19 yaşındaydım. Daha önce oy kullanmamamın sebebi bizde oy kullanma yaşının 18 olmasıdır. Seçim zamanı St Mary's Kolejinde öğrenciydim. O zaman istikrarlı bir hükümet olmadığı için bir kargaşa durumu vardı. Ancak biz kendimize güvenen bir kurumuz ve bu sayede bütün toplumla bütünleşebiliyoruz. Bu sayede önde gelen Birlikçi siyasetçilerle görüşme imkanımızda oldu.

Ben Derry eyaletinin Greysteel bölgesindenim. 1993 yılında Cadılar bayramı zamanı silahlı bir Birlikçi şahıs bu bölgedeki bir bara girip 8 kişiyi öldürdü. Bu insanlardan 5 tanesi GAA üyesiydi ve 1 tanesi benim kuzenim, 2 tanesi yan komşularımdı. Bundan 3 sene önce önde gelen Birlikçilerden biri olan John 'Jacky' McDonald ile tanıştım ve sohbet etmeye başladık. Çok zor bir şeydi, ama yapılması gereken en doğru şeydi. Kendisinin bana sorduğu ilk soru 'Belfast'ta İşçi sınıfından insanların yaşadığı bölgelerde, istikrarlı ve gelişen bir toplum yaratmak için nasıl yardım edebilirsiniz?' oldu. Kendisine çok basit bir yanıt verdik ve dedik ki 'Her ne şekilde isterseniz yardım etmeye hazırız ve bundan mutlu oluruz'. O zamandan bu yana Birlikçi toplumla kapsamlı bir diyaloga girdik ve onların bulunduğu seviyeyi yükseltmeye çalışıyoruz.

Toplumlarası okul programımız çerçevesinde 250 çocukla ilgileniyoruz ve bu çocuklar Cúchulainn Kupası gereği spor müsabakalarına katılıyorlar. Protestan toplumdan 500 ilkokul çocuğu daha var ve onlarda Geylik spor oyunları oynuyorlar. Belki bu rakamlar sayı açısından fazla bir şey ifade etmiyordur , ama bundan 6 ya da 8 yıl önce bu çocukların GAA ile ilişkilendiğini, bizim oyunlarımızı oynadıklarını ve bize güven duyduklarını söyleyemezdik, çünkü daha öncede ifade ettiğim gibi Birlikçi toplumun bir kesimi hala derneği karşı olunacak bir kurum olarak görüyor.

Kurum olarak Hayırlı Cuma Anlaşmasına tüm kalbimizle

inanıyor, tarihi bir adım olan bu anlaşmayı destekliyoruz. Yetki devrine ve mevcut barış sürecine inanıyoruz, ama aynı zamanda insanların kimliklerinden onur duyma hakkınada inanıyoruz. Ben bir İrlandalıyım ve bundan gurur duyuyorum. Kendimi siyaseten Liberal Cumhuriyetçi olarak tanımlıyorum. Kökenimden ve kimliğimden dolayı gurur duyuyorum. Bu ülkede yaklaşık 1 milyon insanda kendisini Britanyalı olarak tarif ediyor. Yapacağım tek şey onların Britanyalı olmalarına saygılı olmaktır, ama onların benim İrlandalılığımıza saygı duyması gerekir. Hayırlı Cuma Anlaşmasının bu adada insanların İrlandalı, Britanyalı ve her ikisi olması yönündeki önermesini kabul ediyoruz. İrlandalı olmayı başka insanların kendilerini Britanyalı olarak ifade etmeleri hakkına saygı duymadan yaşayamayız ve onların kendilerinin Britanyalı olarak ifade etme hakkını tanımalıyız. Onların kimliklerinden onur duymaları gerekir. Ancak biliyoruz ki bizim toplumumuzdaki bazı insanlar Britanyalılığı kırıncı bulmaktadır. Bizim de bir kültür ve spor kurumu olarak görevimiz Britanyalılık ve Britanya sembollerine karşı güven aşılama için topluma telkinlerde bulunmaktır. Kuzey’de bu durumu günlük olarak yaşıyoruz.

Sözlerimi tamamlarken, son 12 yıllık süre içinde bu adada yaşayan toplumumuz için oldukça önemli ilerlemeler sağladığımızı ifade etmek istiyorum. Ben kendimi genç biri olarak ifade ediyorum ve 1988 yılında Belfast’ta okuduğum yıllara göre kıyasladığımda yaşanan değişimin çok önemli olduğunu söyleyebilirim. Geçmişte Belfast’ta yaşayan ve şu an orada çalışma yürüten biri

olarak değişimini somut olarak her gün gözlemlediğimi ve şehrin Avrupa'nın önde gelen şehirlerinden biri haline dönüştüğünü söyleyebilirim. Adanın her yanında insanların birbirlerine dostluk eli uzattığını, diğerlerinin haklarına saygı duyduğunu görebiliyoruz. Eski başkanımız Martin McGuinness ve John Hume örneklerinde olduğu gibi bir toplumsal önderlik zemini de gelişmektedir.

Herşeyi halletmiş değiliz, daha yapacak çok şeyimiz var. Ancak insanların birbirine dostluk eli uzatma, kaynaklarını paylaşma ve kapasitelerini geliştirme konusunda daha istekli olduklarına daha fazla ikna olmuş durumdayım. Bugün benden yapısal durum üzerine konuşmam istendi. Belki biraz küstahça bulunabilir, ama bana göre bizim kurumlaşmamız dünyanın en iyi kapasite geliştirme ve gönüllü kurumlaşma modelidir. Toplumları biraraya getirme imkanını oluşturup bunu süreklileştiriyor, onlara yer ve kimlik hissi veriyor. Biz İrlanda vatandaşları olarak bu modeli Birlikçi kardeşlerimizle paylaşıyor olmaktan dolayı oldukça memnunuz. Önümüzdeki dönemde de onlarla ilişkilendirilip paylaşmaya devam edeceğiz, çünkü çok önemli bir sürece yani bir uzlaşma sürecine gireceğiz. Bu süreçte farklılıklarımız olsa da bundan ziyade bizi bir araya getiren nedenleri kutluyor olacağız.

Peder Tim Bartlett

Dünyadaki çatışmaların çoğu farklı çelişkilerden kaynaklanır. Bu çatışmaların sebepleri arasında kültürel, siyasal, dini, tarih, ve kimlikler ile ilgili sebepler vardır ki İrlanda'daki çatışmanın

tarihide bunlardan ibarettir. Ben sizinle dini ölçülerin ve özellikle de dini liderlerin rolünü paylaşmak istiyorum. Sözlerime, dünyanın genelinde çatışmaların çözümlenmesi noktasında dini liderlerin rolüne olduğundan az kıymet verildiğini, dini liderlere olması gerekenden daha az başvurulduğunu söylemekle başlamak istiyorum. Elbette sizin durumunuzla ilgili olarak bir görüş ifade edemem, ama her nereye gidersem gideyim vardığım sonuç budur. Sizlerle İrlanda'da çatışmanın çözümlenmesi sürecinde dini liderlerin rolü üzerine görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Önce kısa bir tarihi bilgi vermek istiyorum: Bu adadaki çatışmanın kökenleri Hristiyanlıkta reform sürecine kadar gider ki bu süreç sonrası Hristiyan topluluklar farklı kökenlere bölünmüşlerdir. O zamana kadar sadece Katolik kilisesi ve onunla birlikte Ortodoks kiliseleri vardı. Ancak 1500'lü yıllarda pek çok gruba bölündük ve 1500 ile 1600'lü yıllarda Avrupa'da pek çok siyasi ve dini grup ortaya çıkıp büyümeye başladı.

Bu süreç İrlanda için oldukça önemliydi, çünkü Kral VIII. Henry Katolik kilisesinden ayrılıp kendisinin başında olduğu bağımsız bir kilise olan İngiltere Kilisesini oluşturdu. Bunun bir yansıması olarak Anglikan Kilisesi İrlanda'daki Katolik kilisesini sindirmek için İrlandayı işgal etti. İrlanda o dönem tümüyle Katolik bir ülkedydi. İnsanlar net bir şekilde bu duruma karşı koydular. Öyle yasalar vardı ki, Katolik rahibin halka 'toplının' demesi durumunda insanların onu Britanya kuvvetlerine şikayet etmeye zorluyordu. Pek çok rahip bu sebeple Britanya kuvvetleri tarafından inançları sebebiyle öldürüldü. Çok sayıda Katolik bu

İngiliz güvenlik kuvvetleri tarafından öldürüldü. İngiltere kilisesi uzun yıllar boyunca adanın her yanında resmi devlet kilisesi olarak faaliyet gösterdi ki bu kilise aslında nüfusun sadece yüzde 3 ya da 4'ünü temsil ediyordu.

Daha sonra başka bir belirgin gelişme oldu ve İngiltere'deki reform süreci sonrası İskoçya ve İrlanda'nın kuzeyinde Presbiteryen kilisesi oluşturuldu. Presbiteryen kilisesi Anglikan kilisesinden farklıydı, çünkü üyeleri daha çok yoksul çiftçilerden oluşuyordu. Bunun üzerine İngiliz liderler İskoçya'daki bu yoksul çiftçileri oradan alıp İrlanda'nın kuzeyine getirmeye, topraklarından uzaklaştırdıkları Katoliklerin çiftliklerini ve topraklarını İskoçya'dan getirdikleri bu Presbiteryen'lere vermeye karar verdiler. Ulster'in sömürgeleştirilmesinde bu olayın tarihi bir önemi vardır.

Peki bunu bilmenin önemi nedir? Bunu bilmek dini bir problemin nasıl siyasal bir sorun haline geldiğini anlamak açısından önemlidir. 1921 yılında İrlanda'ya bağımsızlığı verildiğinde, ülke toprağının yüzde yetmiş beşi 26 eyalete bölünmüştü ve İngilizler adanın kuzeyini kendilerinde tutmaya karar vermişlerdi. Yani Birleşik Krallığın bir parçası olarak kalmıştı. Bunu yapmalarının sebebi daha sonradan ülkenin kuzeyine getirilen bu Protestan topluluğun ülkenin o bölgesinde yoğunlaşmış olmasıydı. Kuzey İrlanda 1921 yılında Birleşik Krallığın parçası olurken, nüfusun yüzde 75'ini Protestanlar yüzde 25'ini ise Katolikler oluşturuyordu. Aradan geçen 80 yıllık süre içinde bu tablo kısmen

değişti. Son nüfus sayımları bölgede ki nüfusun yüzde 48'inin Protestan, yüzde 45'nin Katolik, yüzde 5'inin ise farklı dinlerden ya da din inancı olmayanlardan oluştuğunu göstermektedir. Bu çok belirgin bir değişimdir.

Kuzey İrlanda kurulduğunda, Katoliklerin nüfusu önemli bir oranda olsa dahi, Protestan liderler Britanya'ya yakın oldukları için gücün merkezinde yer aldılar. Sonrasında oluşan toplumsal yapıda Katolikler azınlık topluluk haline dönüştü ve onlara karşı başta oy kullanma hakkı, konut hakkı ve iş imkanları açısından olmak üzere farklı uygulamalar yapılmaya başlandı. Katoliklere eşit davranılmıyor, sosyal, ekonomik ve dini ayrımcılıklar uygulanıyordu. John Hume liderliğinde 1969 yılında Kuzey İrlanda'da başlayan sivil haklar hareketi, bütün herkesin sivil hakları için önemli bir mücadele alanı yaratıyordu. Özellikle etnik kökenleri sebebiyle farklı olan Katolikler için ciddi bir mücadele alanıydı. Protestan kökenli Birlikçi liderler bu duruma karşı çıkıyorlar, Katolik topluma hiç bir değinmede bulunmadan Kuzey İrlanda'da Protestanlar için Protestan bir hükümet kurmayı tartışıyorlardı. Şiddetli çatışmaların işte 1969 yılında başlayan bu sivil haklar mücadelesine kadar uzandığını söyleyebiliriz.

Kendi toplumunun oylarına ihtiyacı olan o dönemin siyasal liderleri, diğer toplumla ilişkide görülmemek için ciddi bir çaba sarfediyorlardı. Ancak dini liderler daha çok Hristiyanlık lügatına bağlı kalarak, barış, adalet, komşu sevgisi, düşmanını sevmek, affetmek ve uzlaşmak gibi ideallerle hareket ediyorlardı.

Bu dini liderlerden bir kısmı, kendi toplumlarının sınırları dışına çıkarak, diğer toplumdaki dini liderlere ulaşmaya başladılar ve çatışmanın çözümü noktasında çok önemli iki şey yaptılar. Öncelikle farklı toplumlardan insanların kendi toplumlarının tepkisine maruz kalmadan, diğer toplumlardan insanlarla biraraya gelebileceği güvenli zeminler yarattılar. Dini liderlerin yarattığı bu zeminde gelişen diyalog çoğu zaman sessiz ve gözlerden uzakta yaşanmaktaydı. Topluluklar düzeyindeki bu durumun sonrasında birbirleriyle kamuoyu karşısında konuşmayacak veya bir araya gelmeyecek olan siyasal liderlerde bu sayede ilişkilenebilir hale geldiler. Bu diyalog daha sonra kamuoyunda bildiği resmi bir diyalog sürecine dönüştü.

Din liderlerin oluşturmuş olduğu bu dil, toplumların bir kısmında savunmacı ve sınırlı bir dil olarak varlığını korudu, değişmedi. Pekçok dini lider ortak bir gelecek için ortak bir lügat geliştirdiler. Örneğin çatışmanın devam etmesi durumunda hiçbir tarafın tümüyle başarı sağlayamayacağı, en sonunda herkesin kaybedeceği gerçeği işlenmeye başlandı.

Bazı dini liderlerimiz ise daha cesur davranıp affetmek ile ilgili sözler sarfettiler. Nihayetinde olabilecek en zalim şiddet saldırılarına maruz kaldılar. Özellikle iki kişiden bahsetmek isterim. Gordon Wilson Protestan bir din adamıydı. Küçük bir kasaba olan Enniskillen’de bir anma töreninde patlayan bomba sonucu 11 kişi hayatını kaybetti. Bombanın yığıldığı yerin altında kalan kızının elini tutmuş, yüzünü göremeden onunla

konusuyordu. Kızı yanında vefat etti. Gordon Wilson bu vahşete sebep olan adamları nasıl affettiğinden bahsetti. İnsanı neredeyse beyninden vuran birşeydi, ama bu söylemiyle hem siyasetçileri hemde misillemeye bulunmak isteyenleri frenlemişti, çünkü bu haysiyetli duruş, âlicenaplık, insanlık ve dini açıdan bakarsak besbelli hristiyan prensip karşısında nasıl farklı bir şey yapılabilirdi ki?

Bir diğer adam ise Michael McGoldrick idi. Onunda taksici olan oğlu Protestan Birlikçi silahlı adamlar tarafından aracında vurulup öldürülmüştü. Michael başka ana ve babaların aynı acıyı yaşamasını istemediğini söyleyerek herhangi bir misilleme yapılmamasını istedi ve af istedi. Bu kişide çok inançlı bir katolik idi.

Dini liderlerin rolüyle ilgili olarak söylemek istediklerim temel olarak bunlar. Bu dini liderler siyasetçilerin ilerleyebileceği güvenli alanlar yarattılar. Bunu çok cesur bir şekilde yaptılar ve bence dünya genelinde din adamlarının yapması gerekende budur. Dini geleneklerden en iyi haliyle bahsedip, barış ideallerini paylaştılar. Bıkmadan barış idealini paylaştılar. Ben inançlı bir Katoliğim ve Protestan arkadaşlarımla barış ve işbirliği çabası içinde olmam beni daha az Katolik yapmaz. Dini liderler Hayırlı Cuma Antlaşmasının çerçevesine göre yeni bir lügat geliştirdiler. Bizim bu zemini karşılıklı saygı, tolerans, affetme ve bundan daha da ötesi gelecek için birlikte çalışarak geliştirmemiz gerekir. Dini liderlerin şu anda toplumun genelindeki devam eden rolü de budur.

Michael Culbert

Öncelikle size biraz geçmişimden bahsetmek istiyorum. Evliyim ve sosyal hizmet uzmanı olarak çalışıyorum. Geçmişte IRA saflarında Britanya silahlı kuvvetlerine karşı verilen silahlı mücadelede yer aldım. Ben İrlanda'da ki çatışmayı mezheplerarası bir çatışma olarak değerlendirmiyorum. Bu mücadele sömürgeci bir güce karşı bir mücadeledir. İrlanda Britanya'nın ilk sömürgesiydi ve umarım en son sömürgesi olur. Ben entellektüel birikimi olan, çok aktif, çok sosyal bir insan olarak büyüdüm, ancak ülkemde yaşananlarda bir yanlışlık olduğunu farkettim. Bu gelişmeler benim gibi binlerce insanı politikleştirdi. Biz bu değişimin teorik tartışmalar, demokratik diyalog yolları ya da parlamentoda temsiliyet yolu ile çözülebileceğine inanmıyorduk. 1970'li yıllarda Britanya hükümetinin bizim taleplerimizi reformlar yolu ile yeterince karşılamadığını, buna karşılık devrimci bir yanıt verilmesi gerektiğine inanıyorduk. Eğer yeterli oranda reform yapsalardı belki bu devrimci dalga engellenirdi. Devrimci kelimesini kullanmamın sebebi bizim Britanya hükümetinin reformlar yolu ile önerdiklerinden daha fazlasını istememizdi.

Biz son derece makul, birikimli, düşüncelerini rahat ifade eden insanlardık, ama bizi dünyaya aklını kaçırmış ya da gangster olarak lanse ediyorlardı. Medya hiçbir zaman bizi ülkesinin özgürlüğü için savaşan insanlar şeklinde olumlu bir ifade ile lanse etmedi. Genel olarak gençliğimde bu tür faaliyetlere karıştım ve daha sonra Britanya güvenlik güçleri tarafından yakalanıp, güvenlik güçleri mensuplarını öldürmekten ömür boyu hapse

mahkum edildim. Neden bilmiyorum tam 16 yıl sonra beni serbest bıraktılar ki bu memnuniyet verici bir durumdu. Cezaevindeyken siyasi olarak oldukça aktif ve örgütlüydük. Siyasal sürece hakimdik, bütün gelişmeleri, ulusal ve uluslararası siyasal hareketleri yakından takip ediyorduk. 1980'li yılların sonuna doğru cezaevindeki IRA'lı siyasi mahkum sayısı 25.000 civarındaydı. Bir gerilla örgütünü gözönüne getirdiğinizde 2000 kişilik bir kuvvetiniz varsa aktif bir savaşa girişebilirsiniz. 1980'li yılların sonu 1990'lı yılların başında cezaevinde kendi aramızda bir diyalog süreci başlattık, çünkü güvenli bir yerdi. Uzun süredir cezaevindeydik ve neredeyse hergün cezaevine çok sayıda genç erkek ve kadın yeni tutsak geliyordu. Bizim de kendi durumumuzu gözden geçirmemiz gerekiyordu. Dışarda bulunan toplumumuzda bu durumun ne kadar süreceğine dair kaygılar taşıyordu. Bu açıdan örgüt liderliğini sürecin bundan sonraki 10 ya da 20 yılı nasıl gelişeceğini ifade etmeye zorluyorduk. Hareketin geniş kesimlerinin belli hedefler çerçevesinde diyalog sürecini başlatması için oldukça zorlayıcı olduğumuzu düşünüyorum. Tesadüf olsa gerek Cezaevinden salıverildikten 3 ay sonra IRA tarafından ateşkes ilan edildi. Bu memnuniyet verici bir durumdu, aynı zamanda siyasal faaliyetlerde devam ediyordu. Barış süreci olarak ifade ettiğimiz bu mekanizmanın devreye girmesi için yerine getirilmesi gereken bazı faktörler vardı. Ben yakın dönemlerde Haitililer, Sri Lankalılar, Afganlar ve Taylandlılar ile irtibat içinde bulundum. Orada farketmişim şey sağlıklı bir müzakere için yeterli yapısal düzenin mevcut olmadığıydı. Bu ülkelerde Glen Cree ya da benzeri örgütlerde

mevcut değildi. Burada Katolik kilisesi ve diğer kurumlar bize diyalog imkanı sağladılar.

Sunum sonrası DPI Direktörü Kerim Yıldız soru ve cevap bölümünü açmıştır:

Soru: Siyasal Güç paylaşımının Kuzey İrlanda'ya etkisi nedir?

Ryan Feeney: İlk soruyu ben yanıtlamak istiyorum. Bugün burada sizin karşınızda bulunan biz üç konuşmacı geniş bir çerçevede Milliyetçi-Cumhuriyetçi toplumu temsil ediyoruz. Cumhuriyetçi eski bir siyasi mahkum, bir rahip ve tümüyle İrlandalı olan bir spor ve kültür kurumu adına konuşan ben. Katolik, Cumhuriyetçi toplum bu anlamda oldukça kaynaşmıştır. Tek bir kilisemiz var, bunun yanısıra GAA var ve iki siyasi partimiz varki bunlardan Sinn Fein, Sosyal Demokrat ve Emek Partisi (SDLP)'yi geride bırakarak birinci parti konumuna gelmiştir. Bizim toplum bu şekilde yapılanmıştır. Protestan Birlikçi topluma baktığımızda ise biri büyük, biri küçük biri de barış sürecine karşı olan son derece küçük 3 siyasi partileri, çok sayıda kiliseleri var ve bunun yanısıra Orange Order isimli kültürel bir grup var, ama üye sayıları 30.000 civarında ki bu da bir kurum için oldukça düşük bir rakam.

Peder Tim'inde ifade ettiği gibi herkesin gözlerinden uzak yerlerde siyasetçilerin birbirlerine dostluk elini uzatması için oldukça fazla çaba sarfedildi. Bu durum sorun yaratmaya devam ediyor. Halk düzeyinde liderlik pozisyonunda olan

bazı insanların karşı toplumdan insanlarla aynı düzeyde ilişkilendirilmesinin eleştirildiği durumlarda oluyor. Devam edip giden sembolik jestler var. Örneğin ben 18 yaşında üniversiteye başladığımda benim sınıfımda daha önce herhangi bir Protestan ile tanışmamış insanlar vardı. Bende ilkokul, ortaokulu ve lisede Katolik okuluna gittiğim için Protestanlar ile tanışmadım. Ama komşularımız Protestan idi ve annemle babamın onlarla iyi ilişkileri vardı. Bu sayede bir tecrübe sahibiydim. Orange Order üzerinden Protestan kültür hakkında bilgim vardı, çünkü ben karma bir toplumda yaşıyordum. Ancak Belfast'ın bütünüyle birbirinden ayrışmış toplumları barındırdığı o günlerden bugüne kadar pek çok şey değişti. Kesimler arasında daha fazla ilişki var. Kiliseler birbirine yakınlaştı, orta hükümet var ve bunun yansıması halk katmanlarında da görülüyor. Şimdi bizim güçlü ve hiyerarşik olarak merkezi bir hükümetimiz var. Bu durumu daha fazla toplum seviyesine indirmeye çalışıyoruz. Bunlar geçmişte olamazdı, ama şimdi daha somut bir hale geldi. Belfast'ta Protestanların çoğunlukta olduğu ve her tarafın Britanya sembolleri ile donatıldığı Shanklin caddesine gidebiliyorum, çünkü oradaki insanlarla birlikte çalıştığım için güvende olduğumu biliyorum. Ancak bundan 10-12 sene önce böyle bir şeyi yapmak mümkün olmazdı, çünkü bu bölgeler benim gibi insanların rahatlıkla gidebileceği yerler değildi.

Soru: İrlanda'daki din adamlarının rollerinden bahsettiniz. Bunlar içinde en tanınanlardan biride Dr. Ian Paisley'dir. Onun rolünden bahsedebilmisiniz?

Peder Tim Bartlett: İrlanda'nın Kuzeyi ve Güneyinde 4 tane kilise vardır. Bunlar: Presbiteryen, Anglikan, Metodist ve Katolik kiliseleridir. 1970'li yılların başında bu dört kilisenin başındaki rahipler tarihte ilk kez kamuoyu karşısında biraraya geldiler ve o tarihten itibaren düzenli olarak yıl içinde 6 kez biraraya geliyorlar. Daha dün böyle bir araya gelme vardı ve bende onlara katıldım. Birlikte şiddetin yaşandığı, polislerin yaralandığı yerlere gittik. Kilise liderlerinin bir arada olması ve ortak bir liderlik göstermesi oldukça önemli olmuş, 1971 yılından bu yana yaşanan bütün sıkıntılara rağmen sağlamlığını korumuştur. Ancak haklısınız, dini ve siyasal toplumlar içinde insanların farklı yöne gitmesini isteyen insanlar vardı. Ian Paisley dini liderlerin biraraya gelmesine şiddetle karşı çıkıyordu ve bu buluşmalara giden Protestan dini liderleri toplumu satmakla suçluyordu.

Hem yerel hem de uluslararası anlamda dini liderler ile siyasetçiler arasındaki ilişki ciddi bir soru işareti taşır. Dr. Ian Paisley hem siyasetçi, hem bir parti lideri, hem de dini bir liderdi. Katolik bir rahip olarak kurallar gereği benim siyasete dahil olmam ya da kamu görevlisi olmam mümkün değildir. Sadece dini lider olarak kalmam gerekir. Sadece dini lider olarak çalışmanın zorlukları vardır ve bazen bu görevler arasında kaymalar olur. Dr Ian Paisley Birinci Bakan görevine gelmeden önce Katolik kilisesi olarak Britanya ve İrlanda hükümetlerine itirazlarımızı bildirdik, kendisinin oldukça net bilinen Katolik kilisesine karşıt olma yaklaşımını bir tarafa bırakması gerektiğini, Katoliklere inanç güvenliği açısından bir garanti vermesi gerektiğini,

onlara bu ülkenin eşit haklara sahip vatandaşları olarak adil ve onurlu davranacağına, dini haklarına saygı göstereceğine dair beklentilerimizi bildirdik. Ian Paisley, Sinn Fein ile anlaşma yapmak üzere St Andrews'a gitmeden önce benimde içinde olduğum Katolik din liderleri ile kendi ofisinde bir araya geldi. Bu tarihi bir andı ve basında geniş bir yer aldı. Bu adam bir zamanlar Avrupa Parlamentosunda Papa II. Jean Paul'a bağirmış ve sonrasında parlamentodan dışarı çıkarılmış bir adamdı. Katolik Kardinal ve din adamlarıyla bir masanın etrafında karşılıklı oturmak zorunda kalmış, onlara onur ve eşitlik kuralları çerçevesinde davranmak durumunda kalmıştı. Toplantı oldukça iyi geçti.

Bu süreçten öğrendiğim birşey varsa o da siyasetçilerin kendi kitlelerine yönelik olarak kamusal alanda farklı şeyler söyleyebildikleri, bunun karşılığında özel toplantılarda daha farklı şeyler söyleyebildiklerini görmek oldu. Sorunun dini boyutları daha rahat bir ölçüye kavuşurken, daha çok siyasal ve kültürel problemleri olan bir ülke olarak görülmeye başlandı. Dini liderler toplum için görevlerini yerine getirdikten sonra sahneyi siyasetçilere devrettiler. Şimdi de beklenildiği gibi, bu siyasetçilerin bir kısmı çatışmayı ta en başından başlattıkları için dini liderleri suçluyorlar.

Soru: Bu 25.000 siyasi mahkumun tümü serbest bırakıldı mı? Şimdi neredeler?

Michael Culbert: Britanya hükümeti sürekli olarak cezaevine giren mahkumlara ilişkin tüm rakamların mevcut olmadığını ifade etmektedir.

Soru: Cezaevine giren tüm insanların kayıtları mevcut değil mi?

Michael Cullbert: Olmadığını söylüyorlar ve onlar bunu söylediğinde onlara inanıyorum. Queens Üniversitesinden iki öğretim görevlisiyle bunun üzerine çalışıyoruz. Bu öğretim görevlilerinden biri öğrencileriyle birlikte yaptığı araştırma çalışması sonucunda 25.000 gibi bir rakama eriştiler. Bu 25.000 kişi IRA üyesi olanlardı. Bu insanlardan belki 100-200 kişilik bir kısmı, kendilerinin birden fazla kez cezaevine girdiğinden bahsetmiştir. Bunlardan 4.000 tanesi ise herhangi bir mahkeme yapılmadan yaklaşık 5 yıllık bir süre ile cezaevinde tutulmuş farklı statüde mahkumlardı. Bu rakamlar düştüğünde, yani birden fazla kez cezaevine girenler ve yargılanmadan cezaevinde tutulanlar çıkarıldığında, bir yargılama sonrası cezaevine gönderilen mahkum sayısı 20.000 civarındadır.

Soru: Peki şu anda neredeler bu insanlar?

Michael Culbert: Adanın her tarafına yayılmış durumdalar. Ailelerine dönenler ya da kendi yaşantısını sürdürenler var.

Soru: Onlar için herhangi özel bir düzenleme yapıldı mı?

Michael Culbert: Onlar için yapılan düzenlemelerin bir kısmı Hayırlı Cuma Anlaşmasıyla işlerlik kazandı. Benim temsil ettiğim kurum böyle bir kurumdur. Bu kurumda toplam 13 görevli çalışmaktadır ve ben onların sorumlusuyum. Brüksel'deki Avrupa Birliği tarafından mali olarak destekleniyoruz. Bize İrlanda'da çatışmanın yoğun yaşandığı alanlara yönlendirilmek üzere sınırlı oranda bir kaynak verdiler. Çalışma alanı temaları olarak kurbanlar, siyasi mahkumlar, kadınlar ve kadın sorunları gibi alanlar belirlenmiştir, çünkü Sıkıntı Yıllarında (Troubles) bu konular ihmal edilmiştir. Kanunların olmadığı, devletin kurumlarının neredeyse hiç tanınmadığı ve kadına saygının olmadığı yerlerde kadınlara yönelik saldırılar ve tacizler yaşanmış, bunlarla herhangi bir şekilde mücadele edilememiştir. Öyle bir ortamda bu tür suçların şikayet edilmesi mümkün olmazdı. Bu alanlar özellikle AB tarafından fonla desteklenmektedir.

Soru: Hapis cezası ile ilgili ne tür bir hukuki prosedür izlenirdi?

Michael Culbert: Aslında bu konunun ve buradaki hukuki yapının detayına girmek istemedim. Söylemek istediğim IRA adına hapse atılan pekçok insan haksız yere hapse atılmıştır. Davalar juri olmadan tek bir hakim ve polis tarafından sürdürülen soruşturmalara tamamlanırdı. 1970'li yıllarda polisin yürüttüğü sorgulamalara karşı hukuki çevrelerde evhamlı bir durum vardı. Pekçok insan karışmadıkları olaylar sebebiyle cezalandırıldılar. Sözlü ifadelerle dayandırılan, ancak ifade edileni destekleyen hiçbir kanıtın olmadığı dava oranı çok yüksekti. Hem Uluslararası Af

Örgütü hem de Britanya hükümetinin 1978 yılında yayınlamış olduğu kendi raporu, bu tür sorgulamaların insanlıkdışı ve aşağılayıcı olduğunu ifade etmiştir. Britanya hükümeti bundan 10 yıl kadar önce bu soruşturmaları gözden geçirme kararı almıştır. Bu komisyonun adı Ceza Davalarını Yeniden İnceleme Komisyonuydu, ama bu komisyonu ilk başta burada kurmadılar. Bu komisyon kurulduktan sonra gönderilen ilk 25 dava IRA ile ilgili davalar ve incelemeler sonucunda davalarda hata olduğu sonucuna varıldı.

Soru: Cezaevlerinde işkence var mıydı?

Michael Culbert: Açık söylemek gerekirse işkence cezaevinden ziyade sorgu merkezlerinden uygulanıyordu. Bunu ağızla ifade edebilirim. Britanya hükümeti işkence yapıyordu, ama bu suçtan yeteri oranda suçlu bulunmadı. İnsanlıkdışı ve aşağılayıcı uygulamalardan suçlu bulundu ki bu uygulamaların işkenceyle arasındaki ilişki çok incedir. Hapis tutulduğumuz durumu gözönüne getirirsek, gardiyanların hepsi bizim temsil etmediğimiz bir toplumsal kesimden gelmekteydiler. Yani gardiyanların siyasi görüşleri mahkumların tam karşısı bir görüştü. Oldukça fazla kötü uygulama vardı, ama gerçeği söylemem gerekirse uygulamalar işkence olarak ifade edilemez. Güven sorununa gelirse: Birkaç faktör önemlidir. Cumhuriyetçiler, eğer Britanya çatışmayı sona erdirmek niyetindeyse, kendilerinin çatışmayı yeniden gözden geçirip durdurmaya hazır olduğunu çeşitli kereler ifade etmiştir. Başta

Amerikalılar olmak üzere diğer kesimlerde önemliydi elbette. O dönemin Britanya başbakanı John Major samimi olarak çatışmanın bitmesini istiyordu. John Major'un tek istediği çatışmanın bitmesiydi. Yereldeki siyasetçilerde bunu istiyorlardı, ama malesef yapılan toplantılarda güven ortamı sağlanamıyordu. Biz birbirimizle tanışabilir, birbirimizi tanıyabiliriz, ama nihayetinde sen bana yalan söylüyor olabilirsin. Bu mümkündür. Ancak benim güvendiğim başka bir insan seninle tanışır, seni biraz daha tanır, değerlendirir ve bana senin güvenilir olduğunu söylerse aramızda daha fazla bir güven oluşur. İşte bu noktada hükümet dışı kesimlerin önemli rolü devreye girmektedir. Bunun yanı sıra tarafsız bir yerde diyalog için görüşmek gibi girişimlerde yardımcı olabilir. Güveni oluşturmak için bu tür önemli yollar vardır.

Ortaya konulmuş çok sayıda ön koşul vardı. Britanya hükümetinin bilmek istediği şeylerden biride cezaevindekilerin hangi noktada olduğuydu. Eski mahkumların cezaevine girip yatan mahkumlarla görüşüp neler hissettiklerini öğrenmelerine izin verdiler. Bununla 600-700 hatta 1000 mahkumun serbest bırakılıp bırakılmayacağını test ediyorlardı. Britanya hükümeti bu mahkumların barış sürecini destekleyen ve buna inanan insanlar olduğundan da emin olmak istiyordu. Hem insanların cezaevine gelip içerdekilerle konuşmalarına, hem de içerdekilerin dışarı çıkarılıp dışardaki insanlarla konuşmalarına imkan veriliyordu. Bu girişimler sadece güveni inşa etmek için değil aynı zamanda her iki tarafında barışı elde etme isteğinin göstergesi olarak yapılıyordu.

20 yıllık barış mücadelesinden bıkip bıkmadığımız sorusuna gelir isek, evet oldukça sıkıcı bir iştir. Ancak içinde olunması güzel bir şeydir ve bu yüzden içindeyiz. Siyaset eğlencelidir. Ben kendimi siyasetçi olarak değil, siyasi aktivist olarak tanımlıyorum.

Soru: Hayırlı Cuma Anlaşması tam olarak uygulandı mı?

Michael Culbert: Anlaşma tutulması gereken en doğru yol, yapılması gereken en doğru iştir. Ancak anlaşmanın içinde hala uygulanmayı bekleyen çok sayıda konu vardır. Özellikle cezaevindeki insanların durumuyla ilgili bazı olumsuz durumlar gelişmiştir, ama bunlar bütün süreci çöküntüye uğratacak kadar büyük şeyler değildir. Eğer elde edilmiş bir olumlu zemini korumak istiyorsanız o zaman her türlü konuda müzakere edebilirsiniz. Örneğin polis kuvvetleri büyük bir sorundu. Bizim toplumumuz polisleri rejimin silahlı bir kesimi ve kötü bir birim olarak görülür. Bu sorunun çözülmesi gerekiyordu ve Hayırlı Cuma Anlaşması bunu değiştirmek için bir çözümle geldi. Anlaşmada bu konuya ilişkin bütün düzenlemeler henüz yürürlüğe konulmamıştır, ama önümüzdeki üç yıl içinde uygulamaya geçecektir diye düşünüyorum. Getirilen düzenlemeye göre her iki toplumdan eşit olarak yüzde 50 oranlarında insan polis kuvvetleri için işe alınacaktı. Bu uygulama birkaç yıl uygulandı, ama daha sonra toplumun bir kesiminden daha fazla işe alınmasıyla birlikte bir süre için durduruldu, ama verilen söze göre uygulama yine eski hali ile geri getirilecektir. Yinede bizim içinde olduğumuz demokratik süreç işlemektedir. Az öncede bahsettiğim gibi

faaliyetlerin doğru bir yönde ilerlediğini ve bu durumun dahada güçlendiğini düşünüyorum, ama başkaları bu gelişmeleri farklı yorumlayabilir elbette.

Peder Tim Bartlett: Sorularınıza ilişkin kendi görüşlerimi ifade etmek isterim ki bunlar Michael'n yanıtlarından biraz farklı olabilir. Barış ve barış yapmanın yoruculuğundan bahsederseniz, 20 yıllık barış süreci, 35 yıllık şiddet, yıkım ve ıstırap sürecinden daha yorucu değildir. İşte bu yüzden IRA toplumun içine girip onların barış istediğini farketmiştir. Gelin hep beraber hatırlayalım: IRA'da savaştan yorulmuştu. Ben, Michael ve toplumumuzun bir bölümü 'Savaş gereklimiydi? Olması gerekenden uzun mu sürdü?' gibi konular üzerinde tam bir anlaşma içinde değiliz. Bu soruya herkesin cevabı farklı olabilir. Benim gibi geleneksel olarak adil savaş ve adil devrime inanan, kanlı Pazar saldırısı ve hakların verilmemesinden sonra tümüyle pasifist olarak kalamayanlar için şiddet belli oranda haklı gösterilebilir. Ancak bu kadar sürmesinin doğru olup olmadığı çözülememiş bir durumdur. Toplumumuzun büyük bir kısmı bunun bu şekilde gitmemesi gerektiğini, başından itibaren siyasal mücadele yürütmemiz gerektiğini söylerken bir diğer kesimde şiddetin sonucunda çözüm sürecinin geliştiğini ifade etmektedir. Bu devam eden bir tartışmadır.

Güven meselesine gelirse, barış süreci için güven kadar can damarı özelliği taşıyan başka bir şey yoktur. Bizim yaşadığımız çatışmada dahil, dünyanın her yanındaki çatışmalarda bizim

çatışmadan faydalananlar olarak ifade edebileceğimiz, siyasetçi, dini lider, silahlı örgüt üyesi olan ve bu seyde bir statü elde eden insanlar çatışmanın bitmesini istemeyebilir. Bu sebeple hem çıkarları hem de romantik nedenlerden çatışmanın devamını isteyebilirler. Çatışmalar sırasında etnik, siyasi ve dini terimler kullanılarak, karşı taraftaki kesimler insanlık dışı, şeytansı olarak gösterilir ki barış sürecinde yapılan ise insanoğlunun, insanoğlunu insan gibi gördüğü güvenli bir alan yaratmaktır. Belfast'ta ara bölgede yaşayan ve ailesinin evinin camları kırılan, Geylik oyunlarının oynamasının yasak olduğu sokaklarda büyüyen, babası birlikçi militanlar tarafından kaçırılıp öldü diye bırakılan -ama şükür ki hayatta kaldı – biri olarak ben Michael'in bahsetmediği bir şeyden bahsetmek istiyorum: Bütün bu yaşananlara rağmen şiddeti çözüm olarak seçmedim. Bu benim kararımdı. Bilinçli bir seçimdi ve karşı tarafı yeniden insani şekilde algılamak için bir alan yaratma esasına dayanıyordu.

Ölen insanların arkasından Katolik ve Protestan din adamlarının ya da yakınlarını kaybedenlerin söyledikleri, ister Protestan, ister Katoik, ister İrlandalı, isterse Britanyalı olsun, yaşananlar herkese aynı insani acıyı verir. Çatışmanın verdiği yorgunluktan çıkan tarafların birbirini yeniden insani görmesi, yeni ve yapıcı bir yola girmeleri bu içinde bulunduğumuz yeni sürecin çok önemli bir faktörüdür.

Ryan Feeney: Kısaca görüşlerimi ifade etmek istiyorum. Ateşkesin uygulamaya başlandığı 1994 yılında 14 yaşındaydım.

Bu sebeple hiçbir zaman şiddeti seçme imkanım olmadı. Şükür ki bu sayede benim adıma bir seçim yapılmış oldu. Derry'nin kırsal bölgesinde orta sınıf bir aileden geliyorum. Peder Tim ile Michael'in gençlik dönemlerinde yaşamış olduğu sorunların pek çoğunu yaşamadım. Aynen benim gibi, bütün bir gençlik kuşağı çatışmayı anlamalarını kolaylaştıracak şeyler yaşamamamıştır. Bunu şu anda hem eğitim sisteminde hem de toplumun genelinde görebilirsiniz. Ancak bugün en önemli sorunlarımızdan birisi geçmişle hesaplaşmaktır. Birlikçi toplumdan bazı insanlar Michael için 'Câni' tanımında bulunmakta, yaptıklarının yanlış olduğunu ifade ederek bu görüşlerini korumaktadırlar. Buna karşılık bizim toplumumuz ise kendisini toplumumuzu korumak için birgün eline silah alan bir 'Özgürlük Savaşçısı' olarak görmektedir. Geçmişte yaşananın ne olduğu, bizim yaşadığımızın bir savaş mı yoksa iç savaşı olduğu, 1968 yılına kadar yani IRA'nın silahlı mücadeleye başlamasına kadar, herşeyin yolunda olup olmadığına dair çözümlenmemiş tartışmalar vardır. Büyükbabamların döneminde oy hakkımız yoktu, ama babamın zamanında oy hakkı vardı. Bu değişimler sivil haklar mücadelesi ve yaşanan çatışma dönemiyle birlikte gelişmiştir.

Bu vesileyle size Hristiyanlık ve İnsanlık ile ilişkili bir anekdottan bahsetmek isterim: Bu yılın Ocak ayında çok yakın bir arkadaşım ki kendisi aynı zamanda da Peder Bartlett'in öğrencisiydi, balayı tatili sırasında öldürüldü. Arkadaşım GAA içinde tanınmış bir lider olan ve pekçok takımı başarıdan başarıya taşıyan Micky Harte'nin kızıydı. Bütün toplumun yüreğini acıtan çok trajik bir

olaydı. Arkadaşımın öldürüldüğü gün Dr. Norman Hamilton isimli İrlanda Presbiteryen Kilisesi Lideriyle toplantı halindeydim. Hem öldürülen Michaela hem de ailesi benim çok yakın arkadaşlarımdı. Toplantı sırasında çalışma arkadaşlarımdan birisi içeri girdi ve kendisinin öldürüldüğü haberini verdi. Ne yapacağımı şaşırılmıştım. Norman Hamilton bana dönerek dua etmek isteyip istemediğimi sordu. Ben inançlı, düzenli kiliseye giden bir Katolığım. Beraber dua ettik. Şöyle bir düşünün, kuruluşundan buyana İrlanda'nın kültürel bir kurumu olan ve bundan gurur duyan GAA'nın genel merkezinde, çatışmanın taraflarının temsilcilerinin etrafında oturduğu bir masada, bu çatışmadan dolayı ciddi acılar yaşamış Presbiteryen Kilisesinin Liderleriyle birlikte herşeyiyle tam bir İrlanda'lı olan genç bir kızın ölümü üzerine onun için ortak bir şekilde dua ediyoruz. Bu olaydan sonra Birinci Bakan ve Birlikçilerin lideri Peter Robinson, Harte ailesinin evini ziyaret etti, parlamentoda söz alarak bir baba olarak, ailenin kökenlerinin ve geçmişinde farkında olarak genç kızın ailesinin yaşadıklarından bahsetti. Kimliğim ve kim olduğum konusunda güçlü temellerim olduğu için uzlaşmaya olan ihtiyaç konusunda kimsenin beni ikna etmesine gerek yok. Bana bu kimliği ve güveni kazandıran hocalarım ve diğer insanları saygıyla anmak isterim. Ancak bütün kesimlere erişmek ve uzlaşmayı sağlamak gerektiğine, önümüzdeki 10-15 yıllık süreçte buna devam etmemiz gerektiğine inanıyorum. Çünkü şu ana kadar oldukça fazla şey yapsak da hala yapmamız gerekenler vardır. Az önce anlatmış olduğum anekdot, nereden nereye geldiğimizi ve bu aşamadan nereye gitmemiz gerektiğini açıklayan önemli bir örnektir.

Soru: Çatışmanın tekrar başlama imkanı varmıdır?

Michael Culbert: Bu soruyu elimden geldiğince yanıtlamaya çalışacağım. Çatışmayla geçirdiğimiz bu 30 yıllık süreç içinde, toplumun güçlü bir desteği olmasaydı gerilla hareketi silinip giderdi. Bunu akılda tuttuğumuzda ve şu anda neler yaşandığına baktığımızda, çok hafife alarak da söylemek istemiyorum, ama IRA'nın ilan ettiği ateşkesten bu yana öldürülen Britanya güvenlik kuvvetleri mensubu sayısı 4'tür. Şu anda IRA'nın silahlı faaliyetlerini devam ettirdiğini söyleyen 3 örgüt vardır. IRA artık yok ve Cumhuriyetçiler silahlı mücadele yaptığını ifade eden bu örgütlerin faaliyetlerini kınıyorlar. 40 yıllık silahlı mücadele süreci gözönüne getirildiğinde bu örgütlerden birisi 1987 yılından buyana, bir diğeri 1997 yılından bu yana en sonuncusu ise son 6 ya da 7 yıllık süreçte ortaya çıkmıştır. Bu kadarlık süre içinde 4 tane Britanya güvenlik kuvveti mensubu öldürmüşlerdir. Elbette bu ölümleri hafife almıyorum, sadece bu örgütlerin gayretlerinin boyutunu göstermek için bundan bahsettim. Şiddetin çok düşük seviyede de olsa devam edeceğini düşünüyorum, ama asıl bahsedilmesi gereken savaşın bittiği, insanların artık savaşı desteklemediği, savaşa devam edenlerin kendi halkına ve toplumun geneline karşı oldukları gerçeğidir. Silahlı mücadelenin devam edebilmesi ancak yerel halkın bu yönde mücadeleye destek vermesiyle mümkündür. Şimdi bu destek yani bir gerilla hareketinin desteklenmesinin koşulları ortadan kalkmıştır. Eskisi gibi ağır ve açık adaletsizlikler yoktur. Hükümete karşı başvurulabilecek mekanizmalar mevcuttur.

Devletin tek bir kurum ya da toplumun sadece bir kesimi tarafından temsil edildiği günler geride kalmıştır. Benim temsil ettiğim kurumun kendisi hükümet çalışmalarına dahildir yani bunun anlamı Cumhuriyetçiler önemli oranda hükümet çalışmalarının içindedir. Gerilla savaşı yürütmek için gerekli koşullar artık mevcut değildir. Eğer olsa idi IRA savaşa devam ederdi elbette.

IRA'nın savaşı sürdürme sebebi olarak öne sürdüğü gerekçelerden birisi Britanya Ordusunun adadaki varlığını koruyor olmasıydı. Kendi ülkenizde varlığını devam ettiren yabancı bir Ordu'ya karşı mücadele etmenin haklılığı, bu hakkın kullanılmasının koşulların mevcut olup olmamasına bağlıdır. Eğer işgalci bir ordu topraklarınızdaysa ve hükümet adına hareket edip yerel halkı sömürüyor, bir sömürge kuvveti gibi hareket ediyorsa, bu güce karşı kuvvet kullanmak haklıdır, ancak mevcut durum bu değildir. Bugün bu küçük gruplara dahil olanlar için haklılık sebepleri mevcut olabilir ve bunları kınamak ahlaki olmayabilir. Artık mevcut olmayan IRA'ya geçmişte dahil olmuş insanların kınama yapması ikiyüzlülük yapmak gibi bir anlam verebilir.

Ryan Feeney: Buna bir ekleme yapmam gerekirse, çatışmanın çözümü olarak sunulan Belfast anlaşmasına İrlanda Cumhuriyetindeki halkın yüzde 94'ü, Kuzey İrlanda halkının yüzde 70'i destek vermiştir. Cumhuriyetçi halk barışçıl ve demokratik olan bu yolu desteklemek için çok güçlü bir destek vermiştir. Çatışmayı devam ettiren kesimlerin haklı gerekçeleri

yoktur ve Michael'in ifade ettiği gibi bu yolla yürütülen mücadeleye halkın desteği yoktur. Ancak geçmişin kötü olaylarını yaşamamış olan, ama şiddeti romantik olarak seçmeye eğilim gösterebilecek bazı genç kesimler konusunda dikkatli olmalıyız.

Michael Culbert: Birşey daha eklemek istiyorum, benim temsil ettiğim kurumun 13 bürosu Eğitim Bakanlığıyla beraber gençlere hitaben bir kitapçık hazırlamıştır. 14-18 yaş arasındaki gençlere hitaben hazırlanmış bu kitapçıkta, artık silahlı mücadelenin bir haklılığı olmadığını anlatıyoruz. Ayrıca sınıflarda onlarla bu konuda karşılıklı olarak konuşuyoruz. Onlara neden silahlı mücadeleye başladığımızı ve neden silahlı mücadeleyi bıraktığımızı anlatıyoruz. Bu çalışmayı okullarda gençlere yönelik olarak yapıyoruz.

Akşam Yemeği Tartışması **(28 Kasım 2011, Pazartesi, Bang Restaurant, 11 Merrion Row, Dublin)**

Evsahibi: Sir Kieran Prendergast, Britanyalı eski diplomat ve BM Siyasal İlişkiler Alt Sekreteri

Konu: İrlanda Barış Sürecinin Temel Öğretileri

Katılımcılar: Ian White, Glencree Uzlaşma Merkezi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Direktörü ile Michael Culbert, Coiste Kurumu Direktörü

*Soldan sağa doğru: Sir Kieran Prendergast, Nursuna Memecan,
Ayla Akat ve Hilal Kaplan*

Akşam yemeği Sir Kieran Prendergast'ın katılımcılara yönelik yaptığı hoşgeldiniz konuşmasıyla başlamıştır. Sir Prendergast gün içinde

yapılan toplantılarda yapılan tartışmaların temel konularına vurgu yaparak, katılımcıların benzer bir süreçte medyayla yapıcı bir çalışma içinde olmaları gerektiğinden bahsetmiş ve barış dili oluşturmanın önemine işaret etmiştir. Sir Kieran Prendergast barışın dilinin oluşturulmasında tercih edilmeyen sözcüklerin en az kullanılan sözcükler kadar çok güçlü bir etkisi olabileceğine işaret etmiştir.

Sir Kieran Prendergast'ın konuşmasından sonra DPI danışma Kurulu üyesi Prof. Dr. Mithat Sancar, Glencree Uzlaşma Merkezi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Direktörü Sayın Ian White'ı tanıtmıştır.

Ian White (ayakta) Dublin'de ki Bang Restoranında düzenlenen yemek sırasında katılımcılara hitap ederken.

Soldan sağa doğru: Sezgin Tanrıkkulu, Lütfi Elvan, Mehmet Tekelioğlu ve Yılmaz Ensaroğlu.

Ian White: Glencree Uzlaşma Merkezi, 1974 yılında İrlanda'da devam eden çatışma sürecinde, özellikle 1972 yılında Belfast'ta

korkunç bombalamaların yaşandığı dönemde kurulmuştur. Kuruluşundan buyana sadece İrlanda değil, dünyanın diğer bölgelerindeki çatışmaların diyalog ve uzlaşma içinde çözülmesi üzerine çalışmaktadır.

Merkezde önemli etkinlik ve projeler gerçekleştirilmiştir. En belirgin faaliyet ise IRA'nın İrlanda'nın bağımsızlığını müzakere ettiği yer olmasıdır. Merkezin yürüttüğü projeler eğitim, eğlence alanları, fon geliştirme, çalışma kampları, konuşma ve tartışmalara evsahipliği yapmak gibi farklı alanlar üzerinedir. Merkez, 1998 yılında Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasından sonra devam eden İrlanda Barış Sürecini teşvik etmek için önemli rol oynamıştır. İrlanda'daki çatışma sürecinden etkilenen kesimler arasında olumlu ilişkiler yaratmak için çok sayıda konuşma, çalışma atölyesi, ve tartışmaya evsahipliği yapmıştır. Bu etkinliklere aralarında eski savaşçılar, çatışmanın kurbanları, gençler, kiliseler, dini gruplar ve toplumun diğer geniş kesimlerinden isimler katılmıştır.

Merkezimizin çok farklı alanlarda tecrübeleri vardır ancak sizinle bizim özellikle İrlanda barış süreci tecrübelerimizi paylaşmak istiyorum. Bir sivil toplum örgütü olarak öğrendiğimiz en önemli ders, güvenlik sorununa sürdürülebilir bir çözümün güvenlikçi bir çözümle bulunamayacağıdır. Çatışmanın her iki tarafının bütün uğraşlarına rağmen, çatışma bizi sürdürülebilir bir çözümü sağlamak için ileri götürmemiştir. İster hükümete muhalefet olan kesimlerin şiddeti, isterse de devletten gelen şiddet olarak

bakalım, aldığımız bir mesafe yoktur. Bu süreç bizi ilerleme sağlamak için başka bir seçeneğe bakmaya zorlamıştır. Bu açıdan süreçten çıkardığımız ilk ders olarak sizinle paylaşmak istediğim güvenlik problemine sürdürülebilir bir çözüm olmadığıdır.

İkinci edindiğimiz ders ise barış sürecine dahil olmanız için birbirinize tümüyle güvenmek zorunda değilsiniz. İrlanda'da biz oldukça yavaş öğreniyorduk. Barışı inşa etmenin ihtimal dahilinde olmayacağını dahi düşünüyorduk. Birbirimize neden güven duyalım ki diyorduk. Yıllarca birbirimizi öldürdük. Yıllardır idari mekanizmaları elinde tutan insanlar ile bu idari mekanizmalarında yer alamayanlar arasında büyük bir güç mücadelesi vardı. Birbirimizin çocuklarını, komşularını, karşı toplumlardan insanlar öldürdük. Bu tablo ortadayken neden birbirimize güvenseydik ki? Bahsedebileceğim ikinci ders işte budur: Barış sürecine başlamak için birbirimize güvenmemiz şart değildir. Güven süreç içinde oluşturulur.

Bizim barış sürecimiz uzun yıllar sürdü. İnsanlar sürecin ateşkesle başladığını düşünüyorlar, ama gerçekte bundan çok önceydi. Birbirimize hiç güvenmediğimiz günlerden bugünlere geldik, ama bugün bile tam olarak birbirimize güvenmiyoruz. Ancak şimdi çatışmamızı kontrol altına almayı becerdik. İrlanda'daki çatışmayı tam olarak bitirmedik. Tam olarak bitirmek için daha 30-40 seneye ihtiyacımız var. Eğer çatışmamızı tümünden ortadan kaldıramazsanız, en azından idare etmeyi becerebilmelisiniz. Çatışmanın idare edilmesinin anlamı şiddetin azalması ve

tarafların kendilerinin kazanan taraf olduğu hissini yaşamaya başlamalarıdır. İşte Glencree'nin yürüttüğü süreç buydu.

Soru: Dışardan bakıldığında Glencree Cumhuriyetçi bir kurum muydu yoksa tarafsız mıydı?

Ian White: Glencree ne Cumhuriyetçi ne de Birlikçi bir kurumdur. Ne Katolik ne de Protestan bir yapılanmayız. Ne İrlandalı ne de Britanyalı bir kurumuz, ama bizim bu bahsettiğimiz şeylerden herhangi biri olduğumuz çeşitli çevrelerce düşünülmüştür. Her ne zaman kendinize bir amaç belirleyip insanların bunu paylaşmasını sağlamaya çalıştığınızda insanlar size Britanya yanlısı, İrlanda yanlısı, Katolik yanlısı veya Protestan yanlısı olarak algılayabilir. Hiç şüphem yok ki, söylediğimiz yada yaptığımız birşeyden dolayı insanlar bizim Cumhuriyetçi ya da Birlikçi olduğumuzu düşünmüş olabilir, bundan rahatsız olmuş olabilirler.

Sizinle başka bir sivil toplum örgütünün yaşadığı bir durumu paylaşmak istiyorum. Bu sivil toplum örgütü Protestanların öldüğü bir yere çelenk bırakmaya gider. Cumhuriyetçiler ve Katolikler sadece örgütün ölen Protestanlar için çelenk bıraktığını düşünürler. Onların daha önce ölen Katolikler için çelenk bıraktığını ise akıllarına getirmezler. Protestanlarda yine aynı şekilde bu örgütün sadece Katolikler için çelenk bıraktığını hatırlarlar.

Bana iyi bir soru sordunuz, çünkü bu tür durumlarda tarafsız kalmak oldukça zordur. Bende biz tümüyle tarafsız kaldık diyemem. Hepimizin bir gündemi, siyasi fikirleri vardır. Hiçbir zaman bir savaşıçı olmadım, ama genç bir insan olarak kullandığım sözcüklerin ve yaptıklarımın kendine göre bir gündemi vardı.

Soru: Glenree'nin tarihinden ve nasıl çalıştığından biraz daha bahsedebilmisiniz?

Ian White: Ben Glenree'ye 1994 yılında barış süreci üzerine çalışmak için katıldım. Aynı alanda faaliyet gösteren birden fazla kurum vardı. Hatta bir ara İrlanda'da barış süreci üzerine çalışan yaklaşık 400 kurum olduğu söyleniyordu. Bazı kurumların çalışan sayısı 5-6 kişi olurken, bazılarının çalışan sayısı ise 500 kişi oluyordu. Bazı kurumların maaşlı elemanları varken, bazıları sadece gönüllüler aracılığıyla çalışma yürütüyorlardı. Bazılarının parası varken, bazılarının yoktu, ama bu kurumların neredeyse tümü siyasetle ilişkiliydi.

Çatışma içindeyken karşı tarafı günah keçisi gibi göstermeye ve onları suçlamaya yatkın oluruz. Bazı kurumlar siyasetçileri suçlar, onların yaptığı kötü işler yüzünden çatışmanın devam ettiğini söylerlerdi. Ancak nihayetinde bu siyasetçileri oraya seçenlerde bu kurumlarda görev yapan insanlardır. Eğer siyasetçiler iyi işler yapmıyorlarsa onları suçlamak yerine bu kurumların dönüp kendilerinede bakmaları gerekiyor.

Glencree'nin 1994 yılında yaptığı en farklı şeylerden biri, ülkenin Kuzeyi ve Güneyindeki bütün siyasi partilerle irtibata geçip onlarla birlikte çalışmak istediğini söylemesiydi. Onlara, amacımızın sadece barışı savunmak olduğunu, onların karşı olduğu hiçbir şeyi kendilerine empoze etmeyeceğimizi bildirdik. Bu sürecin bir parçası olarak İrlanda'daki bütün siyasi yapılara gittik ve kendileriyle irtibatta olmak istediğimizi söyledik. Bu kurumlardan bazılarının imkanları Glencree'den fazlaydı, ama bizim de verebileceğimiz farklı şeyler vardı ama bu kurumlar henüz bunun farkına varmamışlardı. Bu farklı olan şey bizim hiçbir zaman siyasetçilere ders verme derdinde olmamamızıdır. İki ayrı vesileyle hem İrlanda hem de Britanya gazetelerinde tam sayfa habere konu olduk. Bu haberin sebebi bizim siyasetçileri hırpalamış olmamız falan değildi. Bu haberin konusu 'Britanya ve İrlandalı tüm siyasetçilere mesajımızdır: İrlanda barışını sağlama yolundaki liderliğiniz için aşağıdaki imzacılar olarak sizlere teşekkür ediyoruz. Sizin bu adanmışlığınız bütün adaya ilham vermiştir' başlıklı mesajımızdı. Bu mesajın altına İrlandanın en zengin 300 kişi ve şirketini imzacı olarak ekledik. Bu sabah bahsi yapılan gazetecilik belkide böyle bir şeydi. İrlanda'daki siyasetçileri eleştirmek kolay bir şey olurdu, ama bu bizi bir yere götürmezdi. Yapmamız gereken olumlu bir liderlik ortaya çıkarmaktı.

Glencree'nin çalışmaları dürüst ilişkiler kurmak ve süreç için çok önemli olduğunu düşündüğümüz bu ilişkileri sürdürmek esasına dayanır. Bu aşamada aklıma üçüncü bir nokta geliyor: Kimse

şiddet uygulayan olmak istemez. Michael'in temsil ettiği Coiste örgütü ile ilk karşılaşmam ise, bir toplantımızda bir kurbanın eski savaşçılarla biraraya gelmenin mümkün olup olmadığını sormasıyla oldu. Coiste örgütünden irtibata geçtiğimiz insanlar, kurbanlarla biraraya gelme ve onlarla karşılıklı etkileşim içinde olma konusunda sorunları olmadığını söylediler. Az önce belirttiğim gibi, kimse şiddet yanlısı olmak istemez, ama başka bir seçeneğiniz olmazsa şiddete başvurmaktan başka çareniz kalmaz. Bununla şiddeti haklı çıkarmıyorum sadece anladığımı göstermek istiyorum.

Geçen hafta Haiti'den bazı insanlarla tanışma imkanım oldu. Onlar da şiddet döneminde işkence görmüş insanlardı. Glenree merkezinde biz 'insanlar için' değil 'insanlarla birlikte' barış yapmaya çalışıyoruz. Bu insanlara neden şiddete başvurduklarını sordum. Bana çocuklarını beslemek için yeteri kadar paraları olmadığını, silah sayesinde bazı insanları kaçırıp karşılığında alacakları fidyeyle çocuklarını ve ailelerini besleyebileceklerini düşündüklerini söylediler. Bu elbette şiddeti haklı çıkarmak için bir sebep değil, ama insanları şiddet kullanmaya nelerin motive ettiğini, insanların sadece doğal sebeplerden şiddete eğilim göstermediklerini anlamak için bu örnek önemlidir.

Dublin Kalesi Özel Gezisi 29 Kasım 2011 Salı Sabahı

Dublin kalesi İngiltere Kralı John'un talimatı ile 1204 yılında inşa edilmiştir. Kale 1922 yılına kadar İngiltere'nin ve daha sonrada Britanya'nın İrlanda'yi idare etmesinin müstahkem bir mekanı olarak varlığını korumuştur. 1922 yılında İrlanda bağımsızlığına kavuşunca kale kurulan geçici hükümete devredilmiş, bugüne kadarda İrlanda hükümetinin bir binası olmaya devam etmiştir. Kale zaman zaman devlet törenleri için kullanılmakta, konferans ve akşam yemeklerine ev sahipliği yapmaktadır. Katılımcılar kale gezisi aracılığıyla İngiltere'nin İrlanda'yı işgalinin tarihi ve kalenin bugünkü kullanımını hakkında bilgi edinmişlerdir.

*DPI Çalışanları ve Karşılaştırmalı Çalışma Gezisi
Katılımcıları Dublin Kalesini ziyaret ederken*

BÖLÜM 3: 29 KASIM 2011, Salı

Iveagh House, Dış İlişkiler Departmanı Bakanlığı Genel Merkezi

Konu: İrlanda Hükümeti ve Barış Süreci

Katılımcılar:

David Donoghue: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Siyasal İlişkiler Direktörü

Brian Glynn: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Çatışmaların Çözümü Birimi Direktörü

Niall Burgess: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Anglo-Irish Bölümü Direktörü

Gerard McCoy: İrlanda İçin Uluslararası Fon (International Fund for Ireland) Kurumu Ortak Direktörü

Gerry Kelly: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Anglo-Irish Bölümü (Uzlaşma)

Cyril Brennan: İrlanda Dışişleri Bakanlığı Anglo-Irish Bölümü (Güvenlik)

İrlanda Dış İlişkiler Departmanının Genel Merkezi Iveagh House'ta düzenlenen yuvarlak masa toplantısının konuşmacı ve katılımcıları

Niall Burgess, İrlanda Konseyi üyesidir ve çeşitli alanlarda uzun bir diplomatlık kariyerine sahiptir. Kariyerine 1987 yılında İrlanda'nın Şikago Konsolosluğunda çalışarak başlamış, 4 yıl boyunca bu görevi yaptıktan sonra 1991 yılında New York konsolosluğundaki görevine atanmıştır. 1993-2000 yılları arasında Dışişleri Bakanı Dick Spring'in özel sekreterliği görevinde bulunmuş, İrlanda'nın Birleşmiş Milletlerin Cenevre'deki misyon ekibinde yer almıştır. Daha sonra Avrupa Birliğinde çalışmaya başlayan Burgees şu anda İrlanda Dışişleri Bakanlığı Anglo-İrish Bölümünün başkanlığını yürütmektedir. Dışişleri Bakanlığı Departmanı (Department of Foreign Affairs - DFA) İrlanda Dışişleri Bakanlığı, Hükümet ve çeşitli Devlet Bakanlıklarına dış politikanın bütün boyutları ve İrlanda'nın uluslararası gelişmelere yanıtının nasıl olacağına dair danışmanlık hizmeti verir. Bunun yanı sıra bir düşünce kuruluşu gibi hareket ederek barışın aranması, Kuzey İrlanda'da uzlaşma, ülkenin kuzeyi ve güneyi arasında ortaklık gibi konular üzerine danışmanlık ve destek hizmetleri sunar.

Dışişleri Bakanlığının Siyaset bölümü, uluslararası siyasal sorunlar üzerine politika ve programlardan sorumlu olduğu gibi, İrlanda'nın Avrupa Birliği Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasına katılım sağlamaktan sorumludur.

Dışişleri Bakanlığının Anglo-İrish Bölümü ise İrlanda hükümeti için öncelik teşkil eden Kuzey İrlanda barış sürecinin takviye edilmesinden sorumludur. Bu öncelik

politikasının bir gereği olarak hem Britanya hükümeti hem de uluslararası ortaklarla ilişkiyi sürdürmek çok önemlidir. 1980’li yılların başından itibaren Britanya ve İrlanda hükümetleri, Kuzey İrlanda’daki çatışmaya siyasi bir çözüm bulmak üzere işbirliği imkanlarını geliştirmişlerdir. 1985 yılının Kasım ayında imzalanan Anglo-İrish Anlaşması ve 1993 yılının Aralık ayında imzalanan Ortak deklarasyon, çatışmaya çözüm bulunması noktasında planlara yoğunluk katmıştır.

İrlanda için Uluslararası Fon (International Fund for Ireland) 1986 yılında Britanya ve İrlanda hükümetleri tarafından kurulmuştur. Fonun toplam kapsamı 600.000.000 sterlidir ve bu fon ile İrlanda’da yaklaşık 5800 proje desteklenmektedir. Fonun yönlendiği alan Kuzey İrlanda’dır. Fonun yönetim kurulu üyeleri Britanya ve İrlanda hükümetleri tarafından atanırken, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Kanada, Avusturalya ve Yeni Zelanda bu yönetim kurulu toplantılarına uluslararası gözlemci sıfatıyla temsilci gönderirler.

Brian Glynn: Bu sabahki toplantıya benimle birlikte katılan çalışma arkadaşlarımı kısaca sizlere tanıtmak istiyorum. Gerry McCoy, İrlanda için Fon’un saymanlığı görevini yapmaktadır. Kendisi 25 yıldan fazladır Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliğinin destekleriyle gerçekleştirilen toplumlararası ve sınırlar ötesi projelerde çalışmıştır. Gerry Kelly ise bu departmanın uzlaşma fonunu idare etmektedir. Bu küçük bir fon programıdır ve tabanda çalışan, olanakları kısıtlı kuruluşlara for vermektedir.

Fonun yıllık bütçesi yaklaşık 3.000.000 Euro civarındadır. Gerry bu fonun nasıl işlediği, uzlaşma sürecini nasıl desteklediği üzerine size daha fazla bilgi verecektir. Brian Cahill bizim siyaset biriminin sorumlusudur, Cono O’Riordan Kuzey İrlanda birimimizin başkanlığını yaparken Cyrill Brennan ise güvenlik birimimizin başkanlığını yürütmektedir. Ortaklaşa yapacağımız konuşmalarla sizlere yaptığımız çalışma, departmanımızın nasıl çalıştığı ve Kuzey İrlanda barış sürecinde hükümetin rolünün ne olduğu konusunda bilgi vermeye çalışacağız.

Sözlerime başlamadan önce, Ian White’tan övgüyle bahsetmek isterim. Dışişleri Bakanlığı Departmanı olarak uzun yıllardır Glencree Merkezi ile ortak çalışmalar yürütüyoruz ve bu merkez şu ana kadar barış sürecinde bir kısmı kayda geçmemiş çok önemli roller oynamıştır. Bu yıl İrlanda ve Kuzey İrlanda iyi bir sebepten dolayı uluslararası basında yer almıştır. Bu yıl Mayıs ayında İngiltere monarşisinin başı olan Kraliçe II. Elizabeth 90 yıl aradan sonra İrlanda’yı ziyaret etmiştir. Kraliçenin ziyareti sadece Kuzey İrlanda açısından değil bütün bir ada açısından değerlendirildiğinde yaratılan uzlaşma anlamında önemli şeyler ifade etmektedir. Kraliçe II. Elizabeth’in ziyareti sırasında ki en canlı görüntüler Kraliçe’nin İrlanda’nın bağımsızlığı için hayatlarını kaybedenler anısına anıta çelenk koyması, akabinde de Kraliçe ile İrlanda Devlet Başkanı Mary McAleese’nin ertesi gün Birinci Dünya Savaşı sırasında Britanya Ordusu adına savaşırken ölenler anısına başka bir anıta çelenk koymalarıdır. Bu adanın karmaşık tarihi gözönüne getirildiğinde bu yaşananlar

bizim tarihsel açıdan yaşadıklarımızın kamuoyu karşısında kabulüne işaret etmektedir. Britanya ve İrlanda hükümetlerini Mayıs ayında gerçekleşen bu ziyarete taşıyan süreç oldukça uzun bir süreçti.

İnsanlar Kuzey İrlanda çatışması söylendiğinde genel olarak 1969 yılında başlayan Sıkıntı Yıllarını, şiddet sürecinin başlamasını tetikleyici bir faktör olarak görmekteyiz. Ancak 1969 yılına gelene kadar Britanya ve İrlanda hükümetleri hali hazırda bu sorun üzerine yaklaşık 40 yıl süren bir anlaşmazlığın içindeydiler zaten. Öyle ki İrlanda Cumhuriyeti Anayasası, Kuzey İrlanda'da bulunan eyaletleri ülke sınırları içinde kabul etmekteydi. 1969 yılından itibaren Kuzey İrlanda'da şiddetin patlak verip artış göstermesi her iki hükümete adeta çimdik atmış oldu. Süreçle birlikte her iki hükümet kendilerini en büyük siyasi krizin ortasında bulurken, muhtemelen o yüzyıl içindeki en derin krizi yaşıyorlardı. Bundan 3-4 yıl sonra ise her iki hükümet Kuzey İrlanda'daki çatışmaya müzakerelere dayalı bir çözüm bulmak üzere ortak çalışmaya başlamıştı. Bu çalışmanın ilk adımı 1973 yılında imzalanan Sunningdale Anlaşmasıydı. Her ne kadar bu anlaşma tam olarak uygulanmasada, yinede bu sayede sorunun çözülmesi için Britanya ve İrlanda hükümetlerinin ortak çalışmasına olan gerekliliğin şartları için zemin oluşturulmuştu. 1969 yılından buyana devam eden bu yolculuk süreciyle ilgili birkaç dönüm noktasından bahsetmek istiyorum. Çok derine inmeyeceğim, sadece basit bir harita ortaya çıkarıp kendi barış tecrübemizden elde ettiğimiz ve önemli olduğunu

düşündüğümüz birkaç husustan bahsetmek istiyorum. Diğer çalışma arkadaşlarım bu konular geniş olarak açabilir. 1973 yılında imzalanan Sunningdale Anlaşmasının çökmesinden sonra yaklaşık bir 10 yıl boyunca yoğun bir çatışma ve doğal olarak yoğun bir umutsuzluk dönemi yaşadık. Ortada siyasi bir barış sürecide yoktu. Bu anlaşmanın başarısızlığa uğraması aynı zamanda Kuzey İrlanda sorunununun müzakerelere dayalı güç paylaşımı düzenlemesiyle çözülmesinin ihtimal dahilinde olmadığı intibasını da uyandırmıştı. 1980’li yılların başında İrlanda hükümeti yeni bir insiyatif başlatarak, adada bulunan sivil toplum kesimleri ve bütün siyasi partilerle karşılıklı görüşmeler yapıp, barışın yolunu açacak olan ‘Yeni İrlanda nasıl olmalıdır’ sorusuna yanıt arıyordu. Bu değerlendirme sürecine bütün kesimler dahil edilmişti ki Cumhuriyetçi ve Birlikçi partiler ile kiliselerde katılım göstermişti.

Bu değerlendirme süreci, ilerleme sağlayabilmek için üzerinde anlaşma sağlanmış bazı noktaları içeren anlaşma benzeri bir belge ortaya çıkarmıştı. İrlanda hükümeti o belgeye dayalı olarak Britanya hükümetiyle karşılıklı tartışmalar başlattı. O zamanki başbakan Margaret Thatcher, ortaya konulan bütün seçenekleri elinin tersiyle iterek her iki hükümet arasında büyük bir kriz yarattı. Ancak 1984 yılında yaşanan bu krizi biz ‘oyun kurucu’ bir süreç olarak görüyoruz, çünkü o dönem üzerinde konuşulan belge bugünkü sürecin yolunu açmıştır ve süreç Anglo-İrish Anlaşmasının imzalanmasına kadar varmıştır. Anglo-İrish Anlaşması, güç paylaşımının uygulanması noktasında sorun

çıkarsa İrlanda hükümetinin Kuzey İrlanda içinde alınacak ciddi kararlarda konsültasyon rolü oynayacağını tanıyordu. Bu konsültasyon süreci sonraki 10 yıl içinde genişleyerek İrlanda ve Britanya hükümetleri arasında bir işbirliği seviyesine erişti ki bu Avrupa'da yakalanmış en yakın siyasi ilişki anlamına geliyordu. Ben o dönemde Brüksel'de Avrupa Birliği için çalışıyordum ve her ne zaman İrlanda Başbakanı toplantı için Brüksel'e gelse gözlerinin aradığı ilk isim Britanya Başbakanı olurdu. Sonrada her ikisi barış süreci üzerine derin tartışmalara girişirlerdi. En nihayetinde barış süreci, bütün çalkantılara, bütün ilerleme ve gerilemelerine rağmen bu hükümetlerin geçirdiği uykusuz gecelerden geçerek bugünkü noktaya gelmiştir. İşte o sürecin sonunda Kuzey İrlanda'daki bütün taraflar arasında müzakereler başlamış, Amerika Birleşik Devletlerinin desteğiyle, iki hükümetin öncülüğünde gelişen süreç 1998 yılında Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla noktalanmıştır.

Hayırlı Cuma Anlaşması özünde, Kuzey İrlanda'da barışın sağlanması için birbirinden farklı üç ilişki halinin kabulünü tanıyordu. İlk ilişki Kuzey İrlanda'da ki toplumlar arasındaki siyasi ilişkilerdi. Bu siyasi ilişki Britanya'ya bağlı kalmak isteyen Birlikçiler ile Birleşik bir İrlanda isteyen Cumhuriyetçiler arasındaki ilişkilere dayanıyordu. Hayırlı Cuma Anlaşması Kuzey İrlanda'da hükümetindeki bütün siyasi temsilcileri arasında bir çalışma biçimi oluşturmaktaydı. İkinci ilişki hali ise Güney ile Kuzey arasındaki ilişkilerdi. Bu ilişki aşamasında ise Kuzey İrlanda'daki Birlikçiler ve Cumhuriyetçilerle, İrlanda hükümeti

arasında siyasi bir ilişki kurulmasına dayanıyordu. Üçüncü ilişki ise İrlanda ile Britanya arasındaki ilişkilerdi. Bu ilişki özellikle Cumhuriyetçiler için daha önemliydi, çünkü daha kurumsal bir özellikteydi. Bugün uygulanan dizayn işte budur. Kuzey İrlanda'da kalıcı bir güç paylaşımına dayalı hükümet kurmak yaklaşık 10 yıl aldı ama nihayetinde 2007 yılında gerçekleşti. Şu anda Kuzey İrlanda'da 4 yıllık dönemler halinde çalışan, tümüyle aktif bir hükümet vardır. Kuzey İrlanda'da siyasi hınç gösterilerine sahne olmayan seçim süreçleri sonunda seçilen hükümetler toplumun karşı karşıya bulunduğu temel sorunlar ile mücadele etmektedir. Barış süreci en basitinden budur.

Britanya ve İrlanda hükümetlerinin süreçteki rolünden bahsettiğimizde barış sürecinin sadece bir yönünden bahsetmiş oluruz. Bu sürecin en önemli rolünü Kuzey İrlanda'daki siyasi kesimlerin temsilcileri oynamıştır. Bu öğleden sonra Gerry Adams ile bir toplantıya katılacağınızı biliyorum. Kuzey İrlanda barış süreci bazı siyasi liderler olmasaydı mümkün olmayacak bir şeydi. Bir diğer önemli şey ise sivil toplum kurumları ve hükümet dışı kurumların oynadığı roldür. Sözlerimin başında da ifade ettiğim gibi, barış sürecinde rol oynayan birçok kesimin olduğundan bahsetmiştim. Bu kesimler tarafından zeminde yapılan çalışmalar sürece ciddi destek vermiştir.

Bu süreç, Hayırlı Cuma Anlaşması üzerinden 13 yıl geçtiği, Anglo-İrish Anlaşması üzerinden 26 yıl geçtiği ve güç paylaşımına dair idari sistem kurmak için ilk çabaların sergilendiği dönemin

üzerinden 38 yıl geçtiği gözönüne alındığında oldukça uzun bir süreç olmuştur. Aradan bu kadar zaman geçmiş olmasına rağmen, normal, demokratik ve bir bütün olarak faaliyet gösteren bir yapı kurmanın çok erken aşamalarını yaşadığımızı söyleyebilirim. Süreç tersine gelişmelerin olduğu zamanlarda geçirmiştir. Çok net olarak hatırladığım bir şey var, ki o da 1996 yılında yani Hayırlı Cuma Anlaşmasından 2 sene önce, 1,5 yıl süren ateşkes IRA tarafından Londra'nın Canary Wharf bölgesine konulan bir bombayla sona erdirildi. O zaman sürecin bittiğini aklımızdan geçirdiğimizi hatırlıyorum. Tam o dönem Oslo Anlaşması çerçevesinde Ortadoğu barışı için adımlar atılıyor, Mısır'ın Sharm el-Şeyh bölgesinde müzakereler yapılıyordu ve biz bu süreci imrenerek izliyorduk. O zaman Ortadoğu barış görüşmeleri için herşey yolunda gidiyor görünürken, bizim için herşeyin tersine gittiği fikri oluşmuştu. Buna benzer bir başka dönemde 2001 yılında Kuzey İrlanda'da güç paylaşımına dayalı ilk hükümet kurma girişimi başarısızlığa uğrayıp, Britanya hükümeti yeniden bölgeyi direk idaresi altına almaya karar verince yaşandı. Sürecin gelişimi bize sürekli olarak iki adım ileri bir adım geri atıldığı şeklinde bir his veriyordu.

Bahsedilmesi gereken bir diğer konuda Avrupa Birliği'nin barış süreci boyunca oynadığı roldür. İrlanda ile Britanya 1973 yılında yaklaşık aynı zamanda Avrupa Birliğine dahil oldular. O zamandan buyana, yani aradan geçen 38 yıllık süre içinde kimlik ile ilgili sorunlar ve hükümetler değişmiş, bunun yanısıra Avrupa Birliğinin kendiside değişmiş ve gelişmiştir. Pekçok yetkinin

Brüksel'e devredilmesiyle birlikte Londra ya da Dublin'den yönetilmek daha az önem arz etmeye başlarken, bunun tam tersi bir şekilde Kuzey İrlanda'yı kimin yönettiği, bölgenin kendi temsilcileriyle yönetilmesi konusu daha önem kazanıyordu.

Önemli bir diğer faktör ise son 20-30 yıllık süre içinde önemli bir rol oynayan Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. 1980'li yılların hemen başında imzalanan Anglo-İrish Anlaşması döneminde Washington'daki büyükelçiliğimiz ve Amerika Birleşik Devletlerindeki diğer elçiliklerimizin yardımıyla Washington'da barış sürecini savunacak güçlü bir İrlanda lobisi yaratma çalışmasına giriştik. Hem Amerika'daki İrlandalılar hem de Amerikan hükümetinin zamanla artan çalışması sonrasında ABD giderek artan bir rol almaya başladı. Kuzey İrlanda'nın müzakere yolu ile sonuç almaya çalışan liderleri sürekli olarak ABD'nin destek ve cesaretlerini arkalarında hissettiler. Washington'daki bütün kapılar onlara ardına kadar açılırken, ABD Kuzey İrlanda için Özel bir Elçide görevlendirmişti. Bu özel elçi sık sık ülkeyi ziyaret etmiştir. Amerika'da bulunan İrlandalı toplumda Kuzey İrlanda'ya yönelik uluslararası fon aracılığıyla özellikle sınır eyaletlere yönelik önemli çalışmalara katkı sunmuştur. Kuzey İrlanda'nın Protestan ve Katolik çocuklarının ABD'de çalışma tecrübesi edinip birbirlerini tanımalarına imkan tanıyan programlara destek sunmuşlardır. Bu programlar 1980'li yılların ortasından itibaren yani Sıkıntı Yıllarının en zor dönemlerinde uygulamaya konulmuş, bu programlara katılan kuşakların yetişkinlik dönemlerinde son 10 yıllık barış süreci yaşanmaya başlanmıştır.

Önemli bir başka tema ise insan hakları ve eşitliktir. 1960'lı yıllarda yani şiddetin ciddi bir boyutta olduğu dönemlerde eşitsizlik, sivil hakların ihlali, haksızlık yaşandığı hissedilmekteydi. İdari yapı toplumun büyük bir kesimi tarafından kabul edilmemekteydi, çünkü bu kesimler hükümetin onları temsil ettiğine inanmıyordu. Hayırlı Cuma Anlaşması yoluyla eşit bir işe alma yasaları oluşturmak, bütün alanlarda eşitliğe dayalı yasalar geliştirmek ve insan hakları kurallarına saygı çerçevesinde hareket ederek sabırla hareket etmek oldukça önemlidir.

Kraliçe II. Elizabeth'in İrlanda'ya gerçekleştirdiği ziyarete baktığımızda büyük bir ilerlemenin sağlandığını görebiliriz. Sürecin uzun bir süre aldığını, dahada alacağını, belirgin engellerin olacağını, çünkü bunun müzakereler ya da diplomasi yoluyla varılan anlaşmalardan ziyade kuşakların sahip olduğu zihniyetin değiştirilmek istenmesi çabası olduğunu hatırlamamız lazım. Her açıdan büyük zorluklar ile karşılaşılıyor. Kuzey İrlanda'da siyasi zorluklar var. Kuzey İrlanda hükümeti için düzenleme yapmak üzere imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması elbette sürekli olarak kalmayacaktır. Bu anlaşma normal demokrasiye doğru bir evrilme sağlamak, ileride normal seçimler gerçekleştirmek için atılmış bir adımdır. Bu aşamaları yakalamamız için daha fazla güven arttırımına ve müzakereye ihtiyacımız vardır. Kuzey İrlanda hükümetinin yapısı istikrarlı bir hükümet kurmak için dizayn edilmiştir. Şimdi bu hükümetin Avrupa normlarına uygun demokratik kararları nasıl verdiklerine bakmamız gerekir ki Kuzey İrlanda hükümetinin bundan başkada şansı yoktur.

Toplumlar çok sayıda sosyal sorun ile karşı karşıyadır. Bugün Kuzey İrlanda'da toplumlar 10-15 yıl öncesine göre daha fazla fiziksel barış duvarı ile birbirinden ayrılmıştır. Bu açıdan bakıldığında sosyal uyum ve uzlaşma açısından aşılması gereken önemli (? Missing word) olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra siyasal hedeflerine ulaşmak için şiddet kullanma kararlılığında olan birkaç örgütte vardır. Bu silahlı örgütlere toplumların bazı kesimlerinde halâ bir destek vardır ve bu örgütlerin barış sürecini istikrarsızlığa uğratma gücü de vardır.

Kuzey İrlanda'daki işsizlik oranı yüzde 4-5 civarındadır. Bu oranın düşmesinde kamusal alanlara yapılan iş alımlarının yanısıra Londra'daki maliye Bakanlığının verdiği büyük fonunda etkisi vardır. Britanya ekonomisi bir kriz baskısı altına girince bu fon düzenli olarak azalmaya başlamıştır. İrlanda ekonomisinde ciddi sorunlar ile karşı karşıyadır ve Kuzey İrlanda'ya yatırım da bu baskıdan ve küresel ekonomik gelişmelerden etkilenmektedir. Bu durumun kendisinde barış süreci için bir sıkıntı yaratacaktır. Buradaki her iki hükümetin ihtiyacı olan Güney ile Kuzey arasında gerçek bir ekonomik işbirliği yaratmak ve büyümeyi sağlayarak, bu tür sorunları sürece engel olmaktan çıkarmaktır. İrlanda hükümeti hem siyasi, hem insani , hem de mali kaynaklarını uzun bir süredir barış sürecinin hizmetine sunmaktadır. Sıcak çatışma aşamasını geçtikten sonra, toplumda oluşan sorunun tümünden çözüldüğü yönündeki algıya nasıl yanıt olacağını önemlidir. Bu algıya rağmen barış sürecini sürdürüp geliştirmek için bu fonların kullanılmaya devam etmesi gerekir.

Bu durumun sadece birkaç yıl değil belki on yıllar boyunca devam etmesi gerekir.

Brian Glynn: Bu ifade edilenler en genel anlamda barış sürecini özetlemiştir. Buraya gelen her grubun sorduğu barış süreci ne kadar sürer? sorusunu sıklıkla duyuyoruz. Buraya gelen bazı gruplar Kuzey İrlanda benzeri bir barış sürecini kendi ülkelerinde de uygulamak istediklerini, ama bunu yapmak için sadece 1 yıllık bir zamanlar olduğunu söylemekte. Ian'ın da ifade ettiği gibi bizim barış sürecimiz 38-40 yıla yayılmıştır. Bu yılın 6 Aralık tarihinde Britanya ile İrlanda arasında imzalanan ve İrlanda adasının bir bölümünü bağımsızlığa kavuşturan anlaşmanın üzerinden 90 yıl geçmiş olacaktır. O anlaşma zamanında çatışmayı çözmek için geçici bir anlaşma olarak imzalanmıştır, ama bugün bile o anlaşmanın ortaya koyduğu koşullar altında yaşamaktayız.

Soru: Sizin gibi kamu çalışanlarının bu süreçteki rolünden bahsedebilir misiniz?

Niall Burgess: İrlanda hükümeti içinde Başbakanlık Ofisi, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Dış İlişkiler Departmanı arasında çok yakın bir işbirliği kurulmuştur. Barış sürecinin farklı boyutları olduğu için bütün zaman boyunca yakın bir çalışmada bulunduk. Bizim çalıştığımız departman ve buradaki yetkililerin oynadıkları rolden bahsetmem gerekirse, çok fazla detaya girmeden iki temadan bahsedebilirim: Birincisi kurumsal birikimdir. Kendisini barış sürecine adanmış bir kurumda bu

kurumsal bilinci elinizde bulundurmak oldukça iyi bir şeydir. Dışişleri Bakanlığı gibi bir kurumda çalışmanın doğası gereği bir görevde en fazla 3 ya da 4 yıl kalırsınız sonra başka bir göreve atanırsınız. Biz burada çalışanlarsa genelde Londra, Washington ve Kanada gibi yerlerde görev aldık ki bunun anlamı hem toplumların hem de bu süreçte rol alan hükümetlerin olduğu alanlarda çalışma imkanı bulmamızdı. Bu Departman için kurumsal birikimi korumak başından beri oldukça önemli olmuştur.

Diğer önemli tema ise yerel hakkında bilgi sahibi olmaktır. Bundan yaklaşık 25 yıl önce toplumunun içine girip neler olduğuna dair tabandan bilgi almaya karar verdik. Bölgeyi ziyaret edip sadece siyasetçilerle değil iş çevreleri, sendikalar, kiliseler gibi kesimlerle görüştük. Bu sayede sadece diplomatik veya hükümete yardımcı olacak bilgiler değil gerçekte toplumlarda neler yaşandığı, tabanda ne tür hassasiyetler olduğuna dair bilgilerde elde edilmiştir. Bana gelecek için korumamız gerekenin neler olduğunu sorarsanız, kurumsal birikim ve yerel hakkında bilgi sahibi olmaktır diyebilirim.

Soru: Yapılan bazı hatalardan da bahsedebilmisiniz?

Çok sayıda hata yapılmıştı, ama bunlardan bir kısmının etkisi sonradan ortaya çıktı. Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra bir hata yapıldı. Silahların teslim edilmesi sürecindeki güvenlik sorunları tam olarak çözülememişti. Taraflar paylaşım hükümeti

ve silahların teslimi noktasında birbirine güven duymadan güç paylaşımına dayalı hükümeti kurmaya giriştiler. Tepe yöneticiler birkaç yıl sonra birbirlerinden ayrı düştüler. Hükümetin baştan itibaren yaptığı en büyük işler yine güvenlik alanlarında olmuş, güvenlik konusunda karşılıklı güven geliştirmek, polis kuvvetleri ve silahların teslimi en temel çalışma alanları olmuştur.

Hala geçmişin bıraktığı mirasla yüzleşmiş değiliz. Bu konuda birkaç girişim olmuştur, ama henüz gerçekleşmiş değildir. Kuzey İrlanda'da yakınlarını kaybetmiş çok sayıda insan vardır. Çok sayıda mağdur vardır. İnsanların bir bölümünde geçmişte neler yaşandığına dair gerçeklerin bilinmediği, bunlar bilinmediği sürece sorumlulara karşı adaletin yerine getirilmediği hissi hakimdir. Bunlar son derece karmaşık ve zor sorunlardır. Biz henüz bu sorunları başarıyla çözebilmiş değiliz. Bu 38 yıllık barış sürecine sebep olan çok sayıda kaçırılmış fırsattan, etkisi sonradan ortaya çıkan hatalardan, kullanılması gereken fırsatlardan bahsedebilirim. Sosyal uyum ve uzlaşma için verilecek fonların geri çekilmesi benim açımdan kaygı verici bir şeydir. Sürekli olarak ortaya çıkabilecek zayıflıklar ve yanıt olunması gereken konular konusunda yakın bir takipteyiz, ama daha öncede söylediğim güvenlik sorunu neredeyse bize 6 yıla mal olmuştur.

Soru: İlk anlaşmanın 1973 yılında imzalanmasından sonra Hayırlı Cuma Anlaşması imzalanmıştır dediniz. İkisi arasında başka bir anlaşma imzalanmış mıdır?

1973 yılında yapılan anlaşma ile 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması Kuzey İrlanda'da ki taraflar arasında yapılmıştır ve hükümet tarafından desteklenmiştir. Bu iki anlaşma da birbirine çok benzerdir. Hatta bazıları Hayırlı Cuma Anlaşması için 'zor öğrenenler için Sunningdale Anlaşması' tabirini bile kullanıyordu. Bu ikisi arasında imzalanan bir anlaşma daha vardı ki o da Anglo-İrish Anlaşmasıydı. 1984 yılında İrlanda ve Britanya hükümetleri arasında Kuzey İrlanda'da doğan siyasi boşluğu doldurmak amacıyla imzalanmıştır.

Soru: Toplumlar arasındaki duvarları kaldırmadan gerçek bir barıştan bahsedebilir misiniz?

Duvarları kaldırırsak kaosa sebep oluruz. Duvarların orada olmasının sebebi maalesef toplumlar arasında ki gerginliklerdir. Bence yapılması gereken ilk şey duvarların arkasındaki sosyal ve insani sorunlara cevap olmak sonra da o duvarları ortadan kaldırmaktır. Kuzey İrlanda'daki hükümetin karşılaştığı en temel sorunda budur. Bu hükümetin kurulmasının sebebi istikrardır demiştim. Şu ana kadar istikrarlı bir siyasi yapı olduğunu göstermiştir ancak karşı karşıya bulunduğu en temel sorun kendi taraftarlarında yaratacağı zihinsel değişiklik ile uzlaşma için yapılacak değişimleri nasıl hayata geçireceğidir. Bazı duvarlar kaldırılmıştır, ama bazılarının kadırılması mümkün olmamıştır. Ancak sadece duvarların ortadan kaldırılması sorunu çözmeye yetmeyecektir. Sorunun duvarların iki yanındaki toplumların zihninde çözülmesi gerekmektedir. Toplumların karma yaşaması

yönünde bazı girişimler olmuştur, ama oldukça sınırlı kalmıştır. Eğer karma yaşam bu kadar sınırlı kalırsa elbette barıştan uzlaşmaya erişmek sorunlu olacaktır. Hepimiz bu sürecin zaman alacağını farkındayız.

Britanya ve İrlanda hükümetleri arasında imzalanan anlaşmayla Britanya ile İrlanda arasındaki ortaklık gelişmiş, bu anlaşma oyun kurucu rolü oynayarak siyasi görünümü değiştirmiştir. Hayırlı Cuma Anlaşması sorunlara hepten yanıt olmak üzere yayınlandı. Kuzey İrlanda'daki siyasi ilişkiler, Kuzey ile Güney arasındaki ilişkiler, Britanya ile İrlanda arasındaki ilişkiler, insan hakları sorunları, eşitlik sorunu, kimlik eksikli sorunlar ve kültürel alan ile ilgili sorunlar anlaşmada bahsi geçen konulardır. Uzun bir süreç olmasının sebebi çatışmanın bütün taraflarının müzakere masasında olmasıydı. En ciddi hamlelerin diplomatik çalışmalar veya müzakere zamanlarında yapıldığını söylemek yanıltıcı olur. Bu ciddi hamleler çoğu zaman sessiz ve farkedilmeden yapılmıştır. Örneğin Sinn Fein ile Demokratik Birlikçiler Partisi ortak hükümet kurmaya karar verdiklerinde kendi taraftarları tarafından hükümete katılma konusunda kendilerine ciddi bir baskı yapılmış, anlaşma yapmaları talep edilmiştir. Geçen yıl adalet ve polis kuvvetlerinin idaresi yetkisi konusunda doğan küçük krizi çözmek için bir hafta boyunca gece gündüz Belfast'ta müzakere yapmak gerekmiştir. Hükümetin taraf kesimleri, kendilerini destekleyenler tarafından işlerine devam etmeleri için baskı altına alınırken, bazen neden ile sonuç arasındaki farkı tespit etmek zordur.

Brian Glynn: Zaman ayırıp bu kadar geniş değerlendirmeler yaptığınız için teşekkür etmek istiyorum. Dış İlişkiler Departmanı siyasi bölümü başkanı David Donahue'de aramıza katıldı. Eski bir Ortak Sekreter olarak ve Anglo-İrish anlaşmasının gözlemcisi olarak kendisinin bu alanda derin tecrübeleri vardır. Eski anlaşmanın imzalandığı dönemde ortak sekreter, yeni anlaşmanın imzalandığı dönemde de birinci ortak sekreter konumunda olan bir kişi olarak kendisi bu barış sürecinin tarihine oldukça hakim bir isimdir.

Gerry McCoy: Herkese günaydın. Sizlere İrlanda'ya ve Dış İlişkiler Departmanına hoşgeldiniz demek istiyorum. Ben İrlanda'da barış ve uzlaşmanın teşvik edilmesi noktasında İrlanda için Uluslararası Fonun oynadığı rolden bahsetmek istiyorum. Özellikle fonun ekonomik ve sosyal faaliyet alanlarından, bunun yanı sıra barış ve uzlaşmanın teşvik edilmesinde uluslararası toplumun rolünden bahsetmek istiyorum.

Öncelikle fonun Britanya ve İrlanda devletlerinden bağımsız olan uluslararası bir fon kurumlaşması olduğunu ifade etmek istiyorum. Her ne kadar ben Dış İlişkiler Departmanında çalışan İrlandalı bir kamu görevlisi olsam da Dış İlişkiler Departmanı veya Dışişleri Bakanlığı için çalışmıyorum. Benim çalıştığım bakanlık İrlanda Bakanlığıdır. İrlanda için Uluslararası Fon'unun bağımsız bir yönetim kurulu vardır ve bu yönetim iki hükümet tarafından atanır. Yani İrlanda ve Britanya hükümetleri tarafından diğer unsurların katılımıyla kurulmuş bir uluslararası organizasyondur.

Kurumun fonu Britanya veya İrlanda hükümetleri tarafından değil uluslararası kesimler tarafından verilir. Bu ülkeler özellikle İrlandalıların yoğun yaşadığı ABD, Kanada, Avusturalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin yanısıra Avrupa Birliğidir.

Öncesinde bahsettiğim üzere ben bu fonun ortak genel sekreteriyim. Bu ne anlama gelmektedir? Bütün çalışma Kuzey ile Güney arasında dönüşümlü olarak yapılmaktadır. Dublin’de bulunan ofisimiz Güney’deki çalışmalarla ilgilenirken, Belfast’ta bulunan ofisimiz Kuzeyle ilgilenmektedir. Ama elbette adanın bütününde barış ve uzlaşmayı teşvik etmek üzere ortak bir yaklaşım ve program belirlemek üzere düzenli olarak bir araya gelip konuşmaktayız. Çoğunlukla Kuzey İrlanda ile Kuzey ile Güneyin sınır bölgelerindeki eyaletlere yoğunlaşmakla birlikte, aslında adanın bütününde çalışıyoruz. Sayın Burgess’in bahsettiği üzere barış ve uzlaşma sürecinin en kritik anlaşması 1980’li yılların ortasında imzalanan Anglo-İrish anlaşması olmuştur. Bu anlaşmadan hemen sonra her iki hükümet yetkilileri biraraya gelerek, İrlanda’nın genelinde barış ve uzlaşmayı teşvik edecek bir uluslararası iyi niyet örgütü kurma kararı almışlardır. Bu uluslararası fon özellikle Amerika’da İrlanda’ya yönelik iyi niyet istekleri çerçevesinde olumlu karşılanmış, başta Amerika’da yaşayan ve köklerinin geldiği İrlanda’da barış ile uzlaşma sürecine destek olmak isteyen İrlandalılar tarafından desteklenmiştir. Buna ek olarak Kanada, Yeni Zelanda, Avusturalya hükümetlerinin yanısıra 1973 yılından buyana İrlanda ve Britanya’nında üyesi olduğu Avrupa Birliğide katkıda bulunmuştur.

Fonun Kuzey İrlanda ve İrlanda'nın genelinde nasıl ifade edildiğide önemliydi, çünkü biz fonu tanıtırken bu fonun ne Britanya nede İrlanda'nın sunduğu bir fon olduğunu, bunun uluslararası bir fon olduğunu, amacının uzlaşma ile ekonomik ve sosyal yenilenmeye teşvik olduğunu ifade ediyorduk. Verilen fon tarafsız, her iki hükümetten bağımsızdır ve fonla ilgili kararlar bu hükümetten bağımsız olarak alınır. Böylece bu fon birbirinden ayrı düşmüş topluma, bunun yanısıra her iki hükümetle hiçbir şekilde ilişkilenecek toplumlara bir başvuru kaynağı haline gelmiştir. 1986 yılında kurulan fon Aralık ayında 25. Kuruluş yıldönümünü kutlayacaktır. Bu süreç boyunca fon, Avrupa Birliği, ABD ve diğer 3 bağış yapan devletten milyonlarca dolar ve euro bağış almıştır. Fonun kuruluş amacı, bu fonun İrlanda'nın genelinde Birlikçiler ile Cumhuriyetçiler arasında diyalog ve uzlaşma çabalarını cesaretlendirmek, aynı zaman da ekonomik ve sosyal gelişmeyi teşvik etmektir.

Fonun ekonomik ve sosyal diyalog esasları üzerine kurulmasının sebebi, Kuzey İrlanda'daki çatışmanın hem toplumlar hem de adanın genelindeki sosyal ve ekonomik ilişkileri yıkıma uğratmış olmasıydı. Aradaki bağlantıların kopması sebebiyle, sınır geçişleri veya yollardan geçişler, ya kapalı ya da sınırlandırılmış durumdaydı. Bunun bir sonucu olarak sınırların her iki tarafındaki kesimlerle toplumlar arasında ki normal sosyal ve ekonomik ilişkiler çatışmalar sebebiyle kesintiye uğramış, toplumlar kendi içlerine çekilmişlerdi. Örneğin Kuzey'de ve Belfast'ta yaşayan pek çok insan Güney'e gitmediği gibi pek

çok Güneyli de Kuzeye gitmekten çekinmekteydi. Hatta sınır bölgesinde yaşayan insanlar için bile, ister sınırın Güneyinde ister Kuzeyinde yaşasınlar, sınırı geçmek ya da belli bölgelere gitmek çok zordu. İşte bu yüzden pek çok sosyal, kültürel, doğal değişim bir kesintiye uğramıştır.

Daha öncede ifade ettiğim üzere Fon yoğunlukla Kuzey İrlanda ile Güneydeki 6 sınır eyaletine yoğunlaşmış olmasına rağmen bütün adada programları vardır. 1986 yılında İrlanda, ülkenin Kuzey ve Güney'i dahil olmak üzere ciddi bir ekonomik kriz ile yüzyüze kalmıştır. Kuzey İrlanda'da ki işsizlik oranı yüzde 17 civarında iken, Güney'in Kuzey ile sınır olduğu bölgelerdeki eyaletlerde işsizlik oranı yüzde 18 idi. Her iki hükümette bu bölgelerdeki ekonomik gelişmeyi teşvik etmek istiyor, toplumlar arasındaki bölünmeyi ortadan kaldırmayı arzuluyor, insanlara uluslararası toplumun durumdan kaygı duyduğunu, bütün kesimler arasında ekonomik ve sosyal uzlaşmayı teşvik etmek istediğini hissettirmek istiyordu. İrlanda İçin Uluslararası Fon ilk dönemlerinde ağırlıklı olarak ekonomik canlanma, yatırımcıyı cesaretlendirme, yerel ticari grupların yoğunlaşacağı küçük iş alanları yaratma, turizm için altyapı yaratma ve özellikle sınırın her iki tarafı arasında işbirliği imkanı yaratmak üzerine yoğunlaşmıştır.

Fon'un ilk dönemki çalışmalarından birisi kapalı olan Shannon Enre kanalı üzerine olmuştur. Bu kanal Kuzey İrlanda'daki gölleri İrlanda adasındaki en uzun nehir olan Shannon nehriyle

birleştirmekteydi. Ancak bu kanal kapanmış, daha sonra tamir edilmemiştir. Fon bu kanalın yeniden açılmasını destekleyeceğini ilan etmiştir. Sınırlar arasında geçişin kapalı olduğu, toplumların birbiriyle ilişkilennemekten imtina ettiği bir dönemde böyle bir karar almak oldukça radikal bir davranıştı. Ama aynı zamanda bunun Kuzey ile Güney arasındaki geçişleri başlatmak ve İrlanda'nın ekonomik sıkıntılar yaşayan bu kesimine ekonomik bir canlılık kazandırmak açısından sembolik bir anlamıda vardı. İşte bu tür küçük, ama toplumları kaynaştırmayı, ilişkilendirmeyi, aralarındaki mesafeyi kaldırmayı amaçlayan projeler üzerine yoğunlaşıyor, insanlara ekonomik refahın herkesin yararına olduğunu, ada üzerinde herkesin yapabileceği şeyler olduğunu, bunun herkese fayda getireceğini, bunların kimsenin kimliği ve amaçlarına bir zararı olmadığı mesajını vermeye çalışıyorduk. Bununla birlikte hem Kuzey'de hem de Güneyin sınırdaki eyaletlerinde küçük sanayi alanları, bilgisayar merkezleri kurmaya başladık. Ayrıca çocuk bakım evleri ya da emeklilerin biraraya geleceği merkezler kurmaya başladık. Bu fon aracılığıyla yapılan önemli çalışmalardan biridir, çünkü bu sayede toplumun farklı kesimlerinden insanlar biraraya gelme imkanı bulurken, yaşadıklarını paylaşıp birbirlerini daha iyi anlayabilirler. Bundaki, amaç insanların kimliklerini değiştirmek değil, tam tersine birbirlerinin kimliklerine saygı duymalarını, değerlerini anlayıp herkesin bu durumdan kazançlı çıkmasını sağlamaktır. Bu 25 yıllık süre içinde fon 6.000'den fazla projeye destek sunmuş, 35.000'inin üzerindeki genç insana staj imkanı sağlamış, İrlanda'da yaklaşık 55.000 iş imkanı yaratmıştır. Altını çizmemiz

gereken nokta, bu bölgelerin uzun süre boyunca ekonomik açıdan dezavantajlı durumda olduğu ve tam bir ekonomik izolasyon yaşadığıdır.

Oldukça önemli oranda ilerlemeler sağlanmasına rağmen hala yapılması gerekenler vardır. Belfast sokaklarında gezerken Birlikçiler ve Cumhuriyetçiler tarafından yapılmış duvar resimlerine rastlarsınız. Bu resimler içeriklerine göre Birlikçilerin ve Cumhuriyetçilerin yaşadıkları alanları da belirlemektedir. Bu resimlere karşılık olarak Fonumuz tarafından 'toplumun yeniden resmedilmesi' başlığı ile bir program uygulanmaktadır ki bu programla yerel topluluklara kendi alanlarında bulunan düşmanca ya da saldırgan özellikteki resimlerin yerine daha kapsayıcı resimler yapmalarına imkan sağlıyoruz. Bu sayede toplumlara, tehdit edici ya da rahatsız edici bayrak, sembol ve amblemleri kaldırmak için cesaret vermiş oluyoruz. Elbette bu çalışmaya katılıp katılmamaya orada yaşayan toplum karar vermektedir. Bu işleri yapabilmek için sivil toplum örgütlerinin iyi niyetine ihtiyaç vardır. İrlanda'nın her yanında bu tür örgütleri destekledik ki bunlardan biride Wiclow eyaletinde yer alan Glenree isimli kurumdur. Fonun 1986 yılında başladığından ve bu yıl 25. yıldönümümüzü kutlamaya hazırlandığımızdan bahsetmiştim. Fonumuzun sonuna geldiğimizden, daha doğrusu mevcut sistemin sonuna yaklaştığımızı söylemek istiyorum. Şu anda devam eden ve 2013 yılında bitecek 4 tane programımız var. Bunların tamamlanmasıyla birlikte fon programımızda sona erecektir. Hükümetin bu yaptığımız çalışmalara sahip çıkacağını

umut ediyoruz, çünkü yapılması gereken daha çok iş var.

İrlanda'nın her yanından, Kuzey'den Güney'e, Cumhuriyetçilerden Birlikçilere kadar her kesimden insanın 1. Dünya Savaşı sırasında Britanya Ordusunda savaşmış olmasının anısına yapılmış olan İrlanda Barış Parkının açılması çok önemlidir. Britanya Kraliçesi 2. Elizabeth'in, bizim Devlet Başkanımız Mary McCaleese'in, Belçika Kralı 2. Albert'in olduğu bir toplantıda görüşmesi çok manâlıdır. Barış Parkı İrlanda için Uluslararası Fon tarafından desteklenmiş bir projedir: Bu projeye biz İrlanda'da yaşayanların çoğu zaman ifade etmekte zorlandığı ortak bir tarihe sahip olduğumuz gerçeğinin altı çizilmek istenmiştir. Ortak bir tarihimiz olduğu, ülkenin kuzeyi ve güneyinden binlerce İrlandalı insanın Britanya ordusu adına savaşmış olduğunu, yapılan bu fedakarlığın hatırlanması gerektiğine inanıyoruz. Bu açıdan Kraliçe II. Elizabeth ile İrlanda Devlet Başkanı Belçika'da görüştüklerinde barış ve uzlaşma anlamında ortaya çok güçlü bir mesaj çıkmıştır. Her ne kadar zaman zaman yavaş ilerlesede barış ve uzlaşma işlemektedir. İnsanların kimlikleri ya da, amaçları herhangi bir tehlikeyle karşılaşmadan bu süreç devam etmektedir. Sözlerimi noktalarken İrlanda için Uluslararası Fonun oldukça başarılı olduğunu ifade etmek istiyorum. Bağımsız ve yansız olması, yerel topluluklarla birlikte, onların istediği programlarla ilerlemiş olması başarısında pay sahibi olmuştur.

Brian Glynn: Gerry'e Uluslararası Fon'un başarısında kilit özellikteki unsurları hatırlattığı için çok teşekkür etmek

istiyorum. Çatışma bölgelerine uluslararası anlamda dahil olmak hep zor olmuştur ancak uluslararası destekle, uluslararası mali kaynakların barış sürecini nasıl destekleyebileceği, tarafsız bir alan yaratabileceği, her iki toplumun birbirine doğru adım atmasına imkan sağlayabileceğini göstermek açısından oldukça önemli bir örnek olmuştur.

Az önce önümüzdeki hafta bağımsızlığımıza yol açan anlaşmanın imzalanmasının 90. yılına gireceğimizi ifade etmiştim. Önümüzdeki 10 yıl boyunca çeşitli anma törenleri düzenleyeceğiz. Geçmişte bu törenler sadece ilgili toplumunun değer verdiği konuma göre ayrı ayrı düzenlenirdi. Hükümetimizin umudu bu anmaların toplumların yaptığı basit anmalardan ziyade bizim ortak bir tarihimiz olduğunu anlamamız, karşı tarafın durumu nasıl gördüğünü kavramamız için bir fırsat haline gelmesidir.

Soru: Kuzey İrlanda'da farklı toplumları biraraya getiriyormusunuz?

Gerry McCoy: Uzlaşma, İrlanda için Uluslararası Fon'un çalışmasının merkezinde yer alan bir konudur. Ancak toplumların hareket hızı ile gitmemiz gerektiğinin farkındayız. Uyguladığımız bir toplum liderliği programı vardır ve bu program tek kimlik topluluğu dediğimiz toplumlara yöneliktir. Yani sadece Cumhuriyetçi ve Katolik ya da Protestan ve Birlikçi toplumlara yöneliktir. Belki onlarla ortak bir grup oluşturup, bir parkın inşası veya tarihi önemi olan bir binanın restorasyonu gibi bazı

projeler yapabiliriz. Bunu yapmak için kendi bölgenizden farklı gelenekteki bir grupla irtibata geçip, sonra belki biraz daha farklı bölgeden bir başka grup ilede irtibata geçip, iki ya da üç farklı grup biraraya getirilip farklı geleneklerden insanlar büyük bir proje üzerinde çalışabilir. Belki bu uzun bir süre alabilir, belki 10 yıl bile sürebilir, ama sizin toplumların hareket hızını dikkate alarak hareket etmeniz gerekir. Biz çalışmamız başlarken, amacımızın sadece tek bir grup ile çalışmak olduğunu açıkça ifade ederiz. Bir grup için bir sonraki mantıklı adım ise kendi bölgenizden farklı gelenekten gruplarla biraraya gelmek ve ortak, amaç etrafında çalışmaktır. Bizim şu anda uyguladığımız 4 adıma dayalı bir program vardır. Buna göre öncelikle tek kimlik ile başlayan süreç, zamanla karma bir toplumsal çalışmaya dönüşmektedir. Farklı geleneklerden ve kökenlerden insanlar biraraya gelmekte, tanışıp birlikte ortak bir proje üzerine çalışmakta, birbirlerini tanımaktadır ki bu çok önemli bir şeydir.

Soru: Silahsızlanma konusunda herhangi bir rol oynadınız mı?

Gerry McCoy: Fonun silahsızlanma konusunda bir rolü olmamıştır. Ancak yol haritasını değiştirmek anlamında önemli bir noktaya işaret ediyorsunuz. Fon 1986 yılında kurulduğunda kendisinden özellikle ekonomik sorunlara yoğunlaşması istenmiştir ve Fon'da bunu yapmıştır. Ancak belki duymuşsunuzdur 1990'lı ve 2000'li yıllarda İrlanda ekonomisi büyük bir patlama yaptı. Bunun sonucunda fon yeni bir değerlendirme yaparak barış ve uzlaşma projelerine önem vermeye karar vermiştir. O dönemdeki

ekonomik durumla karşılaştırıldığında yapılması gereken de bu olmalıydı. Böylece fon çalışması için kullandığı yol haritasını bu yirmi beş yıllık süre boyunca zaman zaman değiştirmiştir. Ancak korkarım fonun son kalan iki senesinde daha çok ekonomik çalışmalar yapmamız gerekebilir, çünkü mevcut olumsuz ekonomik durum bunu gerektiriyor.

Brian Glynn: Çok teşekkürler. Şimdi Gerry Kelly uzlaşma konusun üzerine görüşlerini ifade edecektir.

Gerry Kelly: Teşekkürler ve İrlanda'ya hoşgeldiniz. Benim adım Gerry Kelly. Uzlaşma ve Mezhepdışı Fon programından sorumluyum ki bu program Dış İlişkiler Departmanının bir parçasıdır. Uzlaşma fonu barış sürecinden daha önce başlatılmıştır. Departman bu fonu Kuzey İrlanda ile Güney arasında daha iyi ilişkiler yaratmak üzere uzlaşma üzerine çalışma yürüten kurumları desteklemek için başlatmıştır. Fon 1982 yılında yani çatışmaların en tepede olduğu dönemde başlatılmıştır. Amaç ise tabanda bulunan sivil toplum örgütlerini olumlu bir tavır içinde biraraya getirerek, Kuzey İrlanda sorununun çözümü için gerekli bir zeminin yaratılmasıydı. Fon ilk açıldığında oldukça sınırlı bir miktardı ancak 1998 yılında Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte fonun miktarı gözle görülür bir şekilde artmıştır. Hayırlı Cuma Anlaşması oldukça kapsamlı bir anlaşmadır ve Kuzey ile Güney, İrlanda ile Britanya ve Kuzey İrlanda içindeki etkileşim alanlarını tüm açılardan kapsamaktadır. Anlaşma kapsamında sözleşmeciler tarafa

uzlaşmanın geliştirilmesi sorumluluğu verilmekteydi. Bunun bir sonucu olarak İrlanda hükmeti fona ayrılan kaynağı arttırmış, yaklaşık 2,5 milyon Euro'ya yükseltmiştir.

Birkaç yıl önce uzlaşma fonuyla aynı paralelde mezhep dışı bir fon oluşturduk. Her iki fon'da birlikte yönetilmekte ve bir fon gibi işlemektedir. Şu anda uzlaşma ve mezhepdışı alanlara yönelik yüzün üzerindeki projeye yaklaşık 3.000.000 euro ödemekteyiz. Peki bu fon ile neler yapmaktayız? Az önce bahsi yapılan İrlanda için Uluslararası Fon programından biraz daha farklı olarak daha mikro ölçekte sunulan bir fondur. Verdiğimiz fonlar 20.000 ile 30.000 Euro arasındadır ve kurumsal altyapı için kaynak vermiyoruz. Yani personal masraflar ve maaş gibi kalemleri karşılamıyoruz. Fon ile daha küçük ölçekli kurumlara yani kapasitesi sebebiyle İrlanda için Uluslararası Fonu gibi büyük ölçekli fonlara başvuramayan kurumlara destek oluyoruz. Fonun kriterleri Dış İlişkiler Departmanı tarafından belirlenir ve kaynakta bu Departman tarafından verilir yani parayı veren İrlanda hükümetidir. Britanya hükümeti veya Avrupa Birliği gibi dışardan kaynak veren bir kurum yoktur. Bu durum bize esneklik ve çalışma rahatlığı vermektedir. Kurumlar fon için direk olarak Departman'a başvurmaktadırlar. Yılda 3 kez fon vermekteyiz yani her 4 ayda bir fonlarımızı dağıtıyoruz. Eğer bir kurum son başvuru tarihini kaçıırırsa kısa bir dönem sonra açılan yeni başvurudan faydalanabilir.

Soru: Fon Kriterlerinizden bahsedebilmisiniz?

Kriterlerimizi geniş tutuyoruz. Bu sayede kuruluşlarla çalışabilmek için kendimize bir esneklik alanı yaratmış oluyoruz. Başvurular aşağıdaki kriterler kapsamında kabul edilmektedir: Fonumuz eğitim, diyalog, kültür yoluyla uzlaşmaya yardımcı olunması, Anglo-İrish ilişkilerini geliştirmek için sınırlar ötesi ilişkilerin teşvik edilmesi için verilmektedir. Toplumlar ve mezhepler arası aktivitelerin, tolerans ve kültürel farklılıkların kabulünün teşvik edilmesi bir başka kriterimizdir. Uzlaşmayı teşvik eden, siyasal uzlaşmaya katkı ve destek sunan akademik araştırmalar yapılması bir diğer kriterimizdir. Hayırlı Cuma Anlaşması üzerinden 10 yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen Kuzey İrlanda hala bölünmüş bir toplum görünümündedir. Kuzey İrlanda belki de sadece endüstriyel toplumların yaşadığı pekçok sosyal sorunu yaşayacaktı ancak siz buna birde çatışmayı eklerseniz bu sorunların daha arttığını rahatlıkla tahmin edebilirsiniz. Örneğin eğitim ve kamusal konut alanında toplum hala ayrıktır. Bunun sebebi toplumlar arasındaki güvensizliktir. Bu sebeple biz bu güvensizlik sorununu aşacak, toplumlar arasındaki bariyerleri kaldıracak kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü örgütler ile birlikte oldukça fazla çalışma yapmaktayız. Beraber çalıştığımız kurumlardan pekçoğu genç insanlar üzerine çalışmakta, eğitim, spor, kültür çalışmaları yoluyla farklı toplumlardan gençleri biraraya getirerek aralarında ortak bir tecrübe edinimi sağlamaya çalışmaktadır. Eğitim ve kamusal konut alanları bölünmüş olduğu için Kuzey İrlandalı gençlerin normal sosyal ağlar aracılığıyla bir şekilde birbirleriyle ilişkilennemeleri mümkün olmamaktadır. Bu doğal fırsatlar mevcut

olmadığı için bu genç insanları biraraya getirebilmek için gönüllü kurumların desteğine ihtiyacımız vardır. Bunun yanı sıra sahip oldukları geçmiş sebebiyle fon almaya çalışan bazı kurumlar ile de çalışıyoruz. Yakın bir dönemde eski mahkumların kurduğu bir kurumla birlikte çalışmaya çalıştık. Bu kurumdaki insanlar geçmişte silahlı eylemlere katılmış, terörizm suçlamasıyla hapis yatmış insanlardı. Biz bu kuruma karşı taraftan aynı tecrübeleri yaşamış insanlarla biraraya gelip, onlarla ilişki kurmaya dayalı çalışmaları sebebiyle desteklemeye karar verdik. Fonlarımızı yıllık olarak veriyoruz. Bu yüzden kurumlar bize bir yıl içinde birden fazla kez başvuramıyorlar. Daha öncede ifade ettiğim gibi maaş türü masrafları ödeyemiyoruz. Başvurular her yıl yeniden yapıldığı için başvuran kurumlarla yakın bir ilişki kurma imkanımızda oluyor. Aynı zamanda sık bir şekilde onların programlarını geliştirmek, daha etkili sonuç almalarını sağlamak için bu kurumlarla yakından çalışıyoruz.

Bu fon kuruluşundan bu yana departman'ın Kuzey İrlanda'daki toplumlarla ilişkilmesine imkan vermiştir. Verdiğimiz fon miktarları küçük olmasına rağmen, finansal yardım sözü bize kurumlar yoluyla toplumlara erişme imkanı sağlıyordu. Genel olarak yaptıklarımız bunlardır. Fonun temel özelliklerinden bahsetmek gerekirse, fon miktarı küçük olmasına rağmen ulaşılması zor alanlara erişilebilmektedir, fon esnek özellikleri olan bir kaynaktır, tümüyle İrlanda tarafından verilen bir kaynaktır, büyük fonlardan yararlanma imkanı olmayan gruplarla irtibatlanma imkanımız olmuştur.

Brian Glynn: Gerry'ye çok teşekkür etmek istiyorum. Şimdi de güvenlik konusu ile ilgili görüşlerini aktarması için sözü mesai arkadaşım Cyril Brennan'a vermek istiyorum.

Cyril Brennan: Çok teşekkürler. Ben departman'da Anglo-İrish bölümünde güvenlik konusuyla ilgileniyorum. Konuşmamda Niall tarafından kısmen bahsedilen ve 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması ile önemli unsurları belirlenen güvenlik sorunlarından bahsetmek istiyorum. Hayırlı Cuma Anlaşmasında özellikle adalet ve polis kuvvetleri ile ilgili olarak nelerden bahsedildiğini, bu alanlarda ne tür gelişmeler olduğunu, bu konularla ilgili olan diğer alanlardan, özelliklede güvenlikte normalleşme ve silahların teslimi konularından bahsetmek istiyorum. Siyasi işlerden sorumlu direktörümüzde muhtemelen birşeyler söyleyecektir. Niall Burgess 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra dahi güvenlikle ilgili sorunların yaşandığını, bazı kurumlaşmaları yaratmada sıkıntı yaşandığını ifade etti. 2000'li yıllarda ortaya çıkan bazı sorunlar Hayırlı Cuma Anlaşmasının tam olarak uygulanması önünde ciddi engeller oluşturmuştur.

Polis kuvvetleri konusuyla başlamak istiyorum. Hayırlı Cuma Anlaşması polis kuvvetleri sorununu merkezi bir sorun olduğunu kabul etmektedir. Anlaşma sürecin değiştirilmesini ve bu konuda bağımsız bir komisyon kurulması gerektiğini kabul etmektedir. Polis kuvvetlerinin merkezi bir sorun olduğunu belirlemek, ismi Ulster Kraliyet Polis Kuvvetleri (RUC) olan Kuzey İrlanda

Polis kuvvetlerinin eşitlik içermeyen bir yapı olduğunu kabul etmek anlamına geliyordu. Barış süreci için gerekli olan güvenin sağlanması için polis kuvvetleri konusunda reform yapılması gerekiyordu. Hayırlı Cuma Anlaşması ‘*Katılımcılar polis kuvvetleri sorunununun merkezi bir sorun olduğunu kabul etmektedirler. Taraflar ayrıca Kuzey İrlanda’nın tarihindeki derin bölünmelerin farkında olarak büyük acıların çekildiğini, aralarında RUC üyeleri ve kamu görevlilerinin bulunduğu pek çok insanın ve ailesinin fedakarlıklarda bulunduğunu*’ ifade etmiştir. Devamında ‘*Katılımcılar anlaşmanın Kuzey İrlanda polis kuvvetlerini reforme etmek için imkan yarattığını, bu sayede toplumun bütününden destek alan bir kurum kapasitesine ulaşacağına inanmaktadırlar*’ demektedir. Anlaşma ayrıca ‘*Taraflar bu anlaşmanın Kuzey İrlanda’daki tüm kimliklerin eşit ve tümünden kabulünü sağlayacak siyasal bir idare için fırsat yaratacaktır*’ demektedir. Bu alıntılar muhtemelen size sürecin neyle ilgili olduğuna dair bilgi vermiştir. Bağımsız komisyon - ki burada ki bağımsız kelimesi oldukça önemlidir, daha önce Hong Kong’ta Britanya Valisi olarak görev yapmış olan, aynı zamanda AB Dış İlişkiler Komiseri olarak görev yapmış olan Chris Patten başkanlığında oluşturulmuştur. Bu isim bütün tarafların saygı duyduğu, önemli ve güzel işler yapmış bir isimdi. Kendisine bu komisyonda bende dahil olmak üzere 8 uluslararası uzmanda katkı sunmuştur. Geniş bir konsültasyon süreci gerçekleştirilmiş, bütün siyasi partiler, diğer polis kuvvetleri, sivil toplum kuvvetleriyle görüşülmüş halk toplantıları gerçekleştirilmiştir. Konsültasyon yapılan polis kuvvetleri arasında Britanya, ABD, İspanya ve Güney Afrika polis kuvvetlerinden kendi tecrübeleri

hakkında bilgi alınmış, bunun yanısıra daha sonrada İrlanda Polis Kuvvetleride konsültasyona dahil edilmiştir. İrlanda Polis kuvvetlerinin yeni kurulmuş Kuzey İrlanda Polis Kuvvetleri ile oldukça iyi ilişkileri vardır. Bağımsız komisyon 175 maddeden oluşan bir öneriler listesi hazırlayıp sunmuştur. Bunlar arasında en önemli öneriler olarak etkili ve yeterli polis hizmetleri, adil ve bağımsız polis hizmetleri, topluma ve hukuka karşı hesap verilebilirlik ile temsil ettiği toplumun temsilcisi olmayı sayabiliriz. Patten raporunda bahsedilen bu prensipler Haziran 2000 itibarıyla uygulanmaya başlandı. Polis kuvvetlerinin ismi Kuzey İrlanda Polis Servisi (Police Service of Northern Ireland – PSNI) olarak değiştirilmiştir. Bağımsız bir Emniyet Müdürü olan kurumun tüm Kuzey boyunca ademi merkezîyetçi bir idari yapısı vardır. Polis Servisinin çalışmaları bir yönetim kurulu tarafından gözlemlenmektedir. Çok fazla detaylarına girmeyeceğim ancak bu yönetim kurulu Hayırlı Cuma Anlaşması prensipleri çerçevesinde gerekli hedeflerin yakalanması için hedefler belirleyip bunları takip eder. Örneğin ayda bir bu yönetim kurulu ile Emniyet Müdürü halka açık ve özel toplantılar yaparak Polis Servisindeki gelişmeleri değerlendirirler. Bunun yanısıra birde Polis Ombudmanlığı vardır ki bu kurumda Kuzey İrlanda polis sistemini gözden geçirip, herhangi bir şikayet varsa bunlarla ilgilenir.

İkinci öge ise cezai adalet sistemidir. Cezai Adalet sistemide Hayırlı Cuma Anlaşmasından yeteri kadar işlenmiş olmasına rağmen medyada Polis sistemindeki reform kadar ilgi görmemiş,

temel bir öge olarak değerlendirilmemiştir. Diğer çatışma yaşanan bölgelerin aksine Kuzey’de oldukça gelişmiş bir cezai adalet sistemi vardı. İşleyen bir mahkeme ve savcılık sistemi mevcuttu. Bu açıdan bu alanda yapılması gereken reformlar polis sistemi ile kıyaslandığında aynı derecede değildi. Bu alandaki reform konusunda da yine Patten benzeri bir yol izlenmiş, ama bu sürece bağımsız ögelerin yanısıra Britanya hükümetide dahil olmuştur. Bir dizi öneri yapılmıştır ve bunlar 2000 yılından sonra uygulanmaya başlanmış, ülkenin Kuzey ile Güneyi arasında ki cezai adalet sistemleri arasında bir yapısal işbirliği geliştirilmiştir. Güvenliğin normalleşmesi konusuna gelirsek, 1969 yılında çatışmalar başladığında bölgeye ciddi bir askeri sevkiyat yapıldı. 1972 yılına vardığımızda Britanya’nın Kuzey İrlanda da ki askeri personel sayısı 27.000 sayısına erişmişti. Bu çok yüksek bir rakamdı hatta adanın belli bölümleri neredeyse askeri güvenlik bölgesi halini almıştı. Hayırlı Cuma Anlaşmasının bir bölümü bu durumun normalleştirilmesi, asker sayısının gözle görülür bir şekilde azaltılmasını içeriyordu. Bu konu özellikle Cumhuriyetçiler için çok önemliydi. Aynı zamanda ayrılıkçı ya da barış karşıtı kesimlerin etkisiz kılınması açısından da önemliydi. Niall’in bahsettiği gibi hala barış sürecine karşı çıkan kesimler vardır ve bunlar ile mücadele sorunu vardır. Bu açıdan Belfast sokaklarını militarist görüntülerden uzaklaştırmamız gerekiyordu. 2007 yılının Temmuz ayı ile birlikte Britanya’nın Kuzey İrlanda’da ki askeri operasyonları sona ermiş, askeri personel sayısı 5.000 rakamına çekilmiş ve 14 tane dışındaki bütün askeri birimler kapatılmıştır.

Son olarak silahsızlanma konusundan bahsetmek istiyorum. Silahsızlanma konusuyulailgilenmek üzere oluşturulan komisyonun adı Silahsızlanma Üzerine Bağımsız Uluslararası Komisyon'dur ve bu komisyon silahlı örgütlerin silahsızlandırılmasından sorumludur. Bu komisyonda yer alan Kanada ve ABD gibi uluslararası kesimler silahsızlanma sürecinin takibi ve teyidi anlamında çok önemli işler yapmışlardır. 2005 yılının Eylül ayında bu komisyon IRA'nın tümünden silahsızlandığını teyit etmiştir ki o dönem bu sorun son birkaç yıldır ciddi bir engel teşkil ediyordu. Daha önce de bahsettiğim gibi silahsızlanma konusu Hayırlı Cuma Anlaşmasının tam olarak uygulanmasını geciktiren konulardan biriydi. Bu açıdan uluslararası kesimlerin IRA'nın tümünden silahsızlandığını teyit etmesi çok önemliydi.

Sözlerimi bağlarken barış sürecine karşı çıkan ayrılıkçı grupların hala güvenlik anlamında bir sorun teşkil ettiğini ifade etmek isterim. Çok yakın bir dönemde bu kesimler polis memuru Ronan Kerr'i evinden çıkarken bubi tuzaklı bombayla öldürmüşlerdir. Bu olay çok yakın bir dönemde yaşandığı için barış sürecine inanan kesimlerin tehdit oluşturmaya devam ettiklerini göstermektedir. Taraflar bu durumun farkındadır. Daha öncede ifade ettiğim gibi İrlanda Cumhuriyeti Polis Kuvvetleri ile Kuzey İrlanda Polis Servisi arasında çok iyi bir işbirliği vardır. Bu işbirliği sayesinde bu kesimlerin yarattığı tehdide yanıt olunmaya çalışılmaktadır.

David Donohue: Cyrill'in söylediklerine ek olarak sizin ilginizi çekebileceğini düşündüğüm, silahsızlanmanın siyasi bağlamı

noktasında birşeyler ifade etmek isterim. ‘Silahsızlanma’ kelimesinin kendisi ne anlam ifade etmektedir? Bizim Kuzey İrlanda’daki barış sürecimiz döneminde silahlı kesimlerin kullandığı ve ateşkesle bir yana bıraktıkları silahları tümünden bırakmaları için sebep bulmamız gerekiyordu. Kuzey İrlanda’da çok sayıda ağır silah ile patlayıcı vardı ve buna bir çözüm bulunması gerekiyordu. IRA’nın saldırılarından mağdur olmuş olan Birlikçi toplum bu silahların tümüyle yok edildiğinden emin olmak hatta buna dair fiziki kanıtlar görmek istiyordu. Öte yandan ise 30 yıl boyunca güvenlik güçlerine karşı silahlı mücadele yürüten ve bunun karşılığında mücadeleyi ne silahla kazanan, ama ne de kaybeden bir örgüt olan IRA vardı ki onların anlayışına göre IRA yenilmemiş bir örgüttü. Bu durum onlar içinde bir onur meselesi gibiydi. Onlar için rasyonel bir karar olarak ateşkes ilan etmek ve, amaçlarına siyasal yollardan erişmek temel bir hedef haline gelmişti. Bu açıdan onlara göre IRA’nın ateşkes ilan etmesi ve ateşkesin mevcut olması bile Britanya ve İrlanda hükümetleri ile Birlikçi toplum için yeterli olmalıydı. Bu elbette Britanya ve İrlanda hükümetleri için yeterli olurdu, çünkü en nihayetinde şiddet sona ermişti. Ayrılan grupların şiddete devam kararlılığı olmasına rağmen IRA’nın 1997 yılında ilan etmiş olduğu ateşkes yerindeydi ve uygulanmaktaydı. IRA kendisini askeri bir örgüt olarak görüyordu, askeri rütbeleri vardı ve onlar için silahları teslim etmekten ziyade silahları bıraktıklarını söylemek yeterliydi. Buna karşılık Birlikçi toplum ise IRA’nın silahları teslim etmekten neden çekindiğini sorguluyor, onları bir gün yeniden kullanacaklar diye düşünüyordu. Böyle bir

çıkmaza girmiştik çünkü her iki tarafta diğer tarafın makul olmayan bir şekilde davrandığını düşünüyordu. Uluslararası Komisyon'da IRA ve diğer örgütleri silahlarını teslim etmeye zorlayamazdı, ama en azından süreci hazırlayabilirlerdi. Bazen pratik terimler ıvır zıvırdan ibaret olabilir. IRA bunun mantıksız bir durum olduğunu söylerken, Birlikçilerin ise bir garantiye ihtiyacı vardı. Öyle ki sembolik bir güvence bile onların anlaşmanın geri kalanını uygulaması için yeterli olabilecekti. Bu durum 2005 yılına kadar devam etti ve nihayet silahların uluslararası komisyonunun gözetiminde imha edilmesiyle sona erdi. Silahlar teslim edilmemiş, imha edilmişti. Bu çok önemli bir noktadır, çünkü bazı silahlar gömülüp üstüne beton döküldü. Silahlar vazife dışı bırakılmıştır anlamına gelen 'Decommission' kelimeside bu sebeple kullanılır. Bu İrlanda barış sürecindeki ustaca bir hamledir diyebiliriz. Ama nihayetinde sorun çözüldü ve anlaşmanın geri kalanının uygulanmasına geçildi.

Öğlen Yemeği – 29 Kasım 2011

Iveagh House, Dış İlişkiler Departmanı Genel Merkezi, Dublin

Evsahibi: David Cooney, Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri

Özel Konuklar:

David Cooney, Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri

David Donogue, Siyasal İlişkiler Direktörü

Brian Glynn, Çatışmaların Çözümü Bölümü Direktörü

Michael Forbes, İrlanda Hükümeti Rusya/Avrupa/Balkanlar/
Avrupa Konseyi Bölümü Direktörü

Julian Clare, İrlanda Hükümeti Rusya/Avrupa/Balkanlar/
Avrupa Konseyi Bölümü

İrlanda Dış İlişkiler Departmanının Genel Merkezi Iveagh House'ta düzenlenen öğlen yemeği. Katılımcılar: İrlanda Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri David Cooney, Kerim Yıldız, Cengiz Çandar, Mehmet Tekelioğlu, Levent Tüzel, Ayhan Bilgen, Hasan Cemal, Ali Bayramoğlu ve Mithat Sancar.

Iveagh House'ta düzenlenen öğle yemeğinin evsahipliğini Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri yapmıştır. Öğlen yemeği vesilesiyle katılımcılar İrlanda hükümeti yetkilileriyle sohbet ederek onlardan çatışma sonrası döneme dair tecrübeleri konusunda bilgi almışlardır. Öğle yemeğinde tartışılan konular arasında şunlar vardır: Türkiye'nin bölgedeki diğer ülkelerle ilişkileri, İrlanda Hükümeti ve Uluslararası İlişkiler, Uluslararası İnsan Hakları Mekanizmaları, İrlanda – Türkiye hükümetleri arasındaki ilişkiler.

*İrlanda Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri David Cooney,
İrlanda Dış İlişkiler Departmanının Genel Merkezi
Iveagh House'ta düzenlenen öğlen yemeği sırasında gezi katılımcıları
ve DPI çalışanlarına hitap ederken.*

*İrlanda Dış İlişkiler Departmanı Genel Sekreteri evsabipliğinde
Iveagh House'ta verilen öğlen yemeğine katılan konuklar*

BÖLÜM 4: 29 Kasım 2011 – İrlanda Parlamentosu

Katılımcılar : Gerry Adams, Milletvekili ve Sinn Fein Partisi Lideri

Padraig MacLochlainn, Milletvekili ve Sinn Fein Partisi Dış İlişkiler Sözcüsü

Moderatör: Kerim Yıldız, DPI Direktörü

Gerry Adams, İrlandalı Cumhuriyetçi bir siyasetçidir ve Louth seçim bölgesini temsil etmektedir. Sinn Fein Partisinin Genel Başkanıdır ve 2011 yılında Sinn Fein'in Grup Başkanı Caoimhghin O Caolain'in görevini devralmıştır.

Geçmişte adeta IRA'nın sözcüsü olarak hareket eden Adams ile yapılan gizli görüşmeler daha sonra Britanya'nın Kuzey İrlanda

Bürosuyla resmi olmayan bir ilişki kurulmasına kadar varmıştır. Bu ilişkilendirme süreci sonrası Belfast Anlaşması için gerekli zemin yaratılmış, Adams ile devam eden görüşmeler sonrasında IRA 1994 yılında ateşkes ilan etmiş, daha sonra bu süreç 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşmasına varmıştır.

Padraig MacLochlainn, Sinn Fein Partisinin Dış İlişkiler Sözcüsüdür. 2011 yılında yapılan seçimlerde Dail bölgesi temsilcisi olarak İrlanda Parlamentosuna seçilmiştir. Padraig MacLochlainn Dış İlişkiler ve Ticaret ile Avrupa İlişkileri Karma Komisyonu üyeliğinin yanısıra, Britanya ve İrlanda Parlamenterler Meclisi üyesidir.

Sinn Fein Partisi Lideri Gerry Adams ile Sinn Fein Milletvekili ve Dış İlişkiler Sözcüsü Pádraig MacLochlainn İrlanda Parlamentosunda (Dáil Éireann) katılımcıların sorularını yanıtlarken.

Gerry Adams katılımcıları selamlamış ve İrlanda'ya hoşgeldiniz mesajını iletmiştir. Daha sonra ise soru ve cevap bölümüne geçilmiştir.

Soru: Bize yapılan gizli görüşmelerden bahsedebilir misiniz?

Gerry Adams: Sorunuz için teşekkür ediyorum. Sinn Fein ile Britanya hükümetinin bazı öğeleri arasındaki gizli görüşmeler Margaret Thatcher dönemine kadar dayanır. Sinn Fein ve Britanya hükümetinin temsilcileri arasında ki bu görüşmeler bizim gizli kanal dediğimiz yollardan yapılıyordu. Bu görüşmeler John Major ve Tony Blair dönemlerinde de devam etti. John Major hükümeti ile olan görüşmeler onlar ciddi bir irtibat kurmak istemedikleri için kesildi. IRA ile Britanya hükümeti arasındaki görüşmeler Tony Blair'in göreve gelmesiyle yeniden inşa edildi. Silah sorunuyla da bundan 13-14 sene önce ilgilenilmişti zaten. Biz herhangi bir önkoşul kabul etmeyeceğimizi bildirmiştik. Hayırlı Cuma Anlaşmasının hala kabul edilmesi ve uygulanması gereken tarafları olduğunda bildirmek isterim. Hem barış yapma hem de barışı koruma süreçleri oldukça aktif süreçlerdir. Sorunuzu kısa bir cevap vermek istersem sayın Tony Blair'in ifade ettiği yanlış rapor edilmiştir ve gerçeği ifade etmez.

Soru: Silahlı mücadelenin ve şiddetin İrlanda'ya barış gelmesindeki rolünü sormak istiyorum.

Gerry Adams: Bu sorunuza uzun bir cevap vermem gerekecek: iki tane muhafazakar vasi devlet kurulmuştu ve Kuzey tam bir ayrımcı polis devletine dönmüştü. Bu her iki devlet de silahlı mücadele sonrası ortaya çıkmıştı. Benim görüşüme göre ise bu sürece siyaset hakim olmadığı için Britanya muhtemel bir devrimi

durdurmuş, İrlanda'nın gücünü eritmiştir. Bunun sonucunda daha fazla silahlı tepki ortaya çıkmıştır. Siz kendi ülkenizdeki durumdan da belki aynı sonuca varırsınız. Bir çember halinde devam eder ve devletin şiddetine karşılık ezilenlerin şiddeti ortaya çıkar.

Silahlı mücadelenin hiç yaşanmamış olduğunu umut etmeme rağmen kişisel görüşüm şu anda insanların sahip olduğu hakların başka bir yolla elde edilebilmesinin mümkün olmadığıdır. Sinn Fein'in diğer aktörler ile birlikte başardığı en büyük işin, 30 yıldan fazla süren silahlı çatışmalara son verilmesi, barışın demokratik yollardan kurulması olduğunu söyleyebilirim. İster İrlanda ile birleşme yoluna girilsin, ister Britanya ile devam etme kararı olsun, bütün vatandaşlara eşit davranılması gerekir.

İrlanda'daki siyasi irade eksikliği sebebiyle Britanya gelişebilecek bir devrimi engellemiştir. Silahlı ilişkiler konusuna dönersek, askeri devamlılık sürekli olarak baskın olmuştur ve bu gücü elinde tutanda sömürgeci güç yani Britanya olmuştur. Hükümetler için savaş başlatmak, insanları esir alıp komutanlarına teslim etmek kolay birşeydir. Onların zoruna giden şey ise demokratik hakların elde edilmesidir. Silahlı girişimlerin haklı olsun ya da olmasın siyasi desteğinin olması gerekir. IRA hakkında her kim ne düşünürse düşünsün, kendisine siyaset yapma imkanı gibi farklı bir alternatif sunulduğunda onun bunu kabul etmesi son derece meşrudur. IRA adalet, özgürlük ve eşitliği böyle soylu bir siyasi yol ile elde edebileceğini görmüştür.

Önemli birşey daha not etmek gerekir ki o ada savaşı sürdüren kesimler arasında en rahat konumda olanların Britanya liderliği olduğunu söylemek gerekir. Az öncede ifade ettiğim gibi insanları terörist ya da solcu olarak ifade etmek, onları marjinal hale getirmek oldukça kolaydır. İşte bu kolaylıktan dolayı hem Britanya rejimi hem de Birlikçiler büyük bir direniş göstermekteydiler. 1994 yılındaki IRA'nın ateşkes ilanından hemen önce Birlikçilerin lideri bu gelişmenin ülke için en istikrarsız gelişme olacağını dahi söylemiştir.

Elbette ders vermek niyetinde değilim ancak bilinmesi gerekir ki bir durumu başka bir durumda tekrarlayamazsınız. Ancak büyük değişimler yapmak isteyen, insanların yaşamlarında önemli ilerlemeler yaratmak isteyen insanların en büyük riskleri almaları gerekir ki bizim barış sürecimizde yaşananda budur.

Sinn Fein Partisi Lideri Gerry Adams ile Sinn Fein Milletvekili ve Dış İlişkiler Sözcüsü Pádraig MacLochlainn İrlanda Parlamentosunda (Dáil Éireann) düzenlenen yuvarlak masa toplantısı sırasında katılımcıların sorularını yanıtlarken.

Soru: Sizin IRA'yı idare etmenize hangi nedenler yol açmıştır?

Gerry Adams: Bilmiyorum. Başka birisi de olabilirdi. Sinn Fein liderliği niteliksel bir liderliktir. Biz müzakereyi bir mücadele şekli olarak belirledik ki bunu da Güney Afrika'daki Afrika Ulusal Kongresinden (ANC) öğrendik. Biz siyasetin insanların bir parçası haline gelmesini istedik. Bu sadece benim altından kalktığım bir süreç değildir. Bu sürece dahil olan çok sayıda yoldaşım vardı ve halk toplantıları, siyasi faaliyetler yoluyla geniş toplumsal kesimleri sürece katıyorduk. Bunu özellikle üzerine barış yapılmaya çalışılan Kuzey'de yapıyorduk. Belki insanlar bütün herşeyin detaylı olarak farkında değillerdi, ama kendilerini güçlendiren bir sürecin parçası olduklarını biliyorlardı.

Soru: İki basit sorum var. Birincisi Pratik bir durum üzerine. Bask Ülkesinin başkenti San Sebastian'da diğer uluslararası temsilcilerle çekilmiş bir resminize denk geldik. Görünen o ki siz Bask sorununun çözümünü çabası içinde de yer alıyorsunuz. Bilmek istediğimiz şey ise sizin Türkiye'de ki Kürt sorunun çözümü konusunda da böyle bir rol alıp almayacağınızdır. İkinci sorum ise daha felsefi bir soru. Kendinizi Michael Collins ile kıyaslarsanız ne söylemek istersiniz?

Gerry Adams: Benim ile Michael Collins arasında ki en büyük fark Michael Collins'in bu dünyadan göçüp gitmiş biri olmasıdır. Başta da söylediğimiz gibi ebedi bir çözüm mümkün değildir. Bir diğer deyişle tamamen bir tarafın istediği bir çözüm

olmaz. Hala çözümü sağlamak için çaba sarfediyoruz. Ancak bütün siyasiler birleşik ve bütün bir İrlanda eksenli bir yapı üzerinde çalışıyorlar. Haklarının korunması, kaliteli bir yaşam sürdürmeleri, kültür, din ve özgürlüklerini rahatça yaşamaları için en büyük şansın yeni İrlanda olduğuna Birlikçileri, ikna etmek için en büyük şansımızda budur. Biz İrlanda'nın gerçek anlamda bir Cumhuriyet olmasını istiyoruz. Önümüzde önemli engeller var. Size çabalarınız için başarılar ve iyi dileklerde bulunmak istiyorum. Bask ülkesi sorununda olduğu gibi elimizden gelen yardım olursa yapmaya hazırız, ama bunu elimizde hazır bir reçeteye değil büyük bir insanlık hissiyle yapmak isteriz.

Sizi vazgeçmemeniz ve süreci ertelememeniz içinde uyararak istiyorum. Değişimler insanlara korkutucu gelebilir. Elit kesimler değişim olmasını istemezler. Size iyi niyet dileklerimizi iletmek istiyorum ayrıca size barış yapmak için yapacağınız en iyi şeyin konuşmak ve diyalog kurmak olduğunu hatırlatmak istiyorum. Karşıdakini dinlemekte diyalogun parçasıdır. Eğer düşman olarak gördüğünüz insanlarla barış yapmak istiyorsanız onları dinlemeniz lazım. Az önce ifade ettiğim gibi karşınızdaki insanları aşağılık biri gibi gösterebilir, onlara terörist, gangster, şeytan gibi sıfatlar takabilir, onlarla birlikte olmak, konuşmak istemeyebilirsiniz. Ancak onların hakları olduğunu görmeye başladığınız andan itibaren bir ilerleme sağlanabilir. Sinn Fein olarak size teşekkür ediyoruz. Gelişmeleri takip ediyoruz ve umut ediyoruz ki vazgeçmeyeceksiniz.

*Karşılaştırmalı çalışma gezisi katılımcıları ve DPI çalışanları İrlanda
Parlamentosunda (Dáil Éireann)
Sinn Fein Partisi Lideri Gerry Adams ile birlikte.*

BÖLÜM 5: 29 Kasım 2011 – Dáil Éireann

Katılımcılar:

Dış İlişkiler Karma Komisyonu Üyeleri:

Bernard Durkan, Fine Gael Milletvekili ve Karma Komisyonu
Başkan Yardımcısı

Eric Byrne, İşçi Partisi Milletvekili

Joe McHugh, Fine Gael Milletvekili, Karma Komisyonu Ortak
Başkanı

Maureen O’Sullivan, Bağımsız Milletvekili

Padraig Mac Lochlainn, Sinn Fein Partisi Milletvekili

Jim Walsh, Fianna Fail Senatörü

David Norris, Bağımsız Senatörü

Parlamentonun Dış İlişkiler Karma Komisyonu farklı siyasi partilerinin üyelerinden oluşmaktadır. Komisyon İrlanda halkı ile devletin çıkarları ve kaygılarını değerlendirmek açısından dış politikayı gözden geçirir. Komite tartışmalar düzenler, basın açıklamaları yapar, aynı zamanda İrlanda Dış Politikasına kılavuz olabilecek raporlar yayınlar.

Yakın dönemde yapılan basın açıklamaları arasında İran'da azınlıkların maruz kaldığı uygulamaların kınanmasının yanısıra, Birleşmiş Milletler İş ve Yardım Ajansı (UNWRA) eski Direktörünün BM İnsani İlişkiler Koordinasyon Bürosuna (OCHA) atanmasına ilişkin memnuniyetin bildirilmesine ilişkindir.

Bütün katılımcılar konukları ziyaretlerinden dolayı tebrik etmişlerdir. Daha sonra katılımcılar Karma Komisyon üyelerine Kuzey İrlanda Barış Süreci ile ilgili sorular sorup, görüşlerini almışlardır.

Akşam Yemeği Tartışmaları : 29 Kasım 2011, İrlanda Parlamentosu (Dáil Éireann)

Özel Konuklar:

Altay Cengizer, Türkiye Cumhuriyeti İrlanda Büyükelçisi

Derek Mooney, Savunma Bakanlığı eski Özel Danışmanı

Joe McHugh, Fine Gael Milletvekili, Karma Komisyonu Ortak Başkanı

Maureen O'Sullivan, Bağımsız Milletvekili

Parlamentoda düzenlenen akşam yemeğinin açılış konuşmasını Türkiye Cumhuriyetinin İrlanda Büyükelçisi Altay Cengizer yapmış, bütün katılımcıları sıcak bir şekilde selamlamıştır. Büyükelçi Cengizer tanınmış milletvekilleri, gazeteciler ile akademisyenlerin birarada bulunduğu gezinin önemli olduğunu ve faaliyeti desteklediğini ifade etmiştir. Büyükelçi Cengizer İrlanda ile Türkiye Cumhuriyeti arasında özellikle ticari yönden oldukça olumlu ilişkiler olduğundan bahsetmiş, bölgelerinde birer güç olarak yükselmeye devam eden her iki hükümetin bu çabaları arttırması konusunda teşvik edici ifadelerde bulunmuştur. Büyükelçi Cengizer'den sonra ise İrlandalı milletvekilleri Joe McHugh ve Maureen O'Sullivan katılımcılara hitap etmişlerdir. Joe McHugh Büyükelçiye 'samimi ve açıksözlü' ifadeleri için teşekkür etmiş, İrlanda ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesinin önündeki engellerle mücadele için elinden gelen katkıyı yapacağını ifade etmiştir. Joe McHugh, Barış ve çatışma konusuyla ilgili olarakta barış sürecinde uzlaşmanın önemine

vurgu yapmıştır. Joe McHugh uzlaşma sürecinin devam eden ve hiç bitmeyecek bir süreç olduğunu ifade ederek, katılımcıları İrlanda barış süreci örneğinden dersler çıkarmaya devam etmeye davet etmiş, demokratik bir çözümün sağlanmasında iyi şanslar dilemiştir.

Akşam yemeği sırasında geziye katılan bütün partilerin milletvekilleri, gazeteciler ve akademisyenler gezi sırasında elde ettikleri tecrübelerden bahsetmişlerdir. Her bir konuşmacı geziyi düzenlediği için DPI ve yardımcıları içinde Glenree örgütüne teşekkür etmişlerdir. Konuşmaların ortak noktası DPI tarafından düzenlenen bu gezinin İrlanda Barış Süreci hakkında bilgi almak için çok önemli bir platform yaratmış olduğudur. Katılımcılar açık bir diyalog ortamı yaratmak için bütün katılımcıların birarada bulunmasının ne kadar önemli olduğuna işaret etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılar Türkiye'ye döndükten sonrada tartışmaların ve demokratik faaliyetlerin devam etmesi gerektiğine de işaret etmişlerdir.

DPI Direktörü Kerim Yıldız, İrlanda Parlamentosunda (Dáil Éireann) düzenlenen akşam yemeği sırasında katılımcılara hitap ederken.

BÖLÜM 6: 30 Kasım 2011, Çarşamba – Carton House

Konu: Barış Sürecinin bir parçası olarak Haklar ve Kimlik

Katılımcı: Dr. Maurice Manning, İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Başkanı

Moderatör: Kerim Yıldız, DPI Direktörü

Dr. Maurice Manning, İrlanda İnsan Hakları Komisyonu (Irish Human Rights Commission – IHRC) başkanıdır. IHRC, Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra yani 2000 yılında İrlanda'da yaşayan herkesin insan haklarını korumak ve teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Dr. Manning University College Dublin'de öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Paris Üniversitesi ve West California Üniversitelerinde de misafir öğretim görevlisi olarak bulunmuştur. 21 yıl boyunca İrlanda Parlamentosunda hem milletvekili hem de senatör olarak görev yapmıştır. Parlamentodaki görevi sırasında Yeni İrlanda Forumu (New Ireland Forum) ve Britanya Parlamenterler Arası Organ (British Inter Parliamentary Body) üyesi olarak görev yapmış, İrlanda Senatosunda hem hükümet hem de muhalefet lideri görevlerinde bulunmuştur.

*İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Dr. Maurice Manning,
Carton House'ta düzenlenen yuvarlak masa toplantısı sırasında
katılımcılara hitap ederken.*

Maurice Manning: Ben akademisyen, tarihçi, İrlanda Ulusal Üniversitesi (National University of Ireland) rektörü ve İrlanda İnsan Hakları Komisyonu başkanıyım. 20 yıldan fazlada milletvekilliği yaptım yani siyasette oldukça uzun bir geçmişe sahibim.

Kuzey İrlanda barış sürecinin en temel sorunlarından birisi de sivil haklar ve insan haklarıydı. Bildiğiniz gibi çatışmalar sivil haklar hareketi sonrası ortaya çıkmıştır. Bugün insan hakları olarak adlandırdığımız haklar, çözümün ana gövdesini oluşturacaktır. Barış süreci devam ederken, yeni düzenlemelerde insan haklarının nasıl garanti altına alınacağına dair bazı öneriler yapılmıştı. Adil ve çoğulcu bir hukuk sistemi kurulması için reform yapılması önerilerin en başındaydı. Bir diğer öneri ise Kuzey İrlanda için haklar beyannamesi hazırlanmasını, bir diğer öneri ise

bütün İrlanda için haklar sözleşmesi hazırlanmasını içeriyordu. İnsan Hakları Komisyonunun kurulmasında öneriliyordu. Bu komisyonlardan birisinin Kuzey'e birisinin de Güney'e kurulması öneriliyordu. Kuzey ve Güney'in komisyonlarından da bir ortak komite kurulması öneriliyordu. Hayırlı Cuma Anlaşması ile böyle bir ortak komisyon kurulmuştur.

İrlanda Komisyonu 2001 yılında kurulmuştur. Ben 2002 yılında komisyona katıldım. Kuruluştaki, amaç insan haklarının gündemde tutulması, geliştirilip uygulanmalarıydı. Komisyon 1993 Paris Prensiplerini yol gösterici olarak kabul etmiştir. Paris Prensipleri, İnsan Hakları Komisyonunun çoğulcu olmasını, hükümetten ve diğer bütün organlardan bağımsız olmasını, çalışmalarını şeffaflık içinde yapmasını, ana amacının insan haklarının korunup teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bir insan hakları komisyonunun BM, AGİT ve Avrupa Konseyi gibi organlar tarafından kabul edilebilmesi için Paris Prensiplerine uyumlu olması şarttır. Komisyon Paris Prensiplerini yerine getirene kadar uluslararası anlamda tanınmayacaktır. Bir insan hakları komisyonunun BM tarafından kabul edilmesi hem kendi ülkesindeki konumu hem de diğer insan hakları komisyonlarıyla ilişkilenecek açısından oldukça önemlidir.

Hepimizde bildiği gibi 'insan hakları' söylemi pekçok kesim tarafından suistimal edilmektedir. Başkalarının insan haklarını inkar edenler, kendileri için insan hakları talep edebiliyorlar. Bazen bu kavram o kadar belirsiz kullanılmaktadır ki rahatlıkla

her anlama çekilebilir. Ancak insan hakları komisyonunun kurulmasını sağlayan düzenlemeler bize insan haklarından neyin kastedildiğini net olarak ifade etmektedir. Bizim için insan hakları, İrlanda Anayasasında belirtilmiş haklar ile İrlanda'nın taraf olduğu anlaşmalardaki haklardır. Diğer bir cümle ile bütün BM anlaşma ve sözleşmelerinde belirtilmiş olan haklar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası anlaşmaların içerdiği haklar bir bütün olarak bizim için insan haklarıdır. Komisyonumuzun en temel prensiplerinden biriside Kuzey İrlanda Komisyonu ile yakından çalışmaktır ki şu anda yaptığımızda budur. Komisyonun tam zamanlı bir başkanı vardır ki o kişi şu anda benim. Başkanın statüsü Yüksek Mahkeme Hakimi ile eşittir. Bunun dışında Komisyonun 14 tane üyesi vardır. Bu üyeler arasında cinsiyet dengesinin gözetilmesi gerekmektedir. Bu sebeple üyelerin 7 tanesi erkek, 7 tanesi ise kadındır. Bunun yanı sıra üyelerin insan hakları konusunda tecrübe sahibi olmaları ve toplumsal temsil özelliği taşımaları gerekiyor. Bu toplumsal temsil belki tam olarak yerine gelmiyordur, ama mevzuat bu şekilde belirtmektedir. Üyelerin bir kısmı hukuk alanında öğretim görevlisi olarak görev yapanlardan oluşurken, farklı alanlardan insanlarda vardır.

Soru ve cevap bölümüne geçmeden önce insan hakları komisyonunun gerçekte ne yaptığına değinmek istiyorum. Devlet içinde insan haklarının korunup teşvik edilmesi için çalışır. Ama insan hakları nasıl tanımlanır? Yaptığı temel çalışmalardan biri mevzuatı gözlem altında tutmasıdır. Bunun anlamı Parlamenteoya

önerilen ve insan hakları ile etkisi olabilecek bütün mevzuatlar parlamentoya iletilmeden önce komisyona iletilir, komisyonda yasayı inceleyip Parlamenta göndermeden önce İrlanda'nın gerek Anayasa gerekse Uluslararası hukuk açısından insan hakları konusundaki yükümlükleriyle uyumlu olup olmadığına bakar. Yasa tekliflerini çok detaylı bir hukuki değerlendirmeden geçirmekte, hem hükümet hem de parlamentoya bilgi vermekteyiz. Eğer parlamento talep ederse komitenin karşısına çıkıp yasanın hangi yönlerden insan hakları standartlarıyla uyumlu olmadığını sözlü olarak ifade edebiliriz. İkinci olarak yürürlükte olan yasaları inceliyor, devletin uygulamalarının insan hakları standartlarıyla bir uyumsuzluğu varsa hükümete bu konuda da bilgi veriyoruz. Bunu daha çok insanlar bize bireysel veya grup halinde insan haklarının ihlal edildiği yönünde başvuru yapınca gerçekleştirmekteyiz. Bu konularda hazırladığımız raporları parlamentoya sunuyoruz. Bu açıdan komisyon ile parlamento arasındaki ilişki çok önemlidir. Bu 10 yıllık başkanlığım döneminde yaptığım en önemli işlerden birisi komisyonun hükümete değil parlamentoya karşı sorumlu olmasını sağlamış olmamdır.

İnsan Hakları Komisyonu eğitimin son derece önemli olduğunu düşünmektedir. Ancak biz kendimizi sadece bir noktada durup hükümete ve siyasetçilere ders veren bir yapı olarak görmüyor, topluma insan haklarının ne olduğunu, insan haklarına saygının işlerini nasıl kolaylaştıracağını anlatıyoruz. Örneğin İrlanda Ordusunun disiplin kanunu, İngiliz askeri kanunundan alınmıştı. Bunun üzerine ordu ile birlikte bu disiplin kanununu Avrupa

İnsan Hakları Sözleşmesindeki haklara uygun olarak yeniden yazdık. Bunun yanısıra polis kuvvetleri ile yakın bir çalışma içine girdik, polisin günlük çalışmasında insan haklarının ne anlama geldiği üzerine büyük bir araştırma çalışması yaptık ve polislere insan hakları üzerine eğitim seminerleri verdik. Bunun yanısıra kamu kurumlarına yönelik yürüttüğümüz büyük bir çalışma var ki o çalışma ille de kamu çalışanlarına en basit dille insan hakları konusundaki sorumlulukların neler olduğunu anlatıyoruz. İşte bu insan hakları eğitimi bizim çalışmalarımızın ve yetki alanlarımızın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bunun yanısıra zihinsel sorunları olan gençlerin tutuldukları kurumlarda karşılaştıkları olumsuz muameleler ile Katolik kilisesinin çamaşırhanelerinde çalışan kadınların karşılaştıkları kötü muamele ve tacizler konusunda da soruşturmalar yürüttük. Ayrıca bize insan haklarının ihlal edildiği şikayetiyle başvuran bireylerin şikayetlerinede bakıyoruz. Hukuki olarak başvurulacak pek çok mekanizma olduğu için bu tür bireysel başvurular yapıldığı zaman dikkatli olmak zorundayız. Ancak bir kişinin insan haklarının ihlal edildiğini ve başvuracağı bir mekanizma olmadığını farkettiğimizde, kendisine hukuki mekanizmaları kullanma konusunda yardımcı oluyoruz. Mahkemeler artan bir şekilde bizi Latince *Amicus Curiae*¹ olarak adlandırılan pozisyonda duruşmalara katılmaya davet etmektedir. Bu rolümüz dostça bir roldür ve herhangi bir tarafı tutmayız. Basit anlamda yaptığımız şey mahkemeye gidip fikirlerimizi beyan etmek ve varsa bir insan hakları sorunu onun altını çizmektir. Bu tür çalışmalarını insan haklarının korunup teşvik edilmesi

1 Mahkemede hâkimin tereddüt ettiği hususlarda ona yardımcı olan mahkeme dışı uzman kişi

noktasındaki rolümüzün parçası olarak yapıyoruz. Aynı zamanda uluslararası çalışmalarda yapmaktayız. Ben 5 yıl boyunca ülke genelindeki İnsan hakları Avrupa grubunun başkanlığında yaptım ki bu inisiyatif sayesinde BM, AGİT ve Avrupa Konseyi ile beraber, topraklarında insan hakları komisyonu kurmak isteyen ülkelere destek olmaya çalışıyorduk. Bu çalışmanın bir parçası olarak Afrika ve bazı Doğu Avrupa ülkelerinde bulunduk ve oralarda kurulu bulunan kurumlara yardım etmeye çalıştık.

Sonuç olarak Barış sürecine dönmemiz gerekirse, Kuzey İrlanda Komisyonunun yaptığı ilk görevlerden birisi insanların haklarının neler olduğunu ortaya koyan Kuzey İrlanda için Haklar Beyannamesi hazırlamak olmuştur. Bu komisyon görevini geçen yıl tamamlamış ve haklar beyannamesini yayınlamıştır. Çok ilginç bir şekilde nedendir bilmiyorum, ama bu beyannameye bütün taraflar karşı çıkmıştır. Ancak Hayırlı Cuma Anlaşması böyle bir Haklar Beyannamesinin hazırlanmasını içermekteydi ve bu görevi de tamamlanması için Kuzey İrlanda Komisyonuna vermiştir, onlarda bu görevi tamamlamışlardır. Konuşmamın başında Hayırlı Cuma Anlaşması gereği bütün İrlanda için bir Haklar Sözleşmesi hazırlanması gerektiğinden bahsetmiştim. Bu sözleşmeyi hazırlamak için son 8 senedir Kuzey İrlanda Komisyonu ile birlikte çalışmaktayız. Çok zor bir görev olduğunu söylemem gerekiyor. Siyasetçiler neredeyse hiçbir taahhütlerini yerine getirmediler. Bu sözleşmenin yakın zamanda yerine oturacağı konusunda şüphelerim var.

Bir insan hakları komisyonunun başarılı olabilmesi için bazı temel özelliklere ve kalitelere sahip olması gerekir. Öncelikle uzmanlığa sahip olması, belli bir otorite ile kendini ifade etmesi, ifade ettiklerinin tepki ile karşılaşacağını aklında tutması ve mahkemeler tarafından ciddiye alınacağını bilmesi gerekir. İkinci olarak insan hakları komisyonunun başarılı olması için bağımsız olması gerekir. Özellikle hükümetten bağımsız olması gerekir. İşte bu yüzden komisyonunun sadece parlametoya karşı sorumlu olmasının mücadelesini ısrarlı bir şekilde yürüttüm. Çünkü bu sayede en azından açıklık olacaktır. Size bir örnek vermek istiyorum: bundan birkaç yıl önce Komisyon olarak İrlanda limanları ve havaalanlarının olağandışı durumlarda yapılan suçlu transferleri sırasında kullanılması konusunda hükümeti çok sert bir şekilde eleştirdik. Biz hükümeti eleştirirken hükümette bu durumdan dolayı bu tür transferleri yapan ABD'yi gücendirmek istemediği için çok kısa bir süre sonra bütçemiz yüzde 32 oranında kesintiye uğradı. Belki küçük bir bütçeydi, ama yüzde 32 oranında bir kesinti yapıldı. Bağımsız olduğumuzu göstermiş olmanın karşılığında büyük bir fatura ödedik belki, ama doğru olanı yaptık. Bu açıdan bağımsızlık çok önemlidir.

Kerim Yıldız: Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra neler yaşandığını ifade eden bu detaylı sunumuzun için çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca çatışmayı kabul etmediğiniz sürece çatışma hakkında konuşma imkanı olmadığını tekrar hatırlatmamız da önemlidir. Belli bir ilerleme sağlayabilmek için hem siyasi hem de pratik açıdan çatışmanın var olduğunu kabul etmek

gerekir. İrlanda örneği aynı zamanda bize toplumun çatışmanın çözümünü konuştuğu anda insan haklarını konuşmak için daha uygun koşullar olduğunda göstermektedir. Şimdi izninizle soru ve cevap bölümünü açmak istiyorum.

Soru: Komisyonun temel amaçları bana Ombudsmanlık makamı ile benzerlik olduğunu gösteriyor. Komisyonun hükümet ve diğer kurumlar ile ilişkisi hangi aşamadır?

Dr. Manning: Aslında İnsan hakları Komisyonunun kökleri 1990'lı yıllarda Anayasa üzerinde yapılan değişikliklere kadar uzanır, çünkü o zaman insan hakları komisyonunun kurulması önerilmiştir. Ancak komisyonu kuran gelişme bir insan hakları komisyonu kurulmasında içeren Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanması olmuştur. Bu öneri referandumda halk tarafından onaylanmıştır. Geniş bir destek bulmuştur. Her iki hükümet Paris Prensipleri çerçevesinde ve Birleşmiş Milletler'in bunun nasıl yapılacağına dair tavsiyeleri eşliğinde komisyonu kurmuştur. Önerge Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış, her iki parlamentoda tartışılmış ve hukuka uygun bir şekilde kurulmuştur. Örneğin benim makamım bir koruma altındadır. Görevden alınmam için parlamentonun harekete geçmesi gerekecektir. Yani mevzuat gereği komisyon bir yasal koruma altındadır. İrlanda'daki bu örnek BM tarafından iyi bir örnek olarak gösterilmektedir. O dönemden bu yana kurulan bazı diğer kurumsal yapıların oluşumunda da bu model uygulanmıştır. Ancak her ülke kendi özel koşullarına ve kendi çerçevesine göre

hareket etmektedir. İskoçya'daki komisyon ile parlamentonun rolü daha fazla açığa çıkmaktadır. Oradaki komisyonun üyeleri parlamento tarafından seçilmektedir. Görevlere gelecek insanların mülakat ve değerlendirmeleri son derece açık bir şekilde parlamento tarafından yapılmaktadır. İnsan hakları komisyonlarının nasıl kurulduğunu karşılaştırmalı olarak anlatan çok sayıda yayın vardır. İnsan hakları komisyonu üyelerinin çok önemli tecrübeleri vardır ve diğer ülkelerde ki insanlara yardımcı olmaya hazırdırlar. Her ülkenin kendine özgür şartlarının olacağı akılda tutularak ilerleme için bu uzmanların yapacağı katkı olabilir. Bizim hem düşünce düzeyimizde hem de pratiğimizde son 10 yıllık zamana göre değerlendirildiğinde ciddi bir ilerleme sağlandığını söyleyebilirim.

Soru: Komisyon üyelerinin atanmasında ne tür bir yöntem izlenir? Sivil toplum kuruluşları ve hükümet dışı kurumlar ile ilişkileriniz hangi düzeydedir?

Dr. Manning: Sivil toplum örgütleriyle ilişkimizde zor bir ilişkidir, çünkü onlarada kendilerinden bağımsız olduğumuzu söylemek zorundayız. Belki sizinde bu konuda benzer bir tecrübeniz olmuştur. Sivil toplum bizim onların komisyonu olduğumuzu düşünebilir. Pekçok sivil toplum kuruluşuyla oldukça iyi ilişkilerimiz var. Onlarla birlikte düzenli değerlendirme toplantıları düzenliyoruz. Mümkün olduğu kadar biraraya gelmeye çalışıyoruz. Ancak arada mutlaka çelişkiler olacaktır, çünkü komisyon bir kampanya faaliyeti düzenleyen, yandaşlık

yapan bir kuruluş değildir. Bu yüzden sivil toplum örgütleri bizim yapmamız gerektiği kadar çalışma yapmadığımız hissine kapılabilir. Bu yüzden gergin bir ilişki olabilir. Ancak her ne olursa olsun kapımızı açık tutmamız gerekiyor. Komisyonunda eskiden sivil toplum kurumlarında aktif çalışmış isimlerde yer almaktadır.

Atanma işi her zaman zor bir iştir. Görevler için kamuya açık ilan verilir. İnsanlar komisyon üyesi olmak için başvuruda bulunurlar. Daha sonra hükümet başında Yüksek mahkeme hakiminin olduğu, 3 ya da 4 tane toplumda önemli insanında yer aldığı bir uzmanlar komitesi kurar. Bu komite bütün başvuruları inceleyerek hükümete şu kadar insan bavurmuştur, bunlar içinde şu isimler uygun özellikleri taşımaktadır şeklinde bir bildirimde bulunur ve bunun akabinde hükümetin atanacak isimlere karar vermesi gerekir. Hükümeti bu aşamada zor bir görev beklemektedir, çünkü üyelerin yedisinin kadın, yedisinin erkek olması gerekecektir. Ancak bundan sonra hükümetin kriterlere en uygun isimleri seçmesi mümkün olacaktır. Bu seçilmiş isimlerin daha sonra parlamentoda oylanması gerekmektedir. Bu noktada bir sorun daha çıkmaktadır, çünkü sivil toplum son sözün kendileri tarafından söylenmesi gerektiğine inanır. Hükümet ise parlamentoya karşı sorumlu olduğu için son sözü parlamentonun kendisinin söyleyeceğini ifade eder. Eski bir parlamenter olarak bende bu görüşü savunurdum, ama bu görüş oldukça tartışmalı bir görüştür, çünkü süreç tümüyle hükümetin eliyle gelişmektedir. Ben atanmış biriyim. Avukatta değilim.

Tüm tarafların kabul edeceği, dikkat çeken geçmişi olan biriyim.

Soru: Karar verme aşamasında devlet arşivlerini açma yetkiniz varmı? Polis kayıtlarına erişebiliyor musunuz?

Dr. Manning: Çoğunlukla mevcut olan makamlar ile çalışıyoruz. Örneğin tümüyle bağımsız olan ve bizimle çalışmaya değer veren cezaevleri müfettişi ile çalışıyoruz. Eğer cezaevleri ile ilgili bir sorun varsa direk ona ulaşıyoruz ve onun erişim kanallarını kullanıyoruz. Kendisinin cezaevlerine yaptığı ziyaretlere de katıldım. Benimde cezaevine erişme imkanım var, ama o bu konuda uzman olduğu için ona güvenmem gerekiyor. Eğer ona güvenmezsem farklı olur. Polis konusunda ise polis Ombdusmanlığı vardır. O konuda bir sorun ortaya çıktığında direk Ombdusmanlığa başvururuz.

Bizim belge isteme, birinin bize rapor vermesini talep etme ve bizimle konuşmasını sağlama hakkımız vardır. Ancak bu oldukça zor bir alandır, çünkü çok sayıda büyük ölçekli incelemenin ve soruşturmanın yaşandığı bir ülke olduğumuz için insanlar konuşmakta zorlanmaktadır. Parlamentonun istediği insanları bilgi vermeye zorlamasını içeren bir önerge referandumda reddedildi mesela. Birini zorlamak ya da zorunda bırakmak hukuki olarak problemlidir zaten. Birde bizim gibi küçük bütçeli organlar için bunu yapmak mali açıdan zordur.

Soru: Raporlarınız ne kadar etkilidir ve karar verme süreciniz nasıl işlemektedir?

Dr. Manning: Raporlarımızın etkisi konusundan başlarsak: Raporlarımız sürekli olarak medya tarafından işlenmektedirler. Bazen hükümet 'evet önerdiğiniz değişiklikleri yapacağız' demektedir. Bazen de hükümet önerdiklerimize çok karşı çıkar, kamusal bir uyuşmazlık oluşur. Parlamento ise her geçen gün daha fazla parlamentoda ki komisyonlar karşısına çıkmamızı talep etmektedir ki bu iyi bir şeydir. Parlamento sürekli olarak hükümetin görüşlerine alternatif görüşler duymak ister. Yetkisi olan bağımsız bir komisyon olduğumuz içinde önerilerimizi ve görüşlerimizi dikkate alıp kabul eder. Belki bizimle aynı fikirde olmazlar, ama en azından farklı bir görüş ifade edilmiş olur. Parlamento üyeleri her zaman bizim söylediklerimizden memnun olmayabilir, ama en azından hoş karşılarlar.

Karar verme süreciyle ilgili sorunuzu yanıtlamam gerekirse: Bireysel dava durumunda hukuk uzmanı konuyu komitenin karşısına getirir, komisyon üyeleri toplantıda hukuk uzmanının görüşünü değerlendirip ona göre bir hareket planı belirlerler. Bağımsızlık meselesi çok ilgi çekicidir, çünkü hükümeti eleştirdiğiniz zaman bir risk almış olursunuz ve daha öncede ifade ettiğim gibi bizim örneğimizde olduğu gibi bütçeniz kesilebilir. Yinede bağımsızlık bizim için en önemli şeydir. Eğer insanlar bizim bağımsız olmadığımızı, hükümetle aynı fikirde ya da uyum içinde olduğumuzu düşünürlerse bu olumsuz bir şeydir. Komisyon üyelerinin yetenek düzeyi, karakterleri ve dürüstlüğü çok önemlidir. Ben son derece dürüst ve entellektüel insanların olduğu bir komisyona başkanlık ettiğim için ayrıca çok şanslıyım.

Bağımsızlık denilen şey hassas bir şeydir, çünkü bazen toplumun genel çıkarlarından ziyade temsil ettikleri kurumlara bağlı olan insanlarla karşı karşıya gelirsiniz. Bu sebeple sürekli olarak bir tehlike vardır ve dediğim gibi bağımsızlık hassas bir durumdur.

Kerim Yıldız: Çok teşekkürler. İfade ettikleriniz komisyonların bağımsızlığını anlamak açısından oldukça önemlidir. En önemlisi de sizin daha önce ifade ettiğiniz gibi insan hakları kültürünün oluşturulmasıdır.

Dr. Manning: Türkiye’de Paris prensipleri çerçevesinde insan hakları komisyonu oluşturma sürecini büyük bir ilgi ile takip ediyorum ve başarı diliyorum. Eğer herhangi bir şekilde elde etmiş olduğumuz tecrübeleri sizinle paylaşıp yardım etme imkanımız olursa elimizden geleni yapmaya hazırız. Dil konusuyla ilgili birşey eklemek istiyorum. İnsan hakları savunucuları ve bu konuyla yakından ilgilenen avukatlar, insan hakları sanki sıradan insanlara değil, sadece uzmanlara ve avukatlara ait birşeymiş gibi bir dil kullanırlar. Bu konuda bir öneri yapmak istiyorum: Elinizden geldiğince insan hakları konusunda geniş kesimlerin anlayabileceği bir dille kendinizi ifade ediniz. Çok kolay birşey olmadığını biliyorum. Bizim yanılığa düştüğümüz yer de zaten insanlar ile direk konuşmadığımız, onlarla yeterince ilişkilendiğimiz alanlarda olmuştur. Kendimizi bu konuda da geliştiriyoruz.

Soru: İrlanda’nın bir dizi uluslararası anlaşma ve sözleşmeye taraf olduğunu biliyoruz. Bunun yanısıra çok önemli bir Anayasanızda

var. Bütün bunlara rağmen hem Kuzey hem de Güney'de Haklar Beyannamesine ayrıca neden gerek olduğunu biraz daha açabilirmisiniz? Bu uluslararası ve anayasal sorumluluk belgelerine rağmen ayrıca Haklar Beyannamesi ve Haklar Sözleşmesine neden ihtiyaç vardır?

Dr. Manning: Bu oldukça önemli bir soru. Siyasetçilerin büyük bir bölümü hem Sıkıntı Günleri (Torubles) döneminde hem de sonrasında bu Haklar Sözleşmesi ve Haklar Beyannamesinin gerekli olabileceğini düşünmüştür. Ancak şimdi normalleşme durumuna benzer bir şey yaşıyoruz. Yakın dönemde İrlanda Anayasası üzerinde ciddi bir reform yapacağız. Bunun sebeplerinden birisi İrlanda Anayasasının 1937 yılında yazılmış olması, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin tarihinin ise 1948 olmasıdır. Bu süre içinde özellikle son birkaç yılda insan hakları anlayışı ve uluslararası hukuk alanında ciddi gelişmeler olmuştur. Bu yaklaşımın anayasada karşılığını bulması çok önemlidir. Bu açıdan ben Haklar Beyannamesi ve Haklar Sözleşmesini bir öngörü garantisi gibi görüyorum. Umut ediyorum bu iki belgedeki prensipler önümüzdeki 10-15 yıllık süre içinde karşılığını Anayasada bulur. Haklar Beyannamesinin olmasının bir diğer sebebi de Kuzey'deki hakların evrensel görülmemesi ve özellikle o bölgede insan hakları açısından ciddi bir yarıklık olmasıdır. Haklar Beyannamesi ön açıcı olacak, topluma bir güven verecektir. Zaman kendisiyle birlikte değişimleri de getirmekte, ekonomik öncelikler öne çıkmaktadır. Şu anda temel çalışma tamamlanmıştır, artık insanların elinde bir kılavuz, bir harita mevcuttur.

BÖLÜM 7: 30 Kasım 2011, Çarşamba – Carton House

Konu: Katılımcılar kendi aralarında gezinin bir değerlendirmesini yapmışlardır.

Katılımcılar hem İrlanda Cumhuriyeti gezisi hem de daha önce gerçekleştirilen Londra, Edinburgh, Belfast gezilerinden elde ettikleri tecrübeleri kendi aralarında değerlendirmek üzere bir araya gelmişlerdir. Katılımcılar bu kadar geniş bir katılımcı toplulukla bir arada bulunmanın ve İrlanda barış sürecinin tecrübelerinden birebir faydalanmanın önemine işaret etmişlerdir.

BÖLÜM 8: 30 Kasım 2011, Çarşamba

Katılımcı: Bertie Ahern, İrlanda Cumhuriyeti eski Başbakanı Bertie Ahern, 26 Haziran 1997 – 7 Mayıs 2008 tarihleri arasında İrlanda Başbakanlığı görevinde bulunmuştur. 1977 ile 2011 yılları arasında milletvekili olarak görev yapan Bertie Ahern, 1994 yılında Fianna Fáil partisinin 6. Genel Başkanı olmuştur. Siyasi hayatı boyunca Maliye Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı görevlerinde de bulunmuştur. Başbakanlık yaptığı dönemde Hayırlı Cuma Anlaşmasının müzakereleri ve devamındaki süreçte oldukça belirgin bir rol oynamıştır. Bu anlaşma çerçevesinde İrlanda ve Britanya hükümetleri Kuzey İrlanda'da güç paylaşımına dayalı bir yönetim için barışçıl ve demokratik bir çerçeve ortaya koymuşlardır.

Bertie Ahern 2003 yılında Thomas J. Dodd Uluslararası Adalet ve İnsan Hakları ödülüne layık görülmüş, 2008 yılında da kendisine Belfast'ta kurulu bulunan Queen's Üniversitesi tarafından Hayırlı Cuma Anlaşması için yaptığı çalışmalardan ve Kuzey İrlanda ile Britanya'da barışı teşvik etmesinden dolayı fahri doktora ünvanı verilmiştir.

Bertie Ahern : Öncelikle seçim bölgem olan Drumcondra'a benimle görüşmeye geldiğiniz için sizlere teşekkür etmek, hoşgeldiniz demek istiyorum. Kısaca kendimle ilgili bazı bilgiler vermek istiyorum. Son seçimde milletvekilliği görevim sona erdi. 34 yıl boyunca parlamenter olarak görev yaptım o yüzden milletvekillerinin üstündeki yükün ağırlığını iyi bilirim. 11 yıl başbakanlık, 20 yıl bakanlar kabinesinde çeşitli bakanlık görevlerinde bulundum. 3 dönem Maliye Bakanı, 1 dönem Çalışma Bakanı, 2 dönemde İstihdam Bakanı olarak görev yaptım. Sorularınızı almadan önce Kuzey İrlanda barış süreci ile ilgili bazı görüşler ifade etmek istiyorum.

Cumhuriyetçi bir kökenden geliyorum. Babam bir Cumhuriyetçiydi. Geçmişinde militanlık yapmış bir Cumhuriyetçiydi. Bu açıdan bakıldığında tarafları biraraya getirip barış yaptıracak türden bir insan olarak görülmeyebilirdim. Ama ben çatışmaların yaşandığı dönemde büyüyen bir kuşaktan biriyim. 1969 yılında çatışmalar başladığında ben ortaokula giden bir öğrenciydim.

İrlanda Eski Başbakanı Bertie Ahern, Drumcondra'daki çalışma ofisinde katılımcılar ile birlikte.

Soru: Barış sürecine ne zaman dahil oldunuz?

Bertie Ahern: 1971 yılından itibaren diyebilirim. 1971 yılında devlet memuru oldum. 1977 yılında parlamentoya seçildiğimde sürece hali hazırda 6 yıl kadar bir süredir dahil olmuş durumdaydım. Parlamenteoya 25 yaşındayken seçildim. Maliye Bakanı olarak görev yaptığımda o zamanki parti liderimiz Robert Reynolds barış sürecini başlattı ve ben önemli oranda bu sürece dahildim. Bakanlık pozisyonum kilit bir roldü. Bizim görevimiz şiddeti bitirip bitiremeyeceğimizi dikkatlice incelemektir. Bunun bir kaç sebebi vardı. Şiddeti durdurmak, halkın yaşadığı acı, ölüm, kargaşalara son vermek istiyorduk. Bunun yanı sıra çatışma ülkeye büyük bir ekonomik sıkıntılar yaşıyordu. İrlanda adası nihayetinde küçük bir adadır. Kuzey'de çok ciddi oranda bir çatışma vardı ve Güneye de sığıyordu. Avrupa'ya gittiğimde ise İrlanda'da hakkında iyi konuşmalar yapıp ekonomiyi büyütme çalışıyordum. Buna rağmen bana sorulan ilk soru genelde 'Kuzey

İrlanda'da neler oluyor?' sorusu oluyordu. Böyle durumlarda pek çok kez aslında bu insanların İrlanda hakkında birşey bilmediğini aklınıza getirirsiniz. Kuzey İrlanda'nın sakin olduğu zamanlarda dahi 'Şu memleketinizde yaşanan çatışmalar ne kadar da kötü' şeklinde yorumlar yapıyorlardı. Kısacası Kuzey İrlanda önümüzde ciddi bir sorun olarak duruyordu.

1990'lı yıllarda bütün taraflarla ilişkilene gayreti içerisine girdik. Ama zor bir şeydi, çünkü demokratik partiler olarak şiddete bulaşan kesimler ile konuşamazdık. Bu insanlarla gizlice görüşmek zorundaydık. Dün Gerry Adams ile görüştüğünüzü biliyorum. Sinn Fein o dönem şiddete dahildi. İlişkide oldukları örgüt bombalama ve öldürme olaylarını gerçekleştiriyordu. Bu örgütlerin üyeleri Güney'de soruşturma geçirdikleri için sürekli olarak kaçıyorlardı. Burada da polis öldürme, banka soyma, kargaşa çıkarmak gibi eylemlerden sorumlulardı ve bu insanlar ile konuşmak kolay değildi.

Soru: Bize güven arttırma sürecinden bahsedebilir misiniz?

Bertie Ahern: Sinn Fein'in IRA ile görüşmesi bir anlamda Sinn Fein'nin aynada kendisine bakması demektir. Bizim güven oluşturmamız gerekiyordu. Bu konuda pekçok kesim yardımcı oldu. Çok iyi niyetli din adamları vardı ki bu insanlar hem Protestan hem de Katolik taraftan geliyorlardı. Çok iyi toplum liderleri de vardı. Sürecin ilk yıllarında toplum liderleri ve kiliselerle toplantılar yaptık.

1994 sonrası ise ciddi ilerlemeler sağladığımızı söyleyemem. 1994 yılının Noel Bayramı döneminde Downing Street² Deklerasyonu ilan edildi. Bu deklarasyon bizim bütün taraflar ile ilişkilenebilmemize yardımcı oldu. Uzun süre devam eden bir çatışma sonrası uzlaşma sürecini hayata geçirebilmek ve barışı inşa etmek adım adım bir süreçtir. Bu oldukça ağır ve yavaş ilerleyen bir süreçtir, kimsenin barışın mucizevi bir şekilde bir anda geleceğine inanmaması gerekir. Zaman ister, cesaret ister, bedel ödemek gerekir, ama mutlaka gayretli olmak gerekir. Sanırım taraflar arasındaki görüşmelerin başlaması için bu sebepten dolayı oldukça ısrarlı oldum. Bana göre seçilmiş siyasetçilerin çatışmanın bitmesi ve barışın gelmesi için elinden gelen herşeyi yapmaları gerekir. Ben 1997 yılında Başbakanlığa Tony Blair ile birlikte başladım. Bana göre bu mükemmel birşeydi.

Soru: Tony Blair ile ilişkiniz nasıldı?

Bertie Ahern: Tony Blair benden bir ay önce başbakanlık görevine seçildi. O muhalefet liderliği yaparken, ben de İrlanda'da muhalefet liderliği yapmaktaydım. O dönemde birlikte çalışmaya başladık ve seçildiğimizde neler yapabileceğimizi, nasıl birlikte çalışabileceğimizi konuştuk. 1 ya da 2 yıllık bir süre verip sonra bu sorun üzerinde çalışmaya karar verdik ama daha hızlı hareket etmek için 1997 yılının Eylül ayında görüşmelere başladık. Süreç başlamıştı ve konuşmak istediğimiz herkesi sürece dahil etmeyi başarmıştık. Görüşmeler bir sürü zorluğa

2 Birleşik Krallık Başbakanlık Ofisi

rağmen devam ediyordu çünkü ölümler devam ediyordu. Zaman zaman demokratik değerlerimiz olduğunu göstermek için görüşmelerden ihraç ettiğimiz insanlar da vardı. 1997 yılının Eylül ayından 1998 yılının Nisan ayına kadar Hayırlı Cuma Anlaşmasını müzakere ettik. Aralarında uluslararası figürlerin de olduğu görüşmelerin başkanlığını Amerikalı senatör George Mitchell yapıyordu. Yardıma ihtiyacımız olduğunda, gereken yardımı alıyorduk. Taraflarla direk olarak ben ve Tony Blair görüşüyordu. Delagasyonlarla birbirlerinden ayrı bir şekilde görüşüyorduk çünkü bir araya gelmiyorlardı.

Soru: Hayırlı Cuma Anlaşmasının imzalanmasına varan süreçten ve Ian Paisley'in rolünden bahsedebilirmisiniz?

Bertie Ahern: Ian Paisley en basit haliyle el sıkışmayan biriydi. Ian Paisley'in el sıkması 90 sene sürdü. Anlaşmayı görüşmeye Hayırlı Cuma zamanı başladığımız için anlaşmanın ismidde Hayırlı Cuma olarak konuldu. 22 Mayıs 1998 yılında halka sunduk ve referandumdan geçti. Ama anlaşmayı uygulamamız 2007 yılına kadar uzadı.

Soru: Uygulama derken neyi kastediyorsunuz?

Bertie Ahern: Anlaşmanın işlerlik kazanmaya başlamasını kastediyorum.

Soru: Güç paylaşımına dayanan bir anlaşma ortaya çıkarmak ne kadar zordu?

Bertie Ahern: İlk uygulama döneminde bozulmaya başladı çünkü devam eden bir şiddet durumu vardı. Sinn Fein ile ilişkili kesimler hala şiddete başvuruyorlardı. Aynı şekilde Birlikçiler de şiddete başvuruyorlardı. Bu sürece dahil olan kesimlerin öldürme olaylarından sorumlu olduğunu açıkça gösteren kanıtlar vardı. Bu bizim için sorun oluşturuyordu çünkü insanlar bizim teröristlerle irtibat halinde olduğumuzu ifade ediyorlardı.

Silahların teslim edilmesi önemli bir şeydi. Silahların kullanımdan uzaklaştırılması, tarafların da silahlarından ayrı durmaya ikna edilmesi uzun bir zaman aldı. Yeni bir cezai adalet sistemi, polis kuvvetleri kurulması gibi konuları işlerliğe sokmak zordu. Anlaşma dört kez uygulama yoluna girdi ve dört kezde çökme ile karşı karşıya kaldı. Anlaşmanın uygulanması bu açıdan 2007 yılının Mayıs ayına kadar uzadı.

Soru: Çözülme bekleyen sorunlar nelerdi?

Bertie Ahern: Devam eden sorunlar vardı. Örneğin ceza ve adalet sistemi, toplumsal ilişkiler gibi konularda sorunlar vardı ve biz Paisley tarafını ikna etmeye çalışıyorduk. Paisley en büyük Birlikçi partiyi temsil ediyordu. 13 Ekim 2006 tarihinde biten anlaşmanın gözden geçirilmesi işlemini tamamlamaya kadar da anlaşmayı imzalamadı. Yani en büyük taraflardan birisi 2006

yılının Ekim ayına kadar anlaşmayı daha imzalamamıştı. Ondan sonraki 6 ay içinde de herşeyi hallettik ve 2007 yılının Mart ayında anlaşma uygulanmaya başladı.

Soru: Paisley'in sizinle el sıkışmamasının sebebi neydi?

Beertie Ahern: Çünkü ben pratik olarak Cumhuriyetçi taraftanım. Cumhuriyetçilerle iyi bir iletişim kanalımız vardı. Onlarla ilk konuşmaya 1988 yılında başladık. Ama 1992 yılına kadar çok fazla bir konuşma olmadı. 1992 yılından itibaren daha fazla konuşmaya başladık, 1993 yılı itibarıyla daha değerli konuşmalar yaşanmaya başladı. 1993 ve 1994 yıllarından itibaren neredeyse pratik olarak onlarla her hafta görüşmeye başladım.

Soru: Taraflar arasındaki temel farklılıklar nelerdi?

Bertie Ahern: Bence temel farklılıklar 3 konuya kadar indi. Birincisi Kuzey İrlanda'daki partiler arasında süren esaslı süreçti. İkinci konu İrlanda hükümeti ile Kuzey İrlanda hükümeti arasındaydı. Daha doğrusu Kuzey İrlanda'daki partiler ile devam eden süreçti. Üçüncü ise İrlanda hükümeti ile Britanya hükümeti arasındaki süreçti ki bu ben ve Tony Blair demekti. Kuzey İrlanda içindeki bazı sorunlara ilgi gösterdiğim zaman oradaki bazı siyasetçiler 'Ahern! Bu senin sorunun değil, biz Britanyalıyız ve Britanya'ya karşı sorumluyuz, Westminster'daki Parlamente'ye karşı sorumluyuz, Kraliçe'ye bağlıyız' şeklinde ifadelerde bulunuyorlardı. Bu sürecin başından itibaren Birlikçiler

bana ve partime şüpheyle bakıyorlardı. Onlar bizim İrlanda'yı birleştirmek istediğimizi düşünüyorlardı. Bizim kontrolü ele almaya çalıştığımızı düşünüyorlardı. Bizim Kraliçeye karşı olduğumuzu ve onları bu ülkeden kovacağımızı düşünüyorlardı. Konuşmaya başladıktan sonra aradan beş ya da on sene geçmişti ki bu sefer Birlikçiler bizden daha çok Britanyalıları güvenmemeye başladılar. Hala onlarla oldukça sık bir şekilde görüşüyorum, buraya sıkça gelip gidiyorlar. Ama o zamanlar gelmiyorlardı.

İrlanda Eski Başbakanı Bertie Ahern, Drumcondra'daki çalışma ofisinde katılımcılar ile birlikte.

Soru: Bütün taraflarla ilişkilenmek ne kadar zordu peki?

Bertie Ahern: Ne yaşandığına bağlı olarak oldukça zorlaştığı da kolaylaştığı da oldu. Bazen, herkesin iyiliği için bütün taraflar ile ilişkilenenin doğru olduğunu kendi kendine itiraf edersin. Ama buradaki önemli nokta adil olmaktır. Cumhuriyetçilerle ilişkilendiğimde onlara karşı, Birlikçilerle ilişkilendiğimde onlara karşı adil olmam gerekiyordu. Cumhuriyetçi olmama rağmen herkese karşı adil olmam ve hukuka uygun davranmam gerekiyordu.

Zaman geçtikçe insanlar benim adil davrandığımı görmeye başladılar. Bir cumhuriyetçi olmak çoğu zaman zor bir durumdur. Bazen sorunlar oldukça büyükte olabiliyordu. Muhalefette iken Sinn Fein'den Gerry Adams ve Martin McGuinness ile irtibattaydım. Onlarla görüştüğüm bir hafta içinde, IRA'nın ateşkesi Londra'nın Canary Wharf bölgesinde patlatılan bombayla sona erdi. Elbette televizyonlara yansıyan görüntüler benim onlarla görüştüğüm zamana aitti. Bu yüzden onlarla görüşmeyi kestim. Daha sonra bir süreliğine görevden ayrıldım ama daha sonra geri döndüm. Döndüğümde onlara bu eylemler kesilmediği sürece konuşmalara devam etmeyeceğimi ifade ettim. Bunu birkaç kez hatırlatma gereği hissettim. Zaman zaman kirli oyunlar da oynanıyordu. Britanya sistemi de 'bunlar kötü insanlar' havası yaratmak istiyordu. İç ve dış istihbarat örgütleri MI5 ve MI6 bazen durumları olduğundan daha kötü göstermek için çabalıyorlardı mesela. Ama her seferinde de konuşmalara geri dönmeyi becerdik, her döndüğümüzde de ilerleme sağlamayı başardık. Bu ilerlemeler sayesinde biz biraz daha adım atardık, buna karşılık IRA bir beyan verirdi ve bu beyan bir öncekinden daha güçlü olurdu ve süreç bu şekilde ilerlerdi. IRA en son basın açıklamasını 2005 yılında yaptı. 1998 yılının Nisan ayı ile 2005 arasında IRA 90 tane basın açıklaması yapmıştır. Adil olmak gerekirse her seferinde ifadeler daha iyiydi. Her seferinde diyelim ki onlara 5 tane şey yapmalarını söyledim, onlarda hayır derler ama 2 tanesini yaparlardı. Yada 4 tane şey yapmalarını isterdim diyelim 1 tanesini yaparlardı. Yinede olumlu mesajlarda düzenli bir artış vardı.

Birkaç durum haricinde şiddetin direk tepeden yönetildiğini sanmıyorum. Bence örgütün bir biriminin yaptığı bir şeydir. Ama Canary Wharf bombalaması başkaydı, onu tepeden idare ettiler.

Soru: En zor alınan kararlar nelerdi?

Bertie Ahern: Eğer ben ve Tony Blair, 1997 yılında Cumhuriyetçiler ya da Birlikçilerle şiddeti durduruna kadar onlarla konuşmama yönünde bir karar almış olsaydık, hiçbir mesafe alamazdık. Böyle bir durumda Kuzey'deki öldürme olayları devam ederdi. Ben bir demokratım ve insanlar tarafından seçilen biriyim. İnsanlara ilerleme sağlama konusunda durağan bir döneme girildiğini, yanlış yapılıncaya da herşeyin başa döndüğünü anlatma görevimiz vardır. Bu süreç hem yavaş hem de sinir bozucu bir süreçti. Eğer bana inancını hiç yitirdin mi? Güvenini yitirdin mi? Yarı yolda bırakıldığını düşündün mü? diye sorarsanız buna yanıtım 'Evet bir kaç kez oldu', şeklinde olur. Ama alternatif olarak karşımızda olan ise son 800 senede yaşananlar, 1968 yılından beri devam eden şiddetti. Alternatifin anlamı yoktu, bu yüzden yaptığımı devam etmem gerekiyordu. Verdiğim en zor kararlardan birisi ise, terörle mücadele polisi olmadığı ve silahsız olduğu halde, bir bankanın yanında vurulup öldürülen trafik polislerini vuran ve bunun sonucunda 40 yıl hapse mahkum edilen IRA siyasi mahkumlarını 5 ya da 10 yıl hapis yattıktan sonra serbest bırakacağımız kararını Noel bayramı sonrası parlamentoda ifade etmek oldu. Çok zor bir şeydi.

Soru: Bu hangi yıl oldu?

Bertie Ahern: 1998

Soru: Ne kadar siyasi mahkum serbest bırakıldı?

Bertie Ahern: Ben ve Tony Blair yaklaşık 2.500 siyasi mahkumu serbest bıraktık. Çoğunu Tony Blair serbest bıraktı. Zor bir şeydi.

Soru: Toplumun bu siyasi mahkumlara ilişkin algısı neydi?

Bertie Ahern: Suçsuz insanları öldüren bu kişilerin hapiste çürümesini istiyorlardı. Serbest bırakılmamaları gerektiğine inanıyorlardı. Kamuoyunun bu konuda sizin karşınıza çıkaracağı ve zorlanacağınız ifade şudur: 'Siz bu insanları serbest bırakıyorsunuz ama bize göre bırakmamanız lazım, çünkü bu insanlar bizim hepimizin bildiği ve hatırladığı bir suça karıştılar'. Sorun buydu. Birkaç tane gerçekten kötü öldürme olayı vardı. Örneğin bir seferinde IRA üyeleri Güneye geçip güneşli güzel bir günde, arabalarının içinde yarı uykulu bir halde bankalara para dağıtan iki polisi silahlarını ellerinden alarak öldürdüler. Kamuoyu bu olayı duyunca deli oldu resmen. IRA'nın cevabı 'Bu olayın bizimle bir ilgisi yoktur' oldu. Ama anlaşılan bu olayı yapanlar Martin McGuinness'e yakın olan isimlerdi. Bu çok kötü bir durumdu. Kamuoyunun bu görüşleri yüzünden sözümünden dönüp serbest bırakılmaları durdurmam gerekti.

İrlanda Eski Başbakanı Bertie Ahern, Drumcondra'daki çalışma ofisinde DPI Direktörü Kerim Yıldız ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Van Milletvekili Nazmi Gür ile birlikte.

Soru: Tony Blair ile çalışmak nasıl bir durumdu?

Bertie Ahern: Aynen böyle bunun gibi bir toplantı hatırlıyorum. Bu toplantıya geldiğimde Tony Blair bana 'Şu toplantıya girip bu adamlarla konuşur musun? Ben artık bunlarla konuşmaktan yoruldum. Sen gidip konuşurmusun?' diye sordu. Toplantıda Birlikçiler, Ulster Özgürlük Savaşçısı (Ulster Freedom Fighters) isimli Birlikçi silahlı grup, Ulster Savunma Alayı (Ulster Defence Regiment) isimli Birlikçi silahlı başka bir grup, Kızıl El Komandoları (Red Hand Commandos), Ulster Ruhu (The Spirit of Ulster) ve IRA üyeleri vardı. İçeri girdim ve aynen bu şekilde oturdum, gruba dönerek şunları söyledim 'Tünaydın beyler! Bu odadaki en tuhaf insanların neden sizler olduğunu biliyor musunuz?' diye sordum. Bana verdikleri yanıt 'Bu odada

adam öldürmeyen tek kişi sensinde ondan' dediler. Tony Blair'ın beni neden bu toplantıya göndermiş olduğunu böylece anlamış oldum.

Elbette çok zor ve stresli bir durumdu. Ama değdi mi diye sorarsanız elbette değdi derim. Risklerin olduğu aşınaydı. Ama güzel şeylerden birisi Tony Blair'in iyi bir arkadaş olmasıydı. Adeta birbirimize yapışmıştık. Bu usullerede aykırı bir durumdu. İrlanda tarihinde ülkenin başbakanının Britanya başbakanı ile anlaşması çok zor rastlanılan birşeydir. Ama biz birbirimize güveniyorduk ve birlikte çalışmaya başladık. Birbirimizi yarı yolda bırakmadık. Tony Blair hakikatlı biriydi. Söylediğini yapan birisiydi. Denerim dediğinde dahi denediğini gösterir, hissettirirdi. Bu hem benim hem de onun işini ve yaşamını kolaylaştırdı. Bu benim görüşüm elbette.

Onunla arkadaştık. Beni hiçbir zaman endişelendirmedi. Bütün anlaşmalar sürecinde beraberdik. Bu sayede Sinn Fein ile görüştük, Gerry Adams ve Martin McGuinness'i Britanya başbakanlığının resmi konutu olan Chequers'te konuk ettik ve neredeyse Kraliçe'nin ülkenin her yanındaki sayısız konutlarında çok sayıda görüşme gerçekleştirdik. Tony Blair, Gerry Adams ile Martin McGuinness'e yardım etmek için elinden geleni yaptı. Gerry Adams ile Martin McGuinness iyi bireylerdi ve insanları ikna etmek için epeyce uğraştılar. Bu insanların pekçoğu biraz farklıydı çünkü farklı şekilde yetiştirilip disiplin edilmişlerdi. Bazıları suça da bulaşmıştı. Ama bu insanlar samimi insanlardı. Aynı şey Birlikçiler içinde geçerliydi.

Blair'in İrlanda'ya ilişkin olumlu hisleride vardı. Annesi Kuzey'de doğmuştu yani Tony Blair'in kanında İrlandalılıkta vardı. Çocukluğundan çatışma dönemi başlayana kadar dönem dönem Kuzey'de zaman geçirmişti. Durumu anlıyor ve bir bağ kurabiliyordu. Çok iyi bir dinleyiciydi, elinden geleni denemeye yatkın biriydi ve devlet teşkilatının önerilerine pek kulak asmıyordu. Jonathan Powell gibi güvendiğimiz insanları dinlerdi. Jonathan Powell bir devlet memuru değil çok yakın bir arkadaştı. Alistair Campbell'da aynı şekildeydi. Onlara güvenilirdi.

Soru: O zaman Britanya'nın IRA ile ilgili düşünceleri nelerdi?

Bertie Ahern: Britanya iç istihbarat örgütü MI5'ın IRA ile ilgili görüşü 'Hiçbir iyiliğe değmezler, onlar için birşey yapamayız' şeklindeydi. 2006 yılının sonuna doğru MI5 'Sanırım gözetleme kulelerinin yıkılması, yollardaki kontrollerin kaldırılması ve askeri kışlaların kapatılması doğru olur' diyordu. Yaklaşımları tümüyle değişmişti çünkü zorluğun buradan geldiğini biliyorlardı. Kuzey İrlanda küçük bir bölgedir ama o zaman bölgede 40.000 profesyonel Britanya askeri, 30.000 polis, 30.000 acemi asker vardı. İç istihbarat MI5'dan tutun dış istihbarat örgütü MI6'a kadar çok sayıda istihbarat örgütü vardı ama yinede bu çatışma kazanılamıyordu. En sonunda bu güvenlik kadrolarının tümünü ortadan kaldırdılar.

'Securocrats' diye isimlendirebileceğim Güvenlik Bürokratlarını gerçekten anlamıyorum. Bu insanlar milyonlarca sterlini güvenlik

için harcıyorlar ve bu konuda bir rahatsızlık hissetmiyorlar. Bu paraları Orduya, polise, cezaevlerine harcıyorlar. Ben hala barış çalışmalarına dahilim ve barışı inşa çalışmaları üzerine yoğunlaşan bazı kurumların yönetimindeyim. Bu kesimlere gidip ‘Barışı sürekli hale getirmenin garantisini sağlayacak çalışmalar için bir milyon euro destek verir misiniz?’ diye sorduğunuzda size yanıtları ‘Hayır paramız yok’ oluyor. Ama askeri harcamalar için ellerinde yüz milyonlarca euro vardır.

Soru: Hala siyasetin içinde misiniz?

Bertie Ahern: Benim için biraz sinir bozucu bir durum ama siyasette değilim. Kuzey’de bazı kurumların yönetimindeyim. Bu kurumlar aracılığıyla gelecek kuşaklara, çocuklara, gençlere, yirmili yaşlardaki insanlara yardım etmeye çalışıyoruz. Onlara eğitim ve staj imkanları sağlayıp, birlikte yaşama, Katolik ya da Protestan olmanın kabul edilebilir birşey olduğunu öğretmeye çalışıyoruz. Ama bu güvenlikçi kesimler buna da karşı çıkıyor. Bunlar işte ‘Eğer savaşıyorsan para var’ diyen kesimlerdir.

Soru: Soruna siyasi bir çözüm bulunacağına dair bir umut var mıydı?

Bertie Ahern: 30 yıldan fazladır IRA ve Birlikçilerle çatışma içinde olan Adalet Bakanlığı, Güvenlik Bakanlığı, Savunma Bakanlığının durduğu nokta yaşanan çatışmanın sürekli olarak devam edeceği, bu soruna bir siyasal çözüm getirilemeyeceği

yönündeydi. Bu kesimler siyasal bir çözüm olacağına, Martin McGuinness ile Birlikçi liderleri ikna edebileceğimize inanmıyorlardı.

Soru: Siyasi toplantılarınızı bu mekanda mı yapıyordunuz?

Bertie Ahern: Elbette. Ben zamanında bütün toplantılarımı burada yapardım. Elbette bana ‘Toplantılarınızı hükümet binalarında yapmanız gerekir’ dedikleri de oluyordu ama eğer bunu yaparsam kimsenin oraya gitmeyeceğini de iyi biliyordum. Öyle davranıyorduk hiçbir ilerleme sağlayamazdık. Birlikçilerle görüşmek için Kuzey’e gittiğimde onları Güneye gelmeye ikna ettim. Bazen de Protestan kilisesinde görüşürdük ki insanlar hangi noktada olduğumuzu farketsinler. Hala insanların toplantıların nerede yapıldığını tam olarak bildiğini sanmıyorum.

Soru: Sorunun çözümünde ABD eski Başkanı Bill Clinton’ın rolünden bahsedebilir misiniz?

Bertie Ahern: Başkan Clinton bize George Mitchell’i verdi. George Mitchell kilit özellikte bir insandı. Sanırım Yahudi kökenliydi. İrlanda’yı sevdi. George Mitchell İrlanda’ya ilk geldiğinde ve onunla ilk toplantıya girdiğimizde, bir yanda ben bir yanda Tony Blair duruyordu. Biz kendisini toplantıya katılanlara, kendisinin büyük bir senatör olduğunu, senato’daki çoğunluk grubunun başkanı olduğunu ve başkan Clinton’ın sürece dahil olması için görevlendirdiğini ifade ederek tanıttık. Kendisinin

toplantıyı yöneteceğini söyleyinde masanın etrafında bulunan Kuzeyli partiler 'Biz kendisini tanımıyoruz. Belki siz kendisini tanıyorsunuz ve iyi bir insan olduğunu düşünüyorsunuzdur ama bizimde bunu aynı şekilde değerlendirmemiz gerekmiyor' dediler. Aradan 6 hafta geçmişti hala biz onların değerlendirme sonucu bir karar varmasını bekliyorduk. George Mitchell toplantıdayken, Kuzeyli kesimler kendisine değil tavana bakarlardı. Kendisi çok sabırlı, çok saygılı ve adil bir insandı. Kişisel hakaretleri bile kaldırarak kadar sakin, iyi bir insandı.

Clinton ise kişisel olarak Hayırlı Cuma Anlaşmasının olduğu hafta sürece dahil oldu. Ama bu süreçte IRA'dan ayrılan ve kendine Gerçek IRA ismini veren grup bomba patlattığında, Clinton İrlanda'yı ziyarete geldi ve bu moralleri son derece bozuk olan insanlara ciddi bir destek oldu. Bill ve Hillary Clinton pek çok kez ülkemizi ziyaret ettiler. Özellikle Hillary Clinton'un Kuzey'deki kadın gruplarıyla iyi ilişkileri vardı. Pek çok kadın yakınlarını kaybettiği için acı çekiyordu ve Hillary Clinton onlara yardımcı oluyordu.

Soru: Halkın size başbakan olarak bakışı nasıldı?

Bertie Ahern: Halkın benimle ilgili değişen görüşlerinin sebebi Kuzey'den kaynaklı bir durum değildi. Kuzey sözkonusu olunca olumlu algı yüksekti. Riskler alındı, bu konuda diğer partilerle sıkıntılar da yaşıyorduk. Ama en nihayetinde insanlar Kuzey İrlanda konusunda yapılanları olumlu buluyorlardı. Başbakan

olarak ekonomi konusunda sıkıntı yaşadım. İnsanlar hala beni İtalya, Fransa, İspanya ve Yunanistan'da yaşanan durumdan sorumlu tutuyorlar.

Soru: Halkın destek durumu sizi nasıl etkiliyor?

Bertie Ahern: Bana İrlanda ekonomisini sorup 'Bizim geçmişte durmumuz iyiydi şimdi kötü oldu' yorumu yapıyorlar. Ekonomideki yükseliş sadece bir sürelik bir durumdu. Ben bir kaç ay görevden ayrıldığımda insanlar bunu benim ekonominin kötüye gideceğini gördüğüm için yaptığımı söylediler ki bu doğru değildi. Eğer ekonominin bu hareketlerini çok önceden bilseydim paramı borsaya yatırırdım herhalde.

Soru: Medya ile irtibat halindeyken ve argümanlarınızı öne sürerken nasıl bir dil kullanıyordunuz?

Bertie Ahern: Çoğu zaman gelişmeleri kapsamlı şekilde, yaşananlara tam uygun bir şekilde vermeye çalışıyordum. Tam bir denge durumu yaratmaya çabalıyordum. Ama bazen zor olmuyor değildi. 2004 yılının 8 Aralık tarihinde Ian Paisley neredeyse imzayı atmak üzereydi. Ben tam bir yıl boyunca bunun üzerinde çalışmıştım. Paisley bana güvenmeye başlamıştı. Beni arıyordu, bende onu arıyordum, görüşmeler yapıyorduk ama hala elimi sıkılmıyordu. 8 Aralık tarihinde müzakerelerden olumlu sonuç almayınca görüşmeler çöktü. Bizde Tony Blair ile birlikte süreci Noel bayramı sonrasına bırakmaya karar verdik.

Biliyorsunuz Noel Bayramı İrlanda için çok önemlidir. Ocak ayında tekrar biraraya geliriz derken Ian Paisley bana 'Bende tam imzalamak üzereydim, ama sen ve Tony Blair haklısınız. Noel sonrasına bırakalım, birşey yapmayalım' dedi. 21 Aralık tarihinde IRA İrlanda tarihinin en büyük soygununu gerçekleştirerek Kuzey'deki bir bankadan 30 milyon euro gaspetti. Paisley gibi diğer emeklilerin paraları çalınmış oldu. İyi ki o zaman imzalamamışız. İmzaladığımızı düşünün ondan sonra soygun olsa bu anlaşmayı uygulayabilir miydik? IRA'nın buna önem verdiği yoktu. Parlamenteoya gittim ve Sinn Fein adına kim varsa onları çağırdım. O zaman Gerry Adams Kuzey'deydi.

Soru: Bu tür bir müzakereye başlamak büyük bir riskti. Sizi bu riski almaya iten neydi?

Bertie Ahern: Büyüdüğüm dönemde her sabah bir önceki gece ne olaylar olduğuna dair haberler duyuyorduk. Dün gece kimler öldürülmüş, neresi bombalanmış üzerine haberler veriliyordu. Sonra okuldan eve döndüğünde televizyonda ya polis, ya IRA üyesi veya suçsuz sivil insanların cenaze töreni görüntülerini izlerdiniz. Şiddet bütün yaşamımızı yakıp yıkıyordu adeta. Ülkeyi de geliştiremiyorduk. Şiddet durana kadar siyaseti devreye sokmamız mümkün olamıyordu. Ben, Tony Blair ve Kuzey'deki bazı politikacılar ile sabahtan akşama kadar çatışmalardan bahsedebilirdik ama eğitimden o kadar konuşamazdık. Bu akşam mesela Martin McGuinness ile görüştüğümde onunla kalkınma ve genç insanlar üzerine konuşacağım çünkü gelecek yıl genç

insanları toplumsal bir faaliyet çerçevesinde bir araya getirmek için fon arıyoruz.

O günlerde herşey çatışmalar üzerineydi. Maliye Bakanı olduğum zaman Amerika'ya yaptığım ilk ziyareti hatırlıyorumda, oraya giderdik ve İrlanda hakkında çok iyi bir sunum yapardık. İrlandanın çok güzel bir yer olduğunu Avrupa'nın sınırının başladığı yer olduğunu, yazılım konusunda iyi olduğumuzu, iyi yemeklerimiz olduğunu, turizm için harika bir yer olduğumuzu tek tek söyledik. Sonra oradan bir şirket üst yöneticisi söz alır ve 'Peki neden çatışmayı çözümülemiyorsunuz?' sorusunu sorardı. Benim istekli olmamın arkasındaki sebep babamdı. Evin en küçük çocuğu bendim. Babam 20'li yaşlarında Cumhuriyetçi bir siyasi mahkum olarak uzun yıllar hapis yatmıştı. Babam IRA'nın eski bir üyesiydi. 1920'li yıllarda bombalama olaylarına karışmıştı. Kendisi 1990 yılında öldü. Benim bu yaptıklarımın sonra benim için ne düşünürdü bilmiyorum. Babam Britanyalılardan nefret ederdi. Babam benim Ian Paisley ile el sıkışmamı nasıl karşılardı onu da bilmiyorum.

Annemde Cumhuriyetçi biriydi. Ev hanımıydı ama çok kızgın biriydi. Britanya karşıtıydı. Annem ölmeden birkaç saat önce annem ile yaptığım en son tartışma onu ölecek olması üzerine değil, Hayırlı Cuma Anlaşması konusunda haklı bir konumda olup olmadığımı üzerineydi. Anneme verdiğim cevap anlaşmanın zamanla işleyeceği oldu. Ben ayrıca bunun Birleşik İrlanda hedefine varmak için en çabuk yol olduğuna inanıyorum.

Kuzey İrlanda'da yaşayan Birlikçiler ve Protestanlara bizim kafalarında boynuz olmayan normal insanlar olduğumuzu göstermek bu kuşağın görevidir diye düşünüyorum. Birlikte çalışabileceğimizi göstermemiz gerekiyor. Bizim aramızdaki ortaklıkların biz ile Britanyalılar arasındaki ortaklıklardan daha fazla olduğunu görmemiz, göstermemiz gerekiyor. Bunları da ancak barışçıl yollardan yapabiliriz. Bu ancak barışla mümkündür.

Soru:Hayırlı Cuma Anlaşmasına sizin kişisel katkılarınız arasında öne çıkan hangi noktadır?

Bertie Ahern: Beni anlaşmada yer aldığı için çok mutlu eden ve vicdanen de rahat hissettiren şey ise adada zaman zaman hem Güneyde, hemde Kuzey'de insanlara Kuzey İrlanda'nın Britanya'ya mı yoksa İrlanda'ya mı bağlı kalmak istediği yönünde referandum yapılmasının mümkün olmasına dair düzenlemedir.

Soru: Günümüze kadar varlığını sürdüren sıkıntılar nelerdir?

Bertie Ahern: En büyük sıkıntı Gerçek IRA'dır. Bu örgütün sorun çıkarma, polisleri vurma ya da havaya uçurma imkanı vardır. Bu tür olaylar olacaktır ama sürekli olacağını sanmıyorum. Yüz civarında bu tür kötü unsurdan bahsetmek mümkündür. Ben bu insanların bir kısmı ile tanıştım. Onlara göre sonuna kadar Britanyalılar ile onları adadan çıkarana kadar savaşmak gerekir ve anlaşma yapmamak gerekir. Babamın öfkesinde böyle bir şeydi ama bu 90 yıl önceki bir durumdu. Artık ileriye bakmak gerekir.

Şimdi elimizde sonu birleşmeye kadar varacak bir barış süreci vardır. Bunun üzerinde çalışıyorlar. Bu öğleden sonra Martin McGuinness ile görüştüğümde bunu ona tekrar iletceğim. Birlikçileri geçmişin geride kaldığı, artık İrlandalı kadın ve erkekler olarak birlikte çalışmanın Britanya üzerine asılı kalmaktan daha iyi olduğuna ikna etmemiz gerekir. İşin gerçeği Britanya'nın Kuzeye aldıracağı yok. Kuzeye hiç aldırıyorlar.

Soru: Kuzey İrlanda hala bölünmüş durumda mıdır?

Bertie Ahern: Kuzey İrlanda biraz garip bir yerdir. Küçük bir yerdir. Katolikler ve Protestanlar birbirlerine çok benzerler, aynı tonda beyaz ten rengine sahiptirler. Ama işte orada sokağa çıksam ve bir insana evinin nerede olduğunu sorsam vereceği cevaba göre onun Protestan mı yoksa Katolik mi olduğunu anlarım. Hangi sporu yaptığını sorarsam verilen cevaba göre o kişinin Protestan mı yoksa Katolik mi olduğunu daha rahat anlarım. Birbirlerine çok benzemelerine rağmen gerçek anlamda ayırıcılar da. Bunu ortadan kaldırmanın tek yolu genç Katolik ve Protestanların bir arada çalışmasına imkan sağlamaktır.

Akşam Yemeği : **30 Kasım 2011, Jonny's Fox, Dublin Dağları**

Özel Konuklarında katılımıyla, gezinin son günü katılımcılar İrlanda halk müziği ve dansları eşliğinde geleneksel İrlanda yemekleri için buluşmuşlardır. Gruba Türkiye Cumhuriyetinin İrlanda Büyükelçisi Altay Cengizer ile Glenree Merkezinin Siyala ve Uluslararası İlişkiler Direktörü Ian White'da eşlik etmişlerdir.

*Türkiye Cumhuriyetinin İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Altay Cengizer,
Karşılaştırmalı Çalışma Gezisi katılımcıları ve
Ian White ile Dublin Dağları bölgesinde düzenlenen akşam yemeği sırasında.*

Türkiye Cumhuriyetinin İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi Altay Cengizer, Karşılaştırmalı Çalışma Gezisi katılımcıları ve Ian White ile Dublin Dağları bölgesinde düzenlenen akşam yemeği sırasında.

Hilal Kaplan, Mehmet Tekelioğlu, Lütfi Elvan, Yılmaz Ensaroğlu ve Ayhan Bilgen Dublin dağları bölgesinde verilen akşam yemeği sırasında.

Gezinin Türkiye Basınındaki Yankıları

Geziye katılan gazeteciler oldukça önemli ve yararlı bir rol oynamışlardır. Katılımcılar, her toplantı sonrası günlük periyotlarla düzenli yazılar yazıp, gelişmeleri ve tartışmaları Türkiye'deki okuyucu kitleleriyle paylaşmışlardır. Geziye katılan gazetecilerin yazıları hafta boyunca ülke gündemini önemli bir oranda meşgul etmiş, ana akım yazılı medyada geniş yer bulmuş, televizyon ve internet üzerinden bahsi yapılmıştır. Katılan gazetecilerin yazmış oldukları yazılar ülkede ana manşet haline gelmiş, DPI gezisi hakkında oldukça olumlu görüşler ifade edilmiştir. Gezinin medyaya yansımaları günümüze kadar sürmekte, televizyon tartışmalarında konu olmaya devam etmektedir.

Çalışma gezisinin tartışma zeminin yaygınlaşmasına imkan sağladığı, hem medyada bulunduğu yankılar hem de tecrübe paylaşımı yoluyla Türkiye'de bu konudaki tartışmaların artması için cesaret verici bir rol oynadığı gözlemlenmiştir.

Sonuç Gözlemleri

Dublin'e gerçekleştirilen Karşılaştırmalı Çalışma Gezisi, daha önce Belfast, Edinburgh ve Londra'ya gerçekleştirilen İrlanda – Kuzey İrlanda barış sürecine dair incelemeyi tamamlamıştır. DPI bu gezi ile, daha önceki geziyede katılan üç ana partinin milletvekilleri, tanınmış akademisyenler ve saygın gazetecileri yeniden biraraya getirmiştir. Türkiye'deki ana partilerin desteği ve katılımı ile medyanın çalışmanın önemine ilişkin yayınları ve bulduğu yankılar, bu gezilerin Türkiye'de demokratik ilerlemenin sağlanması için gerekli zeminin oluşmasına katkı sunduğunu göstermektedir.

Haziran 2012

DPI

Ek:

İrlanda Cumhuriyeti Karşılaştırmalı Çalışma Gezisine katılanlar tarafından yazılmış bazı köşe yazılarından seçmeler

Ali Bayramoğlu, (29 Kasım 2011), *Dublin'e Kürt sorunu çıkarması*, Yeni Şafak Gazetesi

Ali Bayramoğlu, (30 Kasım 2011), *Eşikte siyaset*, Yeni Şafak Gazetesi

Ali Bayramoğlu, (1 Aralık 2011), *Kürt meselesi için dersler*, Yeni Şafak Gazetesi

Ayhan Bilgen, (4 Aralık 2011), *İrlanda'dan Türkiye'ye haklar hareketi ve anayasa*,

Özgür Gündem Gazetesi

Cengiz Çandar, (29 Kasım 2011), *İrlanda Notları (1): Çözüm için asla vazgeçmeyin*, Radikal Gazetesi

Cengiz Çandar, (30 Kasım 2011), *İrlanda Notları (2): Hangisi zor: Diyalog ya da savaş*,

Radikal Gazetesi

Cengiz Çandar, (1 Aralık 2011), *İrlanda Notları (3): Gerry Adams ile: Hükümet, PKK*

ve BDP için, Radikal, Gazetesi

Cengiz Çandar, (2 Aralık 2011), *İrlanda Notları (4): Güvenlikçilerle sorun çözülmez*,

Radikal Gazetesi

Cengiz Çandar, (28 Aralık 2011), *Kürt Konusu: İyi Şeyler Olabilir mi*, Radikal Gazetesi

Hasan Cemal, (30 Kasım 2011), *Şiddeti anlamak için hukuk yetmiyor!*, Milliyet Gazetesi

Hasan Cemal, (2 Aralık 2011), *Sorunun silahla bağımlıyı kopartırken, yüksek bürokrasiye*

kulak asmamak!, Milliyet Gazetesi

Hasan Cemal, (3 Aralık 2011), *Barış sürecinin 10 şifresi!*, Milliyet Gazetesi

Hasan Cemal, (4 Aralık 2011) *Çingirakların sesini takip eden uşaklar!*, Milliyet Gazetesi

Hasan Cemal, *Siyasetin yolunu açın; siyaseti boğarsan silah, şiddet geliyor!*, Milliyet Gazetesi

Hilal Kaplan, (4 Aralık 2011), *İrlanda barış sürecinde medya ve sivil toplum*, Yeni

Şafak Gazetesi

Hilal Kaplan, (3 Aralık 2011), *İrlanda meselesinden Kürt meselesine*, Yeni Şafak Gazetesi

Hilal Kaplan, (5 Aralık 2011), *İrlanda barış sürecinde siyasiler*, Yeni Şafak Gazetesi

Hilal Kaplan, (7 Aralık 2011), *Büyük kararların adamı: Gerry Adams*, Yeni Şafak Gazetesi

Bejan Matur, (30 Aralık 2011), *İrlanda'dan dil dersleri*, Zaman Gazetesi

Bejan Matur, (2 Aralık 2011), *Dövüşmeye utanmıyor da*, Zaman Gazetesi

Bejan Matur, (16 Aralık 2011), *Barışı kim getirir?*, Zaman Gazetesi

Mithat Sancar, (29 Kasım 2011), *Bariş için umut ve sabır*, Taraf Gazetesi

Mithat Sancar, (30 Kasım 2011), *Bariş ve sonrası*, Taraf Gazetesi

Mithat Sancar, (1 Aralık 2011), *Bariş sürecinin aktörleri*, Taraf Gazetesi

Mithat Sancar, (7 Aralık 2011), *Dublin'de ne arıyorduk*, Taraf Gazetesi

Mehmet Tekelioğlu, (4 Aralık 2011), *İrlanda notları*, Star Ege Gazetesi

DPI Yönetim Kurulu

Kerim Yıldız (Direktör)

Uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rights Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green Genel Sekreter

İngilterede kurulu King's College isimli üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma ve Doktora Programlarının Başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda King's College öncülüğünde Harward Humanitarian Initiative ve the University of Hull ile

ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnisyatifinde (ISCI) Başkanlığını yürütmektedir.

Priscilla Hayner

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez (International Center for Transnational Justice) isimli kurumun kurucularından olan Priscilla Hayner, Hakikat Komisyonları, Geçiş Dönemi Adaleti İnisyatifleri ve Mekanizmaları konusunda dünyanın önde gelen uzman ve yazarlarından biridir. Ford Vakfı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve daha pek çok kuruluşa danışmanlık yapmaktadır.

Arild Humlen

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniveritenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukatlık odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrasek

Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreterine başdanışmanlık yapan Prof. David Petrasek, Kanada'da kurulu

bulunan Ottawa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Uzun yıllar boyunca İnsan Hakları, İnsani Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü konularında çalışmalar yürüten Prof. Petrasek aynı zamanda bu çalışma alanları üzerine önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-96 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-98 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezinde Politika Bölümü direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter Prentice

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşaatı gibi konular uzmanlık alanlarıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Centre for Humanitarian Dialogue (İnsani Diyalog için Merkez), Avrupa Barışın İnşaatı İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEU ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara konsültasyon hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Prof. Christine Bell

Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Kuzey İrlanda'lı hukuk uzmanı Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermektedir.

Cengiz Çandar

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Halen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'da, Hukuk ve İnsan Hakları Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformunun Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanısıra, İnsan Hakları Gündemi Derneği ve İnsan Hakları Araştırmaları Derneğinin üyesidir. İnsan Hakları İçin Diyalog Dergisinde Genel Yayın Yönetmenliğini yapmaktadır.

Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Balkanlığı görevinde bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Dr. Edel Hughes

East London Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl

Hukuk alanında uzman olmakla birlikte özellikle İrlanda'da kişisel özgürlükler, Terörle Mücadele Kanunu/Olağanüstü Hal Kanunu, Uluslararası Ceza Hukuku ve Türkiye'de İnsan Hakları ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş süreci konularıyla ilgilenmektedir. Uluslararası Af Örgütünde araştırmacı olarak çalışmış ve Değişim için İnsan Hakları'nın kurucuları arasında yer almıştır.

Dr Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Peru Katolik Üniversitesi (Pontifical Catholic University of Peru) Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Martin Griffiths

Birleşmiş Milletler eski genel Sekreteri Kofi Annan'a Suriye konusunda baş danışmanlık yapan Martin Griffiths, İnsani Diyalog Merkezi (Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kurumun kurucu başkanıdır. İngilterenin diplomasi servisine verdiği hizmetlerin yanısıra sivil toplum kuruluşlarında faaliyet yürütmüştür. Bir dönem Action Aid isimli sivil toplum kuruluşunun başkanlığında yapmıştır. Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ofisinde İnsani Faaliyetler Bölümünde yönetici, Yine BM'nin New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra BM için Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM Genel Sekreteri Asistanlığı görevlerinde de bulunmuştur.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör statüsünde görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için en üst düzey danışmanlık yapmıştır. Uzmanlık alanları arasında Çatışma, Çok kültürlülük, Demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. 2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Jonathan Powell

Britanyalı eski bir diplomat olan Jonathan Powell, Birleşik Krallık Eski Başbakanı Tony Blair döneminde 1997- 2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren barış görüşmelerinde Birleşik Krallık adına başmüzakereci olarak görev almıştır. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu bulunan Inter Mediate isimli, devletten bağımsız arabulucuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

İngiltere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya gibi ülkeler ve ABD'nin New York şehrinin olduğu alanlarda diplomat olarak çalışmıştır. İngiltere'nin Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosuna (Foreign and Commonwealth Office) başkanlık etmiş, Güney Afrikadaki Apartheid rejimi ve Namibya konuları ile ilgilenmiştir. BM Genel Sekreterliği altında kurulu bulunan Siyasi İşler Bölümüne Barış ve Güvenlik konularında siyasi danışmanlık yapmıştır. BM Genel Sekreterinin Barış ve Güvenlik konulu Yönetim Kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerdeki barış çalışmalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosuna kaydolmuştur. İnsan hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma hakkı hukuku ile kamu hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Çevre ve çeşitli insani sorunlar üzerine hem Birleşik Krallık hemde dünyanın pekçok yerinde Sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle yaptığı çalışmalar aracılığıyla önemli tecrübeler kazanmıştır. HIC isimli Kamerun'da kurulu bulunan Sivil Toplum örgütü ile Uganda'da kurulu Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) isimli kurumun direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminer ve dersler vermiştir.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Prof. Dr. Mithat Sancar

Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü olarak görev yapan Prof. Sancar'ın temel uzmanlık alanları arasında Anayasal Vatandaşlık ve Geçiş Dönemi Adaleti yer almaktadır. Uzmanlık alanlarında çok sayıda yazılı eseri bulunan Prof. Sancar ayrıca günlük yayınlanan Taraf gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom

+44 (0)203 206 9939

info@democraticprogress.org

www.democraticprogress.org